

พ.ต.อ.

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961116514

04, 18

วันที่ 8 100132

เลขทะเบียน 0790 ค.2

เลขหมู่ ๑๗
๖10

อนสรณงานพระราชทานเพลิงศพ

สมทบหลังสมเด็จเจ้าฟ้าฯ

พ.ต.อ. (พิเศษ) สัมพันธ์ เกตกะโกมล

ณ. เมฆาปณสสถานกรมตำรวจ (วัดตรีทศเทพวรวิหาร)

วันจันทร์ที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๗

เวลา ๑๗.๐๐ น.

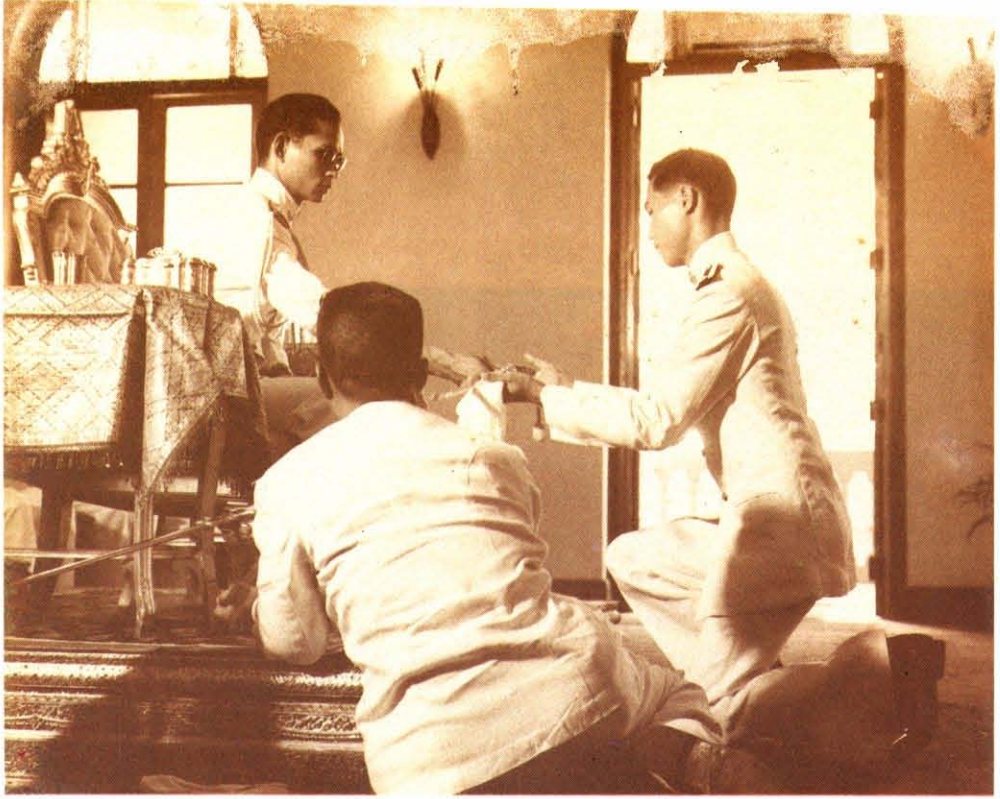

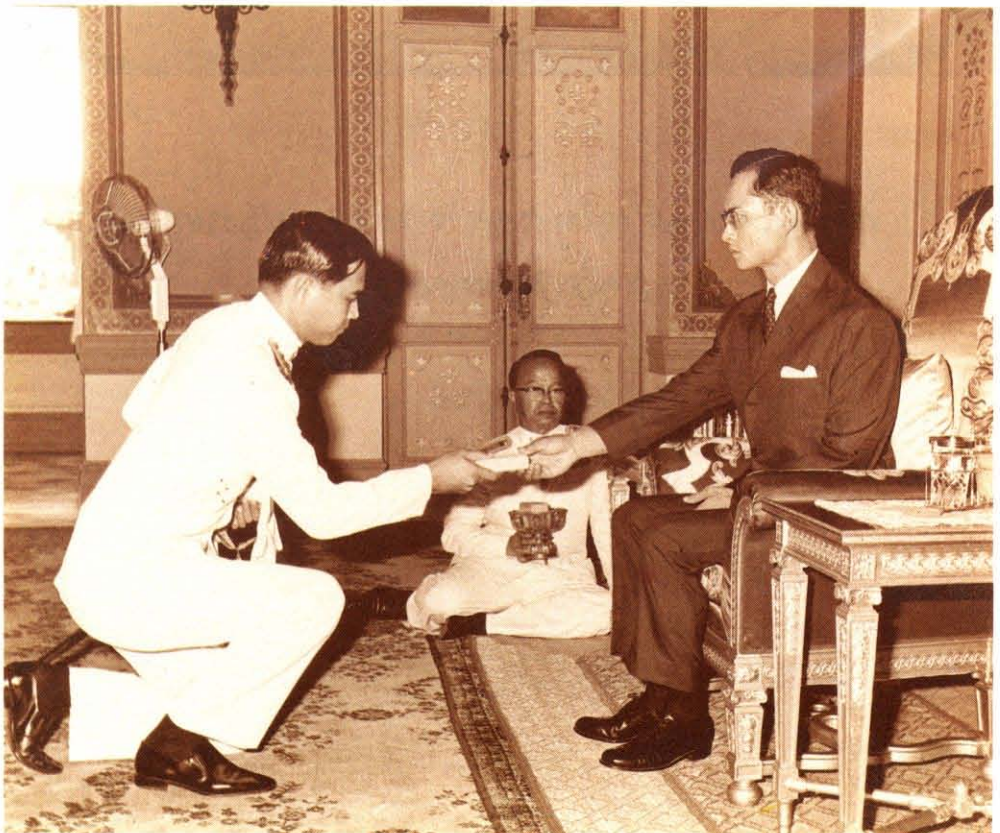
พ.ต.อ.(พิเศษ) สัมพันธ์ เกตกะโกลมล ทม.ตจ.

ชาติะ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐

สมบัติห้องสมุด
มตะ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗

รับพระราชทานกระบี่

รับพระราชทานเหรียญรัตนาภรณ์

สมเด็จพระสังฆราชเจ้ามหาธีรราชเจ้า และพระเถระ และพระภิกษุสงฆ์
ณ วัดบวรนิเวศวิหาร

หมายรับสั่งที่ ๓๔๗๒

(แบบ ก.)

สำนักพระราชวัง

๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗

พันตำรวจเอก สัมพันธ์ เกตุกะโกมล ท.ม.,ท.ช. อายุ ๕๗ ปี ตำแหน่งรองผู้บังคับการ
ชุดตรวจงานปราบปราม สำนักงานจเรตำรวจ สังกัดกระทรวงมหาดไทย กราบถวายบังคมลาถึงแก่กรรม
ด้วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจวาย ณ โรงพยาบาลกรุงธน กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗
เวลา ๐๐.๓๐ น.

วันเดียวกันนี้ เวลา ๑๗.๓๐ น. ขอรับพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ พร้อมด้วยเครื่องเกียรติยศ
ประกอบศพ ณ ศาลา ๑ วัดศรีเทพ กรุงเทพมหานคร
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานหีบหองสายสลักประกอบศพ.

ประกาศ ณ วันที่
๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗

วัน	หน้าที่	พนักงานพระราชพิธี
		นำหมายเวียน เจ้าภาพศพ พันตำรวจเอก สัมพันธ์ เกตุกะโกมล
	เพื่อทราบ	เครื่องประกอบเกียรติยศที่พระราชทานมานี้ และเจ้าพนักงานผู้มาปฏิบัติ
		เจ้าภาพไม่ทวงเสียดำเนินค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง
โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

หมายรับสั่งที่ ๗๕๖๖

(แบบ ก.)

สำนักพระราชวัง

๑๖ เมษายน ๒๕๖๓

พระราชทานเพลิงศพ พันตำรวจเอก สัมพันธ์ เกตุกะโกลม ท.ม.,ท.ช. ตำแหน่งรองผู้บังคับการ
ชุดตรวจงานปราบปราม สำนักงานจเรตำรวจ สังกัดกระทรวงมหาดไทย ณ เมรุวัดศรีทศเทพ กรุงเทพมหานคร

วันอาทิตย์ ที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๓ เวลา ๑๕.๐๐ น. เชิญทีมศพออกให้ทั้งบำเพ็ญกุศล
ณ ศาลาวัดศรีทศเทพ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานทีมหลวงสุโขทัยประกอบศพ

วันจันทร์ ที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๓ เวลา ๑๕.๐๐ น. เชิญทีมศพเวียนเมรุ
แล้วเชิญขึ้นตั้งบนจิตกาธาน

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระราชทานเพลิง.

คมกฤษ/พิมพ์/อัครวิมล/ทาน.

วัน	หน้าที่	พนักงานพระราชพิธี
		นำหมายเวียน เจ้าภาพศพ พันตำรวจเอก สัมพันธ์ เกตุกะโกลม
	เพื่อทราบ	
		เรื่องประกอบเกียรติยศที่พระราชทานมานี้ และเจ้าพนักงานผู้มาปฏิบัติ
		เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง
โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าฯ

พ.ต.อ.สัมพันธ์ เกตกะโกมล ได้ขอพระราชทานกราบถวายบังคมลาถึงแก่กรรมด้วยโรคหัวใจ เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ เวลา ๐๐.๓๐ น. ณ โรงพยาบาลกรุงธน ถนนตากสิน กรุงเทพมหานคร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทาน น้ำหลวงและ หีบทองลายสลัก ประกอบศพ ตลอดจนพระราชทานเพลิงศพเป็นเกียรติยศอันสูงสุด ณ ฌาปนสถานกรมตำรวจ วัดตรีศกเทพวรวิหาร

ทั้งนี้ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่ พ.ต.อ.สัมพันธ์ เกตกะโกมล และวงศ์ตระกูลอย่างหาที่สุดมิได้ ข้าพระพุทธเจ้า มารดา ภริยา บุตร ธิดา หลาน และผู้ร่วมสกุลของ พ.ต.อ.สัมพันธ์ เกตกะโกมล ขอน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายบังคม ณ เบื้องพระยุคลบาท ด้วยความจงรักภักดีและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ และจะเทอดทูนไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม เพื่อเป็นสรวพรสิริสวัสดิ์พัฒนามงคลแก่วงศ์ตระกูลชั่วกาลนาน

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ
ข้าพระพุทธเจ้า นางวินัส เกตกะโกมล
มารดา บุตร-ธิดา และหลาน

ขอขอบพระคุณ

ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้มีเกียรติ ญาติ พี่น้องและเพื่อน ๆ ที่ได้กรุณาแสดงความเสียใจ ในวาระ
ที่ พ.ต.อ.(พิเศษ)สัมพันธ์ เกตกะโกมล ถึงแก่กรรม โดยให้เกียรติมาร่วมพิธีรดน้ำศพ สวดพระอภิธรรม ส่ง
พวงหรีดและดอกไม้เพื่อเคารพศพ ร่วมทำบุญและเป็นเจ้าภาพในการสวดพระอภิธรรมตลอดจนมาร่วมพิธี
พระราชทานเพลิงศพ พ.ต.อ.(พิเศษ)สัมพันธ์ เกตกะโกมล พร้อมทั้งกรุณาให้กำลังใจ แสดงน้ำใจไมตรีและ
ห่วงใย ต่อครอบครัวของ พ.ต.อ.(พิเศษ)สัมพันธ์ เกตกะโกมล

อนึ่งเจ้าภาพขอขอบพระคุณ พลตำรวจโท บัญชา เนตินันท์ ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ และนายแพทย์
จิตจำลอง หาริณสุด ที่กรุณามอบบทความให้ลงพิมพ์ในหนังสืออนุสรณ์เล่มนี้ เป็นอย่างยิ่ง

วินัส เกตกะโกมล
บุตร-ธิดา-หลาน และ ผู้ร่วมสกุล

ประวัติ

พ.ต.อ.(พิเศษ) สัมพันธ์ เกตกะโกมล

พ.ต.อ.(พิเศษ) สัมพันธ์ เกตกะโกมล เกิดเมื่อวันอังคารที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๔๙๐ ที่อำเภอสาบบุรี จังหวัดปัตตานี (ในขณะที่คุณพ่อดำรงตำแหน่งนายอำเภอ) เป็นบุตรขุนพ่านักนิคมคาม (สนธิ์ เกตกะโกมล) กับคุณสร้อย เกตกะโกมล (สกุลเดิม ณ พัทลุง) มีพี่น้องร่วมบิดามารดารวม ๕ คน คือ

๑. นายพิศาล เกตกะโกมล (สมรสกับ น.ส.เอกจิตตรา เจริญสวัสดิ์)
๒. พ.ต.อ.(พิเศษ) สัมพันธ์ เกตกะโกมล
๓. นางพูนพิศ อินทรเสน (สมรสกับ พ.อ.(พิเศษ) ตำแหน่ง อินทรเสน)
๔. พ.ต.อ.ถวิล เกตกะโกมล (สมรสกับ น.ส.สมร เกษมสวัสดิ์)
๕. นายวิวัฒน์ เกตกะโกมล (สมรสกับ น.ส.คารา จันทร์เกตุ)

การศึกษา

- พ.ศ. ๒๔๙๐ สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา จาก โรงเรียนสุรวิทยาคาร อ.เมือง จ.สุรินทร์
พ.ศ. ๒๔๙๖ สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จาก โรงเรียนวัดราชพิธ
พ.ศ. ๒๔๙๘ สำเร็จการศึกษาระดับเตรียมอุดมศึกษา จาก โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
พ.ศ. ๒๕๐๒ สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา จาก โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

การสมรส

พ.ต.อ.(พิเศษ) สัมพันธ์ เกตกะโกมล ในขณะที่มียศ ร.ต.ท. สมรสกับ นางสาววินัส กรณ์เกษม บุตรี ร้อยตรีชุมพล-คุณฉวี กรณ์เกษม เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๐๗ มีบุตร-ธิดา รวม ๔ คน คือ

๑. นายณัฐพันธ์ เกตกะโกมล ปัจจุบันทำงานที่บริษัทนาซาสเปซิโดม จำกัด
สมรสกับ น.ส.วรัญญา ชลายนนาวิน มีบุตร ๑ คน คือ ด.ช.ธีรพล เกตกะโกมล
๒. นายวิชญพันธ์ เกตกะโกมล ปัจจุบันทำงานที่ศูนย์บริการอาหารไทย จำกัด
๓. น.ส.สาวิตรี เกตกะโกมล ปัจจุบันทำงานที่บริษัท แลนด์แอนด์เฮ้าส์ จำกัด (มหาชน)
๔. น.ส. สุรัญชญา เกตกะโกมล ปัจจุบันทำงานที่บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด

การรับราชการ

- ๑ เม.ย. ๒๕๐๒ ได้รับแต่งตั้ง ยศเป็น ว่าที่ร้อยตำรวจตรี
- ๑ ต.ค. ๒๕๐๔ ได้รับแต่งตั้ง ยศเป็น ร้อยตำรวจโท

- ๑ ต.ค. ๒๕๑๐ ได้รับแต่งตั้ง ยศเป็น ร้อยตำรวจเอก
- ๑ ต.ค. ๒๕๑๕ ได้รับแต่งตั้ง ยศเป็น พันตำรวจตรี
- ๑ ต.ค. ๒๕๒๑ ได้รับแต่งตั้ง ยศเป็น พันตำรวจโท
- ๖ ม.ค. ๒๕๓๕ ได้รับพระราชทาน ยศเป็น พันตำรวจเอก
- ๑๖ ก.พ. ๒๕๓๗ ดำรงตำแหน่ง รองผู้บังคับการ ชุด ตรวจงานป้องกันปราบปรามส่วนตรวจราชการ ๓ สำนักงเรตำรวจ

ตำแหน่งหน้าที่ตั้งแต่เริ่มรับราชการ

- ๑ เมษายน ๒๕๐๒ บรรจุแต่งตั้งเป็นที่ร้อยตำรวจตรี รับเงินเดือนๆ ละ ๕๐ บาท เงินเพิ่มพิเศษรายเดือนๆ ละ ๓๐ บาท ตำแหน่งประจำ ตำรวจนครบาล
- ๑ พฤษภาคม ๒๕๐๒ เป็นร้อยตำรวจตรี
- ๕ มิถุนายน ๒๕๐๒ เป็นรองสารวัตรปกครองป้องกัน สถานีตำรวจนครบาล พระโขนง
- ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๐๒ เป็นผู้บังคับหมวดสถานีตำรวจภูธร อำเภอหน้าป่าด จังหวัดอุตรดิตถ์
- ๑ ตุลาคม ๒๕๐๔ เป็นร้อยตำรวจโท
- ๑ พฤษภาคม ๒๕๐๕ เป็นรองสารวัตรตำรวจแผนก ๑ กองกำกับการ ๓ กองตำรวจทางหลวง
- ๒๑ มีนาคม ๒๕๑๐ เป็นรองสารวัตรตำรวจแผนก ๒ กองกำกับการ ๑ กองตำรวจทางหลวง
- ๑ ตุลาคม ๒๕๑๐ เป็นร้อยตำรวจเอก
- ๑ เมษายน ๒๕๑๕ เป็นสารวัตร สถานีตำรวจทางหลวง ๑ กองกำกับ ๖ กองตำรวจทางหลวง
- ๑ ตุลาคม ๒๕๑๕ เป็นพันตำรวจตรี
- ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗ เป็นสารวัตรกองกำกับการสืบสวนสอบสวน ตำรวจนครบาลธนบุรี
- ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๗ เป็นสารวัตร แผนก ๓ กองกำกับการสืบสวนสอบสวน ตำรวจนครบาลธนบุรี
- ๑๕ ตุลาคม ๒๕๒๐ เป็นสารวัตรป้องกันและปราบปราม สถานีตำรวจนครบาลหลักสอง
- ๑ ตุลาคม ๒๕๒๑ เป็นพันตำรวจโท
- ๑๕ มีนาคม ๒๕๒๒ เป็นสารวัตร สถานีตำรวจนครบาลท่าข้าม
- ๒๕ เมษายน ๒๕๒๓ เป็นสารวัตรใหญ่ สถานีตำรวจนครบาลท่าข้าม
- ๒๘ เมษายน ๒๕๒๔ เป็นสารวัตรใหญ่ สถานีตำรวจนครบาลบางกอกน้อย

- ๒๐ เมษายน ๒๕๒๕ เป็นสารวัตรใหญ่ สถานีตำรวจนครบาลบางกอกใหญ่
- ๑ ตุลาคม ๒๕๒๕ เป็นประจำกองบัญชาการตำรวจนครบาล
- ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๖ เป็นสารวัตรใหญ่ สถานีตำรวจนครบาลบางกอกใหญ่
- ๑ พฤษภาคม ๒๕๒๖ เป็นสารวัตรใหญ่ สถานีตำรวจนครบาลปากคลองสาน
- ๑๕ ตุลาคม ๒๕๒๙ เป็นรองผู้กำกับการตำรวจนครบาล ๑๐
- ๑ ธันวาคม ๒๕๓๒ เป็นรองผู้กำกับการตำรวจ (สอบสวน) กองกำกับการตำรวจนครบาลใต้
- ๖ มกราคม ๒๕๓๕ ได้รับพระราชทานยศเป็นพันตำรวจเอก
- เป็นผู้กำกับการตำรวจชุดสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง ๑ ส่วนสืบสวนสอบสวน ข้อเท็จจริง
- ๒ ตุลาคม ๒๕๓๕ เป็นผู้กำกับการตำรวจ ชุดตรวจงานป้องกันปราบปราม ส่วนตรวจราชการ ๕ สำนักงานจรดตำรวจ
- ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ เป็นรองผู้บังคับการ ชุดตรวจงานป้องกันปราบปราม ส่วนตรวจราชการ ๓ สำนักงานจรดตำรวจ

การศึกษาอบรม

- พ.ศ. ๒๕๐๕ เรียนจบหลักสูตรวิชาการบริหารงานตำรวจทางหลวงในความอุปถัมภ์ ร่วมกันของกรมตำรวจและองค์การบริหารวิเทศกิจแห่งสหรัฐอเมริกา ประจำประเทศไทย ได้รับประกาศนียบัตร เมื่อ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๐๕
- พ.ศ. ๒๕๑๑ เรียนวิชาหลักสูตรการฝึกอบรม วิชาการตำรวจทางหลวง ณ ประเทศญี่ปุ่น จบหลักสูตรได้รับประกาศนียบัตร ซึ่งรัฐบาลญี่ปุ่นออกให้ เมื่อ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๑๑
- พ.ศ. ๒๕๑๔ สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรการอบรม สารวัตรและผู้บังคับกอง ของกรมตำรวจ จากกองบัญชาการศึกษากรมตำรวจ ซึ่งอธิบดี กรมตำรวจได้มอบประกาศนียบัตร ได้เป็นเกียรติ ณ วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๑๔

กิจกรรมพิเศษ

พ.ต.อ.(พิเศษ) สัมพันธ์ เกตกะโกมล ได้รับเลือกจากที่ประชุมผู้ปกครองให้เป็น นายกสมาคมผู้ปกครอง และครูโรงเรียนศึกษานารี ตั้งแต่เริ่มตั้งสมาคมในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ ในสมัย ผ.อ.ประจวบ ชำนิประศาสน์ และรับหน้าที่นี้มาตลอดเป็นเวลาถึง ๙ ปี ด้วยความไว้วางใจของผู้ปกครองสืบมาถึงสมัย ผ.อ.ชูจิตต์ พิทักษ์ผล และ ผ.อ.กัลยา ชื่นกลิ่น เมื่อครบวาระที่ต้องเลือกตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ ท่านขอถอนตัวเพื่อให้ผู้อื่นได้บริหาร และยินดีที่จะเป็นที่ปรึกษาต่อไป นับว่าท่านได้ให้ความอุปการะต่อสมาคมเป็นอย่างมาก

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ดังต่อไปนี้

๕ ธันวาคม ๒๕๐๘	เบ็ญจมาภรณ์มงกุฎไทย
๒๗ มิถุนายน ๒๕๑๒	เหรียญรัตนาภรณ์ ชั้น ๕
๕ ธันวาคม ๒๕๑๒	จักรดาวภรณ์มงกุฎไทย
๕ ธันวาคม ๒๕๑๔	เหรียญจักรมาลา
๕ ธันวาคม ๒๕๑๕	จักรดาวภรณ์ช้างเผือก
๕ ธันวาคม ๒๕๒๒	ตรีตราภรณ์มงกุฎไทย
๕ ธันวาคม ๒๕๒๘	ตรีตราภรณ์ช้างเผือก
๕ ธันวาคม ๒๕๓๕	ทวิติยาภรณ์มงกุฎไทย

วาระสุดท้าย

พ.ต.อ.(พิเศษ) สัมพันธ์ เกตกะโกมล มีหลักการในการทำงานด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต และเป็นมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ตลอดจนเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ให้ความรัก ความอบอุ่นและความเข้าใจกันตลอดมา จวบจนวาระสุดท้าย เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ เวลา ๒๓.๓๐ น. ได้ถึงแก่กรรมด้วยอาการสงบ จากสาเหตุ กล้ามเนื้อหัวใจวาย กล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือด และหัวใจเต้นผิดจังหวะ แต่เนื่องจาก PACEMAKER ยังทำงานอยู่ เมื่อส่งโรงพยาบาลกรุงธน นายแพทย์ ได้พยายามช่วยอย่างเต็มความสามารถ โดยนำเข้ารักษา ณ ห้อง I.C.U. และได้แจ้งให้ทราบว่าคนไข้หมดความรู้สึกตั้งแต่ที่บ้านแล้ว ปาฏิหาริย์เท่านั้นที่จะช่วยได้ ฉะนั้น ในเวลาต่อมา เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ เวลา ๐๐.๓๐ น. นายแพทย์ พยาบาล ภรรยา บุตร และธิดา ได้ประจักษ์ว่าไม่มีปฏิกิริยาตอบสนองใดๆ อีกต่อไป

พ.ต.อ.(พิเศษ) สัมพันธ์ เกตกะโกมล เป็นผู้ประกอบกรรมดีมาโดยตลอด ขอให้ดวงวิญญาณของ พ.ต.อ.(พิเศษ) สัมพันธ์ เกตกะโกมล ได้สู่สุคติ ณ สัมปรายภพเทอญ

ดูแลสุขภาพ

 โรงพยาบาลสมิติเวช SAMITIVEJ HOSPITAL 133 สุขุมวิท 49 (ซอยกลาง) กรุงเทพฯ 11 โทร. 3920011 133 Sukhumvit 49 (Sof Klang) Bangkok 11 Tel. 3920011	
ชื่อ Name	พ.ต.ท.สัมพันธ์ - เกตตะโกมล อายุ 53 ปี Age Years
ฉุกเฉินติดต่อ EMERGENCY CONTACT	
ชื่อ Name	พ.ต.ท.สัมพันธ์ เกตตะโกมล
ที่อยู่ Address	1880 ซ.เกษมใหม่ เจริญนคร คลองสาน กทม. โทร. 437-9041 Tel.

 หมู่เลือด Blood Group, Rh. factor O"Rh Positive	
สิ่งที่แพ้ Allergy	โรคประจำตัว Chronic Condition
แพ้อาหารทะเล	None
ยาที่ใช้ประจำ Current Medication	
None	

IMPLANTED DEVICE IDENTIFICATION CARD

MEDTRONIC INC MINNEAPOLIS, MINN, U.S.A.

Mr. Col Lieut Samphanth Ketaka Komol
 74 Chareon Nakhon 40
 Klongsan
 Bangkok 10600
 Thailand

Model: 8419 Rate:

Phone: 4379041

Serial Number: ZT3101754K

Device: Cardiac Pacemaker

Type of Leads: 4003M

Type: VVIR

Date of Implant: Sept 19, 91

IN CASE OF EMERGENCY CONTACT PHYSICIAN IDENTIFIED ON REVERSE OF CARD

Physician: Dr. Chitchamlong
 Harinsut
 Address: Samitivej Hospital
 Bangkok
 Thailand

TH92043

Phone Number:

Warranty: 6 years (terms as per warranty fact sheet)

Medtronic

เจ้าภาพสวดพระอภิธรรม

- ๒๘ ก.พ. ๓๗ ภรรยา - บุตร - ธิดา
- ๑ มี.ค. ๓๗ พล.ต.ท.โสภณ สะvicามิน และคณะ,
มารดา - พี่ - น้อง และหลาน ๆ
- ๒ มี.ค. ๓๗ สำนักงานจเรตำรวจ
โรงเรียนศึกษานารี
สมาคมผู้ปกครอง และครูโรงเรียนศึกษานารี
สมาคมนักเรียนเก่าศึกษานารี
- ๓ มี.ค. ๓๗ กรมบัญชีกลาง
อดีตรองปลัดกระทรวงการคลัง (นายประสิทธิ์ รัตนเสถียร)
นักบริหารระดับสูงรุ่น ๑๑
นักเรียนนายร้อยตำรวจรุ่น ๑๒
- ๔ มี.ค. ๓๗ คณะกรรมการและพนักงานบริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด
กองระบบบัญชีและวิชาการคลัง กรมบัญชีกลาง
บริษัท แลนด์ แอนด์ เฮาส์ จำกัด (มหาชน)
- ๕ มี.ค. ๓๗ ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน)
- ๖ มี.ค. ๓๗ สกุล “กรณ์เกษม”
สกุล “ชลาชนาวิน”
เวลา ๑๑.๐๐ น. ถวายภัตตาหารเพล
เวลา ๒๐.๓๐ น. บรรจุกศพ

นกกิมปัส
(Crimson)

นกกิมปัสคอด

นกกิ้งปลิคอแดง
(Crimson Sunbird)

อาลัยรัก “สัมพันธ์”

สัมพันธ์เป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจ รุ่น ๑๒ รุ่นเดียวกับกับผมและเพื่อน จำได้ว่า นับแต่วันแรกที่ได้รู้จักกับสัมพันธ์ที่โรงเรียนนายร้อยตำรวจ สัมพันธ์ เป็นคนเยือกเย็น สุภาพ อ่อนโยน พุดน้อย แต่มีความจริงใจกับเพื่อน และเป็นที่รักของเพื่อน ๆ ทุกคน

เมื่อสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจแล้ว ต่างคนก็แยกย้ายกันไปรับราชการในสังกัดต่าง ๆ สัมพันธ์เริ่มต้นชีวิตราชการที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล แล้วย้ายไปเป็นตำรวจทางหลวงและย้ายกลับมาอยู่ตำรวจนครบาลตามเดิม ผมและสัมพันธ์ยังคงพบปะกันเป็นครั้งคราวตามโอกาส สัมพันธ์ ยังคงเหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง คือ ยังเป็นคนเยือกเย็น สุภาพ อ่อนโยน พุดน้อย แต่จริงใจกับเพื่อน ๆ เสมอเช่นเดิม สัมพันธ์ได้เลื่อนตำแหน่งเป็นรองผู้กำกับการ ชื่อเสียงของสัมพันธ์ดีขึ้นตามลำดับ เป็นนายตำรวจที่เยือกเย็น สุภาพ อ่อนโยน พุดน้อย ชื่อสัตย์สุจริต เอางานเอาการ ต่อมากรมตำรวจได้แต่งตั้งเลื่อนตำแหน่ง สัมพันธ์เป็นผู้กำกับการในสังกัดสำนักงานจรตารวจ ได้เลื่อนยศเป็นพันตำรวจเอก ขณะนั้น ผมเป็นจรตารวจ ผมดีใจมากที่ได้เพื่อนอย่างสัมพันธ์มาร่วมงานด้วยกัน ได้ร่วมทำงานอยู่ด้วยกันเพียงปีเดียวเท่านั้น ผมก็ย้ายไปเป็นผู้บัญชาการสำนักงานแผนงานและงบประมาณ และเลื่อนตำแหน่งขึ้นเป็นผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ ตามลำดับ

ครั้งสุดท้าย ผมได้ทราบข่าวว่า สัมพันธ์ได้เลื่อนตำแหน่งเป็นรองผู้บังคับการในสำนักงานจรตารวจ เมื่อวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ ผมและเพื่อน ๆ ดีใจมาก ที่สัมพันธ์ได้เลื่อนตำแหน่งและอัตราเงินเดือนเป็นพันตำรวจเอกพิเศษ สัมพันธ์มีภรรยาและบุตรที่ดียวพร้อมบริบูรณ์ ชีวิตครอบครัวน่าจะเป็นสุข แต่แล้วในวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ หลังจากได้เลื่อนตำแหน่งและอัตราเงินเดือนเป็นพันตำรวจเอกพิเศษได้เพียง ๑๒ วันเท่านั้น ก็ได้ทราบข่าวว่าสัมพันธ์ถึงแก่กรรมเสียแล้วด้วยโรคหัวใจวาย ทำให้ผมและเพื่อน ๆ ร่วมรุ่นเสียใจเป็นอย่างยิ่งที่สัมพันธ์ได้จากพวกเราไป ผมและเพื่อน ๆ ทุกคนยังมีความรักอาลัยและคิดถึงสัมพันธ์อยู่เสมอ ขอให้บุญกุศลที่สัมพันธ์ได้กระทำไว้ในระหว่างมีชีวิตอยู่ จงเป็นพลังปัจจัยให้สัมพันธ์ได้ไปสู่สุคติในสัมปรายภพโน้นด้วยเถิด

ด้วยความรักและอาลัย

พลตำรวจโท

(บัญชา เนตินันท์)

ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ

คำไว้อาลัย

แต่

พันตำรวจเอก(พิเศษ) สัมพันธ์ เกตกะโกมล

ข้าพเจ้าได้ทราบข่าวการจากไปของ พันตำรวจเอก(พิเศษ) สัมพันธ์ เกตกะโกมล รอง ผบก.ส่วนตรวจราชการ ๓ จต. ข้าพเจ้ารู้สึกเสียใจเป็นอย่างยิ่ง แม้ว่าการจากไปก่อนวัยอันสมควรของท่านยังความสูญเสียมาสู่ สำนักงานจรตํารวจเป็นอย่างยิ่ง ในฐานะเพื่อนร่วมงาน พันตำรวจเอก(พิเศษ) สัมพันธ์ฯ เป็นผู้หนึ่งที่มีความตั้งใจจริงและทุ่มเทให้กับงานในหน้าที่ ตลอดจนงานส่วนรวมอย่างแท้จริงจนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี และนอกจากนั้นยังได้นำวิชาความรู้ที่ได้สั่งสมมาใช้ในการปฏิบัติงานและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรมและเหมาะสม

นอกจากจะเป็นผู้ปฏิบัติงานที่มีความสามารถแล้ว โดยอุปนิสัยส่วนตัว พันตำรวจเอก(พิเศษ) สัมพันธ์ฯ เป็นผู้มีอารมณ์ดีเป็นนิจเป็นที่รักใคร่ของผู้บังคับบัญชาเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนผู้ใต้บังคับบัญชาโดยทั่วหน้า การด่วนจากไปของท่านในครั้งนี้เป็นไปโดยไม่มีใครคาดฝันมาก่อน ข้าพเจ้าเชื่อเหลือเกินว่าการจากไปในครั้งนี้เป็นการสูญเสียบุคคลากรที่มีคุณภาพไปอีกคนหนึ่งที่จะได้ทำประโยชน์ให้กับประเทศชาติและสังคมส่วนรวมได้อเนกอนันต์กว่านี้

ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่าอันสงฆ์แห่งการประกอบกรรมดีของ พันตำรวจเอก(พิเศษ) สัมพันธ์ฯ และบุญกุศลที่ภรรยาและญาติมิตรได้บำเพ็ญในโอกาสต่าง ๆ นี้ ตลอดจนที่จะเกิดมีขึ้นในภายภาคหน้า จะคลบบรรดาลให้วิญญาณของ พันตำรวจเอก(พิเศษ) สัมพันธ์ฯ ประสบความสุขสงบยังสัมปรายภพด้วยเทอญ

พลตำรวจโท

(ไพฑูรย์ สุวรรณวิเชียร)

จเรตำรวจ

คำไว้อาลัย

ของ พล.ต.ท. อธิศักดิ์ คณะเจริญ

พ.ต.อ.(พิเศษ) สัมพันธ์ เกตกะโกลม เป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจ รุ่น ๑๒ เช่นเดียวกับข้าพเจ้า เมื่อจบการศึกษาออกมารับราชการได้ไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ โดยเฉพาะภรรยา คือ คุณวินัส เกตกะโกลม (กรณ์เกษม) ซึ่งเป็นเพื่อนกับคุณบุรพ คณะเจริญ (ไตรรัตน์) ภรรยาของข้าพเจ้า ได้รู้จักกับข้าพเจ้ามาก่อน และได้แนะนำให้รู้จักกัน จนกระทั่งต่อมาได้แต่งงานกันเป็นฝั่งเป็นฝา มีความเจริญก้าวหน้ามาตลอด นับว่าเป็นเพื่อนที่สนิทสนมกันมากคนหนึ่ง การจากไปไม่มีวันกลับมาจึงเป็นที่เศร้าโศกเสียใจของข้าพเจ้าเป็นอย่างมาก เมื่อมีชีวิตอยู่ได้เคยพูดคุยหยอกล้อกันอย่างสนุกสนานเสมอๆ สัมพันธ์เป็นคนที่มื่ออารมณ์ดี ไม่เคยโกรธ เกลียด ตีเตียน เพื่อนๆ คนใด เป็นคนเดินสายกลางตามคติธรรมในพุทธศาสนา เป็นนายตำรวจที่ดีคนหนึ่ง การจากไปของเขาจึงทำให้กรมตำรวจสูญเสียนายตำรวจที่ดีไปคนหนึ่ง สิ่งที่เหลือไว้เป็นมรดกให้แก่สังคม ญาติมิตร ภรรยา บุตรและธิดา คือ คุณธรรมความดี ที่ได้ประกอบไว้เป็นอนุสรณ์การตลอดมาจนถึงวันสิ้นชีวิต

ด้วยพุทธานุภาพ ธรรมานุภาพ สังฆานุภาพ พรหมานุภาพ อินทรานุภาพ เทวานุภาพ และบุญกุศลที่เจ้าตัวได้ประกอบไว้ ตลอดจนถึงญาติมิตร ภรรยา บุตร ธิดา อุทิศไปให้ จงได้นำพาดวงวิญญาณของ พ.ต.อ.(พิเศษ) สัมพันธ์ เกตกะโกลม ไปสู่สุคติในสัมปรายภพ และหากจะต้องไปปฏิสนธิในภพใด ๆ ก็จงสถิตอยู่ ณ ที่สูงเด่นดังจิตปรารถนาทุกประการ

พฤษภาสาร
โททนต์เส่งคง
นรชาติวางวาย
สถิตทั่วแต่ชั่วดี

อีกกุญชรอันปลดปลง
สำคัญหมายในกายมี
มลายสิ้นทั้งอินทรีย์
ประดับไว้ในโลกา

ด้วยความรักอาลัยจากเพื่อน

พล.ต.ท.

(อธิศักดิ์ คณะเจริญ)

วันที่ ๒๘ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๗

อนุสรณ์

พ.ต.อ.สัมพันธ์ เกตกะโกมล

ผมรู้สึกตกใจและเศร้าใจเป็นอย่างยิ่ง เมื่อได้ทราบถึงการเสียชีวิตอย่างกระทันหันของคุณสัมพันธ์ ผู้ซึ่งผมได้รับเกียรติและความไว้วางใจให้เป็นแพทย์โรคหัวใจประจำตัวท่านมาเป็นเวลากว่า ๒ ปี โดยที่โรคหัวใจของท่านในขณะที่พบกับผมครั้งแรกนั้น เป็นการเดินผิดจังหวะชนิดที่เดินได้ช้ามาก บางครั้งลดเหลือเพียง ๓๐ ครั้งต่อนาที และหัวใจห้องบนทั้ง ๒ ห้องก็ไม่ทำงาน (หัวใจ ๒ ห้องล่าง จะเป็นหลักใหญ่ในการทำงานของหัวใจอยู่แล้ว) และเริ่มจะมีอาการแสดงของหัวใจล้มเหลว ผมจึงได้ฝังเครื่องกระตุ้นหัวใจด้วยไฟฟ้าให้ ซึ่งเป็นชนิดที่สามารถเร่งความเร็วของการเดินของหัวใจได้ด้วย ทำให้หัวใจกลับมาเดินนาทีละ ๖๐-๑๒๐ ครั้ง ตามแต่ความต้องการของร่างกาย แต่ก็ไม่สามารถทำให้หัวใจ ๒ ห้องบนกลับมาเดินเป็นปกติได้ นอกจากนี้ผมได้ให้ยาเพื่อทำให้หัวใจเดินได้สบายขึ้น และป้องกันการแข็งตัวของเลือดใน ๒ ห้องบนของหัวใจ ซึ่งเลือดอาจจะขังอยู่เป็นเวลานานจากการไม่บีบตัวของหัวใจ ท่านก็ได้มาติดตามรักษาค่อนข้างสม่ำเสมอพบว่า หัวใจมีขนาดเล็กลงและเครื่องก็ทำงานเป็นปกติ

จนกระทั่งเมื่อคืนที่ท่านเสียชีวิต ซึ่งผมทราบภายหลังว่า เครื่องกระตุ้นหัวใจยังคงทำงานตามปกติ แต่หัวใจไม่เดินแล้ว จากการคาดการณ์คิดว่า คงจะเกิดจากเส้นเลือดไปเลี้ยงหัวใจอุดตันเฉียบพลัน (หัวใจวาย) ทำให้กล้ามเนื้อหัวใจถูกทำลายทันที ซึ่งโรคนี้น่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่คร่าชีวิตคนไทยมากที่สุด การอุดตันนั้น อาจจะเกิดจากการค่อย ๆ ตีบของเส้นเลือดโดยไม่มีอาการจนกระทั่งในที่สุดอุดตันไป หรือ อาจจะเกิดจากการอุดตันจากก้อนเลือด ซึ่งหลุดมาจากที่ใดที่หนึ่งในหัวใจ ซึ่งในกรณีของคุณสัมพันธ์ ก็เป็นไปได้อย่างยิ่งว่า หลุดมาจากห้องหัวใจด้านบนซ้าย ซึ่งมีเลือดขังอยู่ตามที่ได้กล่าวข้างต้น ถึงแม้ว่าจะพยายามให้ยาป้องกันการแข็งตัวของเลือดแล้วก็ตาม ก็มีไขป้องกันการแข็งตัวโดยสิ้นเชิง มิฉะนั้นแล้วเลือดจะออกไม่หยุดแม้เป็นเพียงแผลขนาดเล็กธรรมดา

อันหัวใจจะเดินได้นั้น ต้องมีปัจจัยสำคัญหลายอย่างอันได้แก่ มีเซลล์หัวใจที่สมบูรณ์อยู่ในสภาวะแวดล้อม สารเคมีที่เหมาะสม มีอาหารและออกซิเจนมาให้พลังงาน และมีการกระตุ้นหรือกำเนิดไฟฟ้าในหัวใจทำให้เส้นใยกล้ามเนื้อเล็ก ๆ เกิดการหดตัวขึ้น เปรียบได้กับเครื่องยนต์อันจำเป็นจะต้องมีกระบอกสูบเสื่อสูบ หัวเทียนที่สมบูรณ์ มีน้ำมันและอากาศที่จะมาให้พลังงานและมีการจุดระเบิดด้วยไฟฟ้าจากคอยล์ และหัวเทียน เป็นต้น เมื่ออันใดอันหนึ่งทำงานบกพร่องเครื่องก็เสีย หัวใจก็เดินไม่ได้หรือเดินไม่เป็นปกติ

ผมขออุทิศบทความสั้น ๆ เรื่อง “โรคหัวใจขาดเลือด” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในอนุสรณ์ของ คุณสัมพันธ์
เกตกะโกมล โดยหวังว่า จะเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านบ้าง ไม่น่าก็น้อย

น.พ.จิตจำลอง ทะรินสุต

อาลัยท่าน พ.ต.อ.สัมพันธ์ เกตกะโกมล
อดีตนายกสมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนศึกษานารี

เมื่อได้ทราบข่าวมรณกรรมของท่าน พ.ต.อ.สัมพันธ์ เกตกะโกมล อดีตนายกสมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนศึกษานารีหลายสมัย พวกเราคณะครูอาจารย์โรงเรียนศึกษานารี ตกใจมาก เพราะนึกไม่ถึงว่าท่านจะจากพวกเราไปอย่างรวดเร็วถึงเพียงนี้ เมื่อได้พบท่านครั้งสุดท้ายในการประชุมคณะกรรมการสมาคมฯ ท่านก็ยังมีสุขภาพดี และสดชื่นแข็งแรง

คณะครูอาจารย์โรงเรียนศึกษานารีทุกคน รู้จักท่านนายกสมาคมฯ มาเป็นเวลาเกือบ ๑๐ ปี นับตั้งแต่สมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนศึกษานารี ได้เริ่มก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๗ อาจกล่าวได้ว่าท่านเป็นนายกสมาคมผู้ปกครองและครูตัวอย่างของพวกเรา คือ พุฒน้อย แต่ช่วยทำงานมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อหารายได้มาก่อสร้างและซ่อมแซมอาคารเรียน ซื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน และพัฒนาความรู้ทางวิชาการแก่ครูอาจารย์และนักเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของกรมสามัญศึกษา ท่านจะช่วยดำเนินการให้เป็นอย่างดี

ทุกคนที่ได้มีโอกาสพูดคุยกับท่าน จะรู้สึกชื่นชมในความสุภาพเรียบร้อย ความมีอัธยาศัยน้ำใจ ไมตรีอันดีงาม ไม่ถือเนื้อถือตัว ไม่เจ้ายศเจ้าอย่างแม้ตำแหน่งหน้าที่ท่านจะใหญ่โตขึ้น แต่กับพวกเราชาวศึกษานารีทุกอย่างเหมือนเดิม เคยปฏิบัติอย่างไรก็อย่างนั้น จึงทำให้พวกเราทุกคนอดสรรเสริญในตัวท่านมิได้ ความสนิทสนมระหว่างท่านกับชาวศึกษานารี จึงเปรียบเสมือนญาติสนิท มีธุระอะไรก็ใช้สอยช่วยเหลือกันและกัน เมื่อมาทราบข่าวมรณกรรมของท่าน จึงทำให้คณะครูอาจารย์รู้สึกเสียใจมาก เสมือนหนึ่งได้สูญเสียญาติสนิทของพวกเราไป

การจากไปอย่างไม่มีวันกลับของท่านในครั้งนี้ จึงเป็นที่น่าเสีย悼และอาลัยยิ่ง ดังนั้น ในโอกาสพระราชทานเพลิงศพในครั้งนี้ คณะครูอาจารย์โรงเรียนศึกษานารีทุกคน ขอตั้งจิตอธิษฐานขออุทิศส่วนกุศลให้แก่ดวงวิญญาณของท่าน พ.ต.อ.สัมพันธ์ เกตกะโกมล อดีตนายกสมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนศึกษานารี จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพ เทอญ

ด้วยความเคารพ
คณะครูอาจารย์โรงเรียนศึกษานารี

รำลึกถึงท่านพันตำรวจเอกสัมพันธ์ เกตกะโกมล

นายกสมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนศึกษานารี

พันตำรวจเอกสัมพันธ์ เกตกะโกมล

เป็นบุคคลที่น่าชื่นชมยิ่ง
เป็นนายกสมาคมเหมาะสมควร
ทำทุกสิ่งเพื่อพัฒนาศึกษานารี
งามน้ำใจอาชามรยาท
ความสามารถอันประจักษ์สัมศักดิ์ศรี
ก่อบรมเตตากรุณาเอื้ออารี
อีกไมตรีพอกเราซึ่งตรงททัย
แม้ไกลไปไกลลับดับชีวาตม์
คุณความดียังส่องสว่างไสว
ศึกษานารีก้าวล้ำสุดล้ำชัย
เพราะท่านไซริได้เกื้อหนุนค้ำคูณาน
ขออัญญาณท่านไปสู่สันติภาพ
สุขสงบหมดห่วงใยในสังสาร
คงสถิตย์บนทิพย์พิมาน
อุรกาอุทิศสันติวันตร

ด้วยความเคารพ

สุขุมาลัย เชาว์นทวิ

(นางสุขุมาลัย เชาว์นทวิ)

ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษานารี

๒๕๕๑.....ปกหลัง

วันเสาร์ที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๓๖ ร.ร.ได้จัดงาน “สายสัมพันธ์-ศ.น.” ขึ้น เพื่อขอบคุณผู้ที่ส่งเสริมสนับสนุนศึกษานารีมาโดยตลอด การจัดครั้งนี้เป็นการ “ต้อนรับผู้มาใหม่-อาลัยผู้จากจร” รวม ๔ ท่านด้วยกัน

ผู้ที่อาลาจจาก ศ.น. ไปในวาระนี้คือ ท่านนายกสมาคมผู้ปกครองฯ พ.ต.อ.สัมพันธ์ เกตทะโกมล ท่านเป็นนายกสมาคมตั้งแต่เริ่มตั้งสมาคมในปี ๒๕๒๗ ผอ.ประจวบ ชำนิประศาสน์ เป็นผู้ดำรงและจัดตั้งสมาคมเพื่อเตรียมจัดงาน ๘๔ ปีศึกษานารีที่จัดตั้งในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๒๘ ในที่ประชุมผู้ปกครองได้เลือก พ.ต.อ.สัมพันธ์ เกตทะโกมล เป็นนายกสมาคมและท่านรับหน้าที่นี้มาตลอดเป็นเวลา ๔ ปี ด้วยความไว้วางใจของผู้ปกครองสืบมาถึงสมัย ผอ.ชูจิตต์ พิทักษ์ผล และ ผอ.กัลยา ชื่นกลิ่น เมื่อครบวาระที่ต้องเลือกตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ ท่านขอลงมือตัวเพื่อให้ผู้อื่นได้บริหารและยินดีที่จะเป็นที่ปรึกษาสืบต่อไปนับว่าท่านได้ให้ความกรุณาต่อสมาคมเป็นอย่างมาก

ดังนั้น ในการประชุมเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารสมาคม ในวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๓๖ ผ.ศ.น.พ.สุนทร ธรรมยุรา แห่งภาควิชานิติเวชวิทยา ร.พ.ศิริราช ซึ่งเป็นอุปนายก ได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครองเลือกตั้งและคณะกรรมการได้มีมติเป็นเอกฉันท์ให้ท่านดำรงตำแหน่งนายกสมาคมฯ สืบต่อมา

คุณความดีของท่านนายกสมาคม พ.ต.อ.สัมพันธ์ เกตทะโกมล นั้น ผู้ร่วมงานทุกคนได้ช่วยกันทำนองเพลงโยสัลัม ตามเนื้อร้องที่ อ.ยุพา วิทยาภรณ์ อาจารย์วิชาภาษาไทย และประชาสัมพันธ์โรงเรียนได้เรียบเรียงไว้

เก้าปีแต่เริ่มรังก่อตั้งสมาคม	ชาว ศ.น. ชื่นชมผู้เลิศล้ำ
พ.ต.อ. สัมพันธ์ เกตทะโกมล	ท่านพุดน้อยมิเคยบ่นเรื่องใดใด
น้ำตาลเหลืองเรื่องโรจน์โชติตระการ	กิตติศัพท์สร้างงานกล่าวขานไช
อาคารทำศาลาฯ พุทธฯ ไשר์	ห้องสมุดห้องโสตฯ ได้เสริมการเรียน
ห้องวิชาปรับอากาศกันมลพิษ	อุปกรณ์ทุกชนิดใช้อ่านเขียน
ท่านวิ่งเต้นหาทุนมาทมนเวียน	ด้วยปากเพียรจัดกิจกรรมตามเห็นสมควร
ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เพียงตัวอย่าง	ท่านเสริมสร้างเกียรติคุณชวนให้ทวน
คนึงถึงทุกคราขอเชิญชวน	จงอย่าด่วนตัดไมตรีที่มีมา
ขอพระคุณ ไตรรัตน์ประสาทพร	ให้ครอบครัวสรวลารสุขทรรษา
ท้วงสิ่งใดสมท้วงตั้งจินตนา	ประสบโชคไร้โรคาตราบนิรันดร

อาลัยสัมพันธ์

สัมพันธ์ได้จากข้าพเจ้าไปแล้วอย่างไม่มีวันจะได้พบกันอีก ข้าพเจ้ารู้สึกเสียใจเป็นอย่างยิ่ง สัมพันธ์ เป็นน้องของข้าพเจ้า มีอายุอ่อนกว่าข้าพเจ้าประมาณ 1 ปี 6 เดือนเท่านั้น แต่ความเป็นผู้ใหญ่ในหน้าที่การงาน และบุคลิกภาพทั่วไป ทำให้ข้าพเจ้าถึงกับยกให้เป็นพี่อยู่ในใจ สัมพันธ์เป็นคนดีมาก มีความเมตตาอารีต่อ พี่และน้องทุกคนมีความรักต่อพี่และน้องทุกคน พี่และน้องทุกคนจะได้พบสัมพันธ์และอยู่ร่วมกันในงานปีใหม่ และงานวันเกิดของคุณแม่ แต่ต่อจากนี้ไปจะไม่มีสัมพันธ์มาร่วมในงานอีกแล้ว นับว่าขาดผู้ใหญ่ไปคนหนึ่ง พี่และน้องทุกคน จึงโศกเศร้าเสียใจมากเมื่อนึกถึงสัมพันธ์

ขอให้คุณงามความดีของสัมพันธ์ที่ได้สร้างสมทำไว้ จงเป็นผลดลบันดาล ให้สัมพันธ์จงไปสู่สุคติ ในสัมปรายภพ เทอญ

พิศาล เกตกะโกมล

“ไว้อาลัย”

ประมาณ ๓.๐๐ น. ของวันจันทร์ที่ ๒๘ ก.พ. ๒๕๓๗ น้อยได้รับโทรศัพท์จากพี่หนู ซึ่งเป็น พี่สะใภ้ว่า พี่เอียดถึงแก่กรรมแล้ว รู้สึกตกใจ เสียใจ จนพูดไม่ออก นอนไม่หลับ จนประมาณตี ๔ ครึ่ง จึงได้โทรศัพท์ไปหาพี่ชายคนโต และน้องชายอีก ๒ คน ทุกคนตกใจและเสียใจ เพราะคิดไม่ถึงว่าพี่เอียด จะด่วนจากโลกนี้เร็วเกินไป และเมื่อทุกคนเจอกันก็พูดเป็นเสียงเดียวกันว่า พี่เอียดหมดกรรมแล้ว จึงได้จากไป ด้วยอาการสงบ น้อยขอให้วิญญาณของพี่เอียดจงไปสู่สุคติภพ อย่าได้ห่วงทางโลกเลย

จาก น้องสาวคนเดียวและครอบครัว

อาลัย “พี่เอียด”

นับเป็นการสูญเสียครั้งสำคัญครั้งหนึ่งของครอบครัวเรา เมื่อได้รับทราบข่าว พี่เอียดได้จากไป อย่างกะทันหัน รู้สึกตกใจ และใจหายอย่างบอกไม่ถูก พี่เอียดเป็นพี่ชายที่เคารพรักของน้อง ๆ ทุกคน ให้ความช่วยเหลือน้อง ๆ ทุกครั้งที่มีโอกาส เป็นหลักในการรวมตัวของพี่น้องเสมอมา เป็นคุณลุงผู้อ่อนโยน และใจดีที่หลาน ๆ สัมผัสได้ถึงความรักใคร่เอ็นดู แม้ว่าจะเป็นคนพูดน้อย

บัดนี้ คงจะเหลือแต่ความทรงจำในอดีต แต่เรายังเชื่อมั่นว่า กรรมดี และบุญกุศลที่ได้สร้าง สมมาตลอดชีวิต คงจะนำดวงวิญญาณของพี่เอียดไปสู่สุคติอย่างแน่นอน

พ.ต.อ.ถวิล เกตกะโกมล และครอบครัว

สุดอาลัย พี่สัมพันธ์ เกตกะโกมล

พี่สัมพันธ์จากไปแล้วอย่างไม่มีวันกลับ ขณะทราบข่าวทางโทรศัพท์นั้นแทบจะไม่เชื่อหูเลยว่าเป็นความจริงต้องตั้งสติอยู่ที่หนึ่ง จึงจะรับทราบได้ว่าเป็นพี่สัมพันธ์ที่ได้จากไป ทั้งนี้ด้วยเหตุว่าพี่สัมพันธ์มีสุขภาพดีและไม่เคยป่วยมานานแล้ว มีแต่โรคหัวใจที่ต้องใส่เครื่องช่วยกระตุ้นการเดินไว้เท่านั้น หัวใจจึงไม่น่าจะหยุดเต้นในเวลาอันไม่สมควรนี้เลย เมื่อวันศุกร์ ก่อนหน้าที่พี่จะสิ้นลมได้ ๒ วันนั้น น้องก็ได้ไปคุยกับพี่ที่บ้าน พี่บอกว่าอยากสร้างบ้านหลังใหม่ติดกับบ้านหลังเดิมเพื่อจะอยู่ให้สบายขึ้น และยังได้พูดคุยกันในเรื่องอื่น ๆ อีกมาก สิ่งเกิดคุณแล้วพี่ก็แข็งแรงดี ไม่มีอาการป่วยให้เห็นเลย ไม่คิดเลยว่าการคุยครั้งนั้นจะเป็นการคุยกับพี่ครั้งสุดท้าย รู้สึกเศร้าสลดใจเป็นอย่างยิ่ง ถึงแม้ว่าสังขารเป็นของปรุงแต่งที่ไม่แน่นอน ความตายย่อมเกิดขึ้นได้กับทุกคน แต่ก็ไม่น่าจะเกิดขึ้นกับพี่สัมพันธ์ในเวลาอันรวดเร็วเช่นนี้

พี่สัมพันธ์ เกิดที่จังหวัดปัตตานีแล้วย้ายตามคุณพ่อ คุณแม่ ไปยังจังหวัดต่าง ๆ เช่น สุราษฎร์ธานี ขอนแก่น อ่างทอง ชัยภูมิ สุรินทร์ และกรุงเทพฯ ตามลำดับ สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน รับราชการในต่างจังหวัด และในกรุงเทพฯ ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ตลอดมา ในการดำรงชีวิต พี่สัมพันธ์ดำรงตนอยู่ในความไม่ประมาท และได้ทำบุญทำทานอย่างสม่ำเสมอตลอดมา จึงน่าจะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลรุ่นหลังได้ปฏิบัติตาม พี่เป็นคนที่จะหวังรักษาสุขภาพเป็นอย่างดี ไม่ดื่มสุรา ไม่สูบบุหรี่ รับประทานอาหารที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อร่างกายเท่านั้น อาหารที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพจะงดเว้นไม่รับประทานเลย การจากไปของพี่สัมพันธ์เป็นการจากไปอย่างที่คุณคนไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้นในเวลาอันรวดเร็วเช่นนี้ จึงทำให้เกิดความเศร้าสลดใจ แก่ทุกคนที่ทราบข่าว

ถึงแม้ว่าพี่สัมพันธ์จะจากไปแล้ว แต่คุณความดีต่าง ๆ ตลอดจนหลักการปฏิบัติตนทั้งในหน้าที่การงาน และในกิจวัตรประจำวันของพี่ก็น่าจะเป็นแบบอย่างที่ดีที่จะให้ทุกคนตลอดจนคนรุ่นหลังได้ระลึกถึง จึงขอให้คุณความดี ตลอดจนผลบุญกุศลที่พี่สัมพันธ์ได้ทำไว้อย่างมาก ในชาตินี้จะบังเกิดผลให้พี่ได้รับผลบุญนั้นตลอดไป และขอให้ดวงวิญญาณของพี่สัมพันธ์จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ

จากน้อง...วิวัฒน์ เกตกะโกมล

“เมื่อวันนั้น.....มาถึง”

ที่บ้านเรา

๑๕ มี.ค. ๓๗

เอี้ยด ที่รัก

วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๐๗ เป็นวันมงคลสมรสของเรา ร.ต.ท.สัมพันธ์ เกตกะโกมล กับ นางสาววินัส วรรณเกษม ตลอดชีวิตสมรสที่เราอยู่ร่วมกันมาเกือบครบ ๓๐ ปี มีรัก มีสุข มีทุกข์ โกรธกัน ตักกัน เป็นปกติเช่นเดียวกับชีวิตสามีภรรยาทั่วไป

ครอบครัวเราก่อนข้างจะอบอุ่นมาก มีลูก ๔ คน เป็นชาย ๒ คน หญิง ๒ คน ลูกทุกคนเป็นคนดี เรียนจบทำงานแล้ว ๓ คน ลูกสาวคนเล็กสอบเสร็จปีสุดท้าย และเรามีหลานชายอายุ ๖ ขวบ อีก ๑ คน ซึ่งเธอรักมาก เธอคงภูมิใจและหมดห่วง หมดภาระในภพภูมิของโลกมนุษย์

ปลายปี พ.ศ. ๒๕๓๔ รู้สึกว่าเธอผอมลงและฝ่ามือเหลือง จึงขอร้องให้ตรวจเช็คร่างกาย เธอก็ ผัดผ่อนเรื่อยมา บอกว่าแข็งแรงดีไม่เป็นอะไร จนวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๓๔ เธอเข้ารับการตรวจเช็คร่างกายที่โรงพยาบาลสมิติเวช ผลปรากฏว่าหัวใจเต้นช้า และรับประทานมะละกอบวกทำให้มือเหลือง คุณหมोजิตจำลอง หารือสุด นัดให้เข้ารับการผ่าตัดเพื่อทำการฝังเครื่องช่วยการเต้นของหัวใจ (pacemaker) เพื่อช่วยให้จังหวะการเต้นของหัวใจเป็นปกติเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๓๔ โดยคุณหมोजิตจำลอง ได้กรุณาให้คำแนะนำและชี้แจงรายละเอียดให้เรา พ่อ แม่ ลูก ฟังอย่างชัดเจนและเข้าใจ โดยปกติ เครื่องนี้จะใช้การได้ดี ๑๐-๑๒ ปี ทุกคนในครอบครัวรู้สึกซาบซึ้ง และขอบพระคุณคุณหมอเป็นอย่างยิ่ง

หลังการผ่าตัดเธอแข็งแรง สดชื่น เป็นปกติ ไม่เคยบ่นเหนื่อยหรือเป็นลมเลย ตรวจเช็คร่างกายสม่ำเสมอ ไปท่องเที่ยวในประเทศ ต่างประเทศ ขึ้นเขา ลงห้วย ได้รวดเร็วกว่าบางท่านที่ไม่เป็นโรคอะไรด้วยซ้ำ จนพวกเราวางใจ มีความรู้สึกว่าเป็นปกติมิได้เป็นโรคหัวใจ

เธอเป็นคนรักการงานเป็นชีวิตจิตใจ งานต้องมาก่อนอย่างอื่นเสมอ มีความขยันหมั่นเพียร อดทน หลายครั้งที่เธอผิดหวัง ทุกคนในครอบครัวจะเป็นกำลังใจให้ตลอดมา โดยถือว่าเรามีครอบครัวที่อบอุ่น ก็เพียงพอแล้ว “ทุกคนภูมิใจในพ่อที่สุด”

เธอรักเพื่อน ภูมิใจและดีใจกับเพื่อน ๆ ร่วมรุ่น นรต. รุ่น ๑๒ ที่ได้เลื่อนยศ เลื่อนตำแหน่งเสมอมา จะคุยให้ฟังว่าเพื่อนคนนั้นคนนี้ได้เลื่อนตำแหน่ง ได้ย้ายไปดำรงตำแหน่งที่ดี ๆ ด้วยความขยันหมั่นเพียร หลายคนปรารภว่า บุคลิกและนิสัยใจคอเธอน่าจะเป็นหมอมากกว่าตำรวจ ความจริงเมื่อจบ ม.8 เธอสอบ entrance 'เข้าแพทย์' ได้ แต่เธอรักตำรวจมากกว่า

เมื่อเธอได้รับการเลื่อนยศ เป็นพันตำรวจเอก ตำแหน่งผู้กำกับการ และรองผู้บังคับการตามลำดับ นับเป็นความชื่นชมยินดีของครอบครัวเราเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการจุดประกายไฟในดวงใจเธอให้ เรื่องแสงด้วยความสุขกับงาน

หลังตายอนอดีต เธอเป็นลูกที่ดี เป็นสามีที่ดี และเป็นพ่อที่ดี มีความรับผิดชอบสูงสุดจะพรรณนาได้ บ้านเรามี คุณแม่สร้อย เกตกะโกมล อายุ ๔๑ ปี คุณแม่จวี วรรณเกษม อายุ ๔๔ ปี และ เรา พ่อ แม่ ลูก ๓ (ลูกคนโตแยกครอบครัว) เราได้ทำหน้าที่ดูแลอุปการะและปรนนิบัติทดแทนพระคุณบุพการีด้วยความกตัญญูทวนเวทอย่างดียิ่ง และตลอดระยะเวลาที่คุณแม่มาอยู่ร่วมกับเราเกินกว่า ๑๐ ปี คุณแม่และลูก ๆ ของเรามีความสุข รัก ห่วงใย และปรารถนาดีต่อกันตลอดมาและเร็ว ๆ นี้เอง ไม่ทราบอะไรจิตใจให้เธอพูดว่า “ขอให้มั่นใจในความรักที่เอียดมีต่อครอบครัว เอียดจะอยู่กับหมูตลอดชีวิต”

๒๖-๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ อยู่บ้านกันสองคน โดยลูกบางคนไปเที่ยวชายทะเล ช่วยกันทำงานบ้าน ทำต้นไม้ ทำอาหารรับประทานร่วมกัน ถึง ๖ มื้อ ตื่นนอนเช้าวันที่ ๒๗ เธอเล่าให้ฟังว่า “เอียดฝันว่าขึ้นไปบนฟ้า ไม่รู้ว่าขึ้นไปด้วยอะไรจะวาร์กก็ไม่ใช่ เครื่องบินก็ไม่ใช่ เรียกไม่ถูก แต่ขึ้นไปคนเดียว” หมูยังแค้นให้เธอว่าดี จะเจริญรุ่งเรืองเพราะขึ้นไปบนที่สูง โดยไม่ได้สังหรณ์ใจสักนิดว่าจะเป็น การบอกเหตุสำหรับคืนนั้น ในเย็นวันที่ ๒๗ ลูกกลับจากชายทะเลซื้ออาหารและผลไม้ที่พ่อชอบมาฝาก เธอรับประทาน พูดคุย ด้วยความสุขและปรารถนาว่า “พ่อกินได้แค่อิ่ม มากนักจะแน่นท้องอืดอืด” โดยปรกติ เธอจะเป็นคนรักษาสุขภาพอย่างดีเยี่ยม อาหารที่ไม่มีประโยชน์จะไม่รับประทานเลย อาหารเสริมจะซื้อไว้มากมาย และชวนใคร ๆ รับประทานพร้อมกับอ้างสรรพคุณตามที่เธออ่านจากหนังสือสุขภาพต่าง ๆ

หลังจากดูละครทีวีตามปกติ เธอสวมมนต์ไหว้พระ แล้วเข้านอนเช่นเคย ประมาณ ๕ ทุ่มครึ่ง ได้ยินเสียงคล้ายกรนดังผิดปกติ ได้จับแขนและเรียก ก็ไม่มีเสียงตอบรับ เมื่อเปิดไฟเห็นเธอล้มตาและหายใจทางปาก ๑ ครั้ง และเงียบสงบ เรียกลูกทุกคนมาพร้อมหน้า ลูกชายบ้มนหัวใจ เธอหายใจทางปาก อีก ๒ ครั้ง ดวงตาหริ่สงบ จับชีพจรไม่พบ ด้วยความมีสติ บอกลูกว่า “กราบพ่อเสียลูก พ่อสิ้นแล้ว” ทุกคนได้เห็นใจพ่อ แต่ลูกทุกคนร้องเสียงดังว่า “ไม่จริง เป็นไปไม่ได้ คุณพ่อตื่น ๆ ๆ” ทุกคนกราบแทบเท้าพ่อ พ่อได้นอนหลับอย่างสบาย บนที่นอนของพ่อพร้อมหน้าลูกเมีย

เอียดจำ เมื่อหมูกราบเธอด้วยดวงจิตที่ตั้งมั่น ขอให้เธอไปสู่สุคติ ณ สัมปรายภพไม่ต้องห่วง หมูจะดูแลคุณแม่เธอและลูก ๆ ของเธอให้ดีที่สุด

สัมผัสครั้งสุดท้ายที่ใบหน้ายังอบอุ่น เมื่อลูบเปลือกตาเธอที่หริ่เพียงเล็กน้อยให้ปิดสนิท กลับให้สบายเกิดที่รัก

คำว่า “ตลอดชีวิตของเธอช่างสั้นเกินกว่าจะคาดคิด และเมื่อวันนั้นมาถึงรวดเร็ว เจ็บราว แสบ
สิ้นแรง แสบสิ้นใจ”

“เธอมาดี - ไปดี - มีบุญนั้ก”

รักเสมอ

(๑๕ มีนาคม ๒๕๓๗)

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961116514

“จากใจลูก”

ก้องก่าสรออล
ดั่งฟ้าฟาด
เรื่อเกินไป
เจ็บเหน็บร้าว
ไอน์ดนี้
แต่ในใจ
พ่อจ๋าจง
กายจากไป

ทอลให้
ลงกลางใจ
ต้องพลัดพราก
เหงาคิดถึง
เสื่อหลัก
ยังฝังแน่น
หลับเฝ้า
รักคงมั่น

ใจจะขาด
ให้เจ็บหนา
จากพ่อเรา
สุดหัวใจ
มาหักหาย
มีทวันไหว
อย่าห่วงใย
นัรันดร....

ตั้งแต่เล็กจนเดี๋ยวนี้ นิดไม่เคยคิดว่าที่ไหนอบอุ่นมากเท่าที่บ้าน คุณพ่อเก่งมากที่ทำให้ครอบครัวมีความสุขมากขนาดนี้ เกิดมายังไม่เคยเห็นคุณพ่อคุณแม่ทะเลาะกันเลย ภาพความรักของคุณพ่อคุณแม่ ภาพความรักของครอบครัวเรา ไม่มีวันจะลืมเลือนและยังคงอยู่ตลอดไป นิดยังคิดว่าคุณพ่ออยู่กับเราเสมอ

รักที่สุดในชีวิต
ลูกนิด-น้ำ-โก้
๑๕ มี.ค. ๓๗

พืชปากท่อ

สม

“มากยิ่งขึ้นกว่าคำว่ารัก.....”

“สัจธรรม” ในการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดในชีวิตของลูก ๆ ครั้งนี้ ช่างรวดเร็วเสียเหลือเกิน..... พ่อจ๋า ลูกรับไม่ทันจริง ๆ ไม่เข้าใจเลยว่าเกิดอะไรขึ้นกับครอบครัวของเรา มันช่างโหดร้ายเหลือเกิน ทุกเสี้ยววินาที ลูกยังมีความหวังตลอดเวลาว่า พ่อผู้เป็นดวงใจของพวกเราทุกคนจะกลับคืนมา น้ำตาทุกหยดของลูกรินไหลสักเท่าใดก็ไม่สามารถจะช่วยให้อะไร ๆ หวนคืนมาได้ แต่ลูกยอมรับกับเหตุการณ์ครั้งนี้ไม่ได้ สำหรับสิ่งที่ผ่านมาในชีวิตครั้งนี้ ลูกไม่สามารถลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ มันเหมือนกับพายุกี่โหม.....โหมเข้ามาในชีวิตครอบครัวของเราและก็เงียบ สงบลงอย่างรวดเร็ว

พ่อจ๋า.....ตลอดชีวิตของลูก พ่อมีแต่คำว่า “ให้” กับลูกเสมอ พ่อให้ทั้งชีวิต ให้ความรัก ความอบอุ่นและทุกสิ่งทุกอย่างเท่าที่พ่อจะนำมาให้พวกเราได้พร้อมทำให้ครอบครัวมีความสุข พ่อทำหน้าที่เป็นทั้งพ่อและเพื่อนในเวลาเดียวกัน พ่อคอยพ่่าสอนให้พวกเราเป็นคนดี ให้คำปรึกษากับลูกในยามที่ลูกมีความทุกข์ให้มีความสุข พ่อทำแต่คุณความดี โอบอ้อมอารี และมีคุณธรรม พวกเราทุกคนดีใจและภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นลูกของพ่อค่ะ

พ่อจ๋า.....ถึงแม้ว่าร่างกายของพ่อได้จากลูกไปแล้ว แต่ในความรู้สึกของลูก.....พ่อยังคงประทับอยู่ในดวงใจของลูกทุกคนตลอดไป และจากคำสัญญาที่ลูกให้ไว้กับพ่อว่า “ลูกจะดูแลแม่ คุณย่า คุณยาย และครอบครัวของเราให้ดีที่สุด ขอพ่ออย่าได้เป็นห่วงนะค่ะ”

มากยิ่งขึ้นกว่าคำว่า รัก....คิดถึงเหลือเกิน

ลูกนุช ลูกปู

๑๕ มี.ค. ๓๗

๒๔๙๙ กับครอบครัว (พ่อ แม่ พี่น้อง)

ชุดนักเรียนแอร์

นักเรียนนายร้อยไต่วิถึกล้ามเนื้อ

๒๕๐๓ วิชาต อ. นำปาด อ. อดิธิ

เครื่องแบบที่พี่อริก

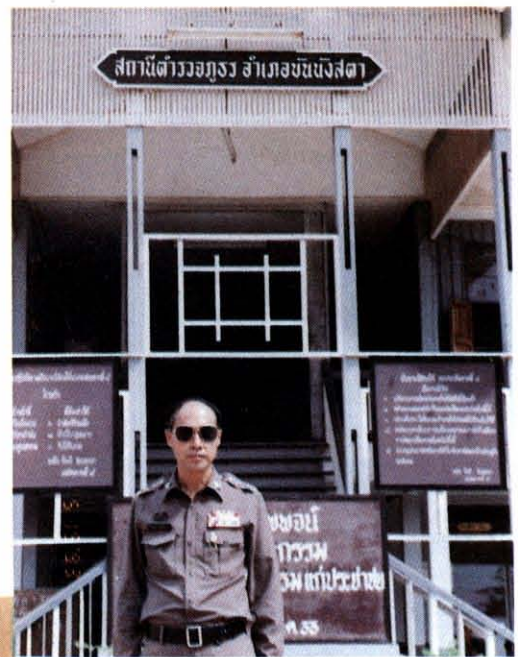
ไปศึกษาตุงานที่ประเทศญี่ปุ่น
โดยสอบคัดเลือกได้เป็นลำดับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๑๐

กับโล่รางวัลเกียรติยศต่าง ๆ

รับมอบสิ่งของให้

ตราราชการที่ภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๓๖

๑๖ เม.ย. ๑๔ รับประกาศนียบัตรหลักสูตร
ตำรวจผู้บังคับกอง
จาก พล.ต.ท.สุมีาน รูปคุป

16 เม.ย. ๑๔ รับประกาศนียบัตรหลักสูตรตำรวจผู้บังคับกองจาก พล.ต.ท.สุมีาน รูปคุป

กิจกรรมส่วนหนึ่ง
เมื่อเป็นนายกสมาคมผู้ปกครองและครู
โรงเรียนศึกษานารี

ฝากใจให้กัน....

หมายหมั้นตามประเพณี

บุพการีร่วมเป็นสักขีพยาน

ฯพณฯ จอมพล ถนอม ชูธรรมะ ถวาย
ถวียมงคลและรดน้ำสังข์

วันขึ้นคืนสู่...

“โซฟาของคัลเลอร์”

คุณพ่อเอ็ง ๑

คุณพ่อเอ็ง ๒

คุณพ่อเอ็ง ๓

๒๕๑๖ คุณพ่อเอ็ง ๔
(แม่เป็นตากล้อง)

๗ สิงหาคม ๒๕๓๐ แต่งงาน ลูกชายคนโต

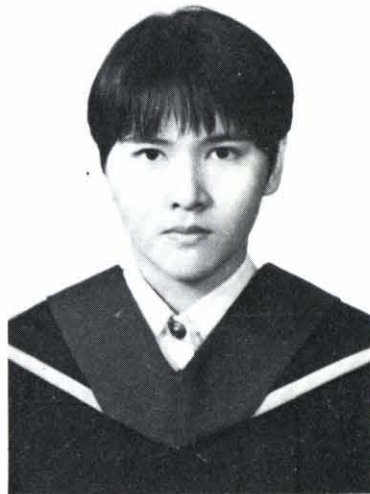
พ.ศ. ๒๕๓๓

อุปถัมภ์ลูกชายคนที่ ๒

ณ วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

พ่อขานว่า "พ่อภูมิใจ"

พ่อ...ภูมิใจนะ
๓๕

ทำองเที่ยวในประเทศไทย

พักผ่อน...กับ
ครอบครัว

เที่ยวใหม่

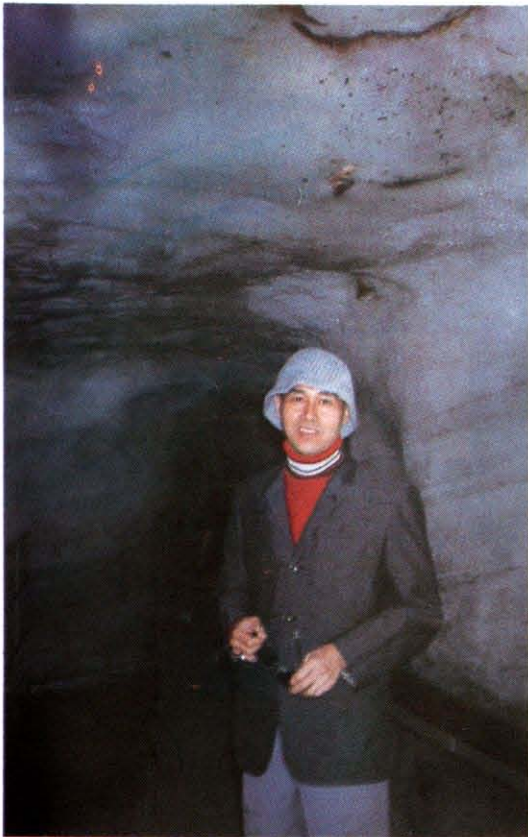
พ่อกับ
แม่กับครอบครัว
และหลานชาย
ที่รักคนแรก

ท่องเที่ยวต่างประเทศ

ยุโรปกับลูกสาว

ถ้ำน้ำแข็งบนเทือกเขาทิลลิส์ สวิตเซอร์แลนด์

อเมริกา

MT. Charleston ที่ L.A.

โรงถ่าย Universal Studios ที่ L.A.

อบอุ่น
ในคอกาม
เห็นไปหนานา
ที่...
Grand Canyon

Las Vegas

กับธรรมชาติ....
ที่ Carlsbad

ประเทศจีน

คุนหมิง-ฮ่อกง

บ้านพี่พ่อบ่ออ่าวใต้

กับคณะปอร์ตและ
พนักงานบริษัทวิทยุการบินฯ

พระราชทานน้ำอาบศพ พ.ต.อ.สัมพันธ์ เกตกะ โทม่อ
โดยที่ น.พ.มรุต กรเกษม เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา เป็นประธาน

พล.ต.ท.ไพฑูรย์ สุวรรณเจียร เป็นประธานในพิธีสวดพระอภิธรรม

แขกผู้มีเกียรติที่เคารพกรรณามาร่วมในงานเสด็จพระอภิธรรม

ครอบครัวเรา

พ่@ แม่

พ่@ แม่ @ ลูก

พ่@ ลูก

พ่อ แม่
คุณย่า คุณยาย
และน้องๆ

พ่อ พี่/น้อง

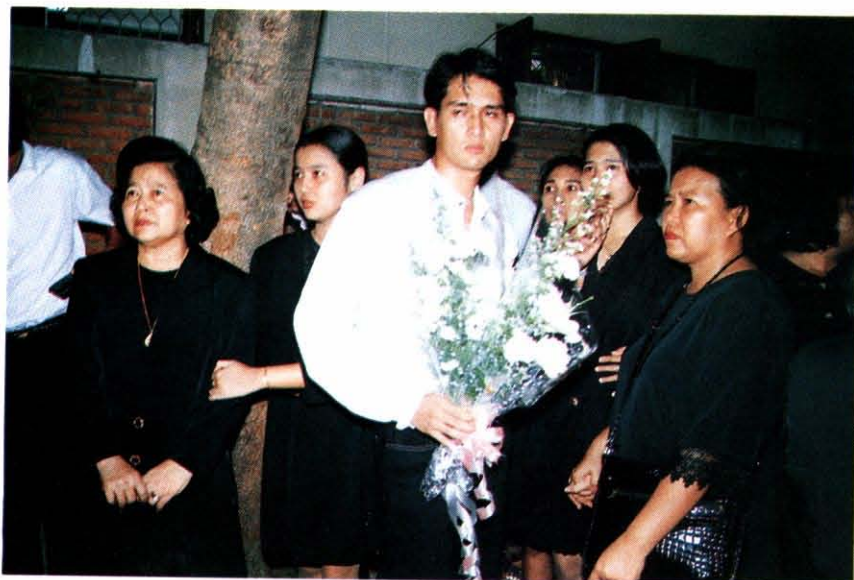

พ่อกับญาติพี่น้อง

คุณปรีชา เจริญฤทธิ์ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา เป็นประธานบรรจุศพ

สุดรัก.....สุดอาลัย.....จากรักใจ.....

ตราขนิรันดร์

ไฉนเส เกตกะ โทมล
ณัฐพันธ์ เกตกะ โทมล
วิชัยพันธ์ เกตกะ โทมล
ลาวัตรี เกตกะ โทมล
สุริยชญา เกตกะ โทมล

สิ่งสุดท้ายของร่างกาย พ.ต.อ.(พิเศษ) สัมพันธ์ เกตกะโกมล
คือหัวใจ บรรจุไว้ที่ วัดอินทารวิหาร บางขุนพรหม กรุงเทพมหานคร

โรคหัวใจขาดเลือด

โดย

นพ. จิตจำลอง หารินสุต

หน้าว่าง

โรคหัวใจขาดเลือด

นพ.จิตจำลอง หะรินสุต, พ.บ., MRCP(UK)
อายุรแพทย์โรคหัวใจ

ในประเทศไทยปัจจุบัน โรคหัวใจเป็นหนึ่งในสาเหตุที่คร่าชีวิตคนไทยมากที่สุด และชนิดของโรคหัวใจที่พบได้บ่อยที่สุดคือ โรคหัวใจขาดเลือด หรือโรคเส้นเลือดเลี้ยงหัวใจตีบ (ischaemic heart disease, coronary artery disease).

อันหัวใจนั้น มีหน้าที่สูบฉีดโลหิตไปเลี้ยงร่างกาย แต่ตัวมันเองไม่ได้ออกซิเจน หรือพลังงานจากเลือดที่เข้าสู่หัวใจตามเส้นเลือดใหญ่ ๆ เหล่านั้น กลับมีเส้นเลือดเลี้ยงกล้ามเนื้อหัวใจเล็ก ๆ ๓ เส้นเท่านั้นที่มีความสำคัญ โดยแต่ละเส้นมีเส้นผ่าศูนย์กลางเพียง ๒ ถึง ๔ มิลลิเมตร จึงไม่น่าสงสัยว่าเส้นเลือดตีบจนหัวใจขาดเลือดได้

เมื่ออายุมากขึ้น ผนังภายในของเส้นเลือดอาจมีไขมันมาเกาะจับ เกิดการอักเสบมีการแบ่งตัวของเซลล์ มีหินปูนมาจับได้ ทำให้รูภายในของเส้นเลือดเกิดตีบลง เมื่อตีบมากถึงระดับหนึ่งเลือดก็ไปเลี้ยงกล้ามเนื้อหัวใจไม่พอ เกิดอาการขึ้น ซึ่งมักจะเป็นขณะออกกำลังกาย เนื่องจากขณะนั้นหัวใจเต้นเร็วขึ้น แรงขึ้น ต้องการเลือดไปเลี้ยงมากกว่าขณะพัก แต่ถ้าส่วนตีบเหล่านี้เกิดการอุดตันทันที เรียกว่า หัวใจวาย ซึ่งหากเป็นส่วนที่สำคัญก็อาจถึงแก่ชีวิต อาการจากโรคนี้ที่พบบ่อยคือ การเจ็บแน่นหน้าอก ซึ่งมักเป็นตรงกลางอาจร้าวไปที่คอ แขน ท้อง กราม หรือหลังได้ และอาจจะมีอาการร่วมเช่น หอบเหนื่อย หายใจขัด ใจสั่น เวียนศีรษะ เหงื่อแตก เป็นต้น แต่บางครั้งมีเพียงอาการร่วมอันใดอันหนึ่งโดยไม่เจ็บหน้าอกก็ได้

อย่างไรก็ตาม มีผู้ป่วยด้วยโรคหัวใจ จำนวน ๒๐-๓๐% ไม่เคยมีอาการมาก่อน แต่มาทราบเมื่อตรวจคลื่นไฟฟ้าหัวใจ หรือตรวจพิเศษอื่น ๆ โดยแพทย์โรคหัวใจมักจะแนะนำให้วัดคลื่นไฟฟ้าหัวใจขณะออกกำลังกาย แก่ผู้ที่มีปัจจัยเสี่ยงของโรคหัวใจอันสำคัญ ๒ ชนิดขึ้นไป อันได้แก่ การสูบบุหรี่ ไขมันในเลือดสูง ความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน และประวัติครอบครัวว่ามีโรคหัวใจ ผู้ป่วยที่ไม่มีอาการเหล่านี้ต้องได้รับการรักษาเช่นเดียวกับผู้ที่มีอาการ

การดูแลรักษานั้นแบ่งได้เป็น ๔ ชนิด คือ

๑. ลดอัตราเสี่ยง โดยหยุดสูบบุหรี่, ควบคุมอาหาร, รักษาความดันโลหิตสูง และออกกำลังกายเป็นประจำ

๒. การใช้ยาเพื่อขยายหลอดเลือด ลดการทำงานของหัวใจ และทำให้หัวใจมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๓. การขยายเส้นเลือดส่วนที่ตีบโดยใช้ลูกโป่ง (balloon) โดยไม่ต้องผ่าตัด (angioplasty, PTCA)

๔. การผ่าตัดต่อเส้นเลือดใหม่ (bypass surgery)

สำหรับการรักษาข้อ ๑ และ ๒ นั้น ผู้ป่วยทุกคนจะได้รับอยู่แล้ว แต่จะเหมาะสมสำหรับการขยายเส้นเลือดหรือผ่าตัดนั้น ขึ้นอยู่กับผลของการตรวจพิเศษ อันได้แก่ การตรวจคลื่นไฟฟ้าหัวใจ ขณะออกกำลังกาย การตรวจหัวใจด้วยคลื่นเสียง การใช้สารกัมมันตรังสีดูการขาดเลือดของหัวใจ การเอ็กซเรย์พิเศษฉีดสีดูเส้นเลือดเลี้ยงหัวใจ ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของการรักษา อันได้แก่ ทำให้ชีวิตยืนยาวขึ้น โดยป้องกันการเกิดหลอดเลือดอุดตันเฉียบพลัน หรือการเต้นผิดจังหวะของหัวใจอย่างรุนแรง ป้องกันการถูกทำลายของกล้ามเนื้อหัวใจ (หัวใจวาย) และทำให้คุณภาพของชีวิตดีขึ้น โดยการบำบัดรักษาอาการที่เกิดขึ้น

ภายในระยะเวลา ๑๐ ปี ที่ผ่านมามีผู้ป่วยด้วยโรคหัวใจและหัวใจวาย จำนวนมากได้กลับรอดชีวิต มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จากวิวัฒนาการใหม่ๆ ในการรักษาโรค ซึ่งก้าวไปอย่างรวดเร็ว การตรวจพิเศษต่างๆ การขยายเส้นเลือดและการผ่าตัด ไม่ใช่สิ่งที่น่ากลัวเหมือนเมื่อก่อน ในประเทศไทยเรา ทั้งอายุรแพทย์และ ศัลยแพทย์โรคหัวใจ ก็ได้พยายามนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ เพื่อประโยชน์แก่ผู้ที่เป็นโรคหัวใจ นับแสนนับล้านคนต่อไป

" พระพุทธะ กับวิทยาศาสตร์ "

โดย

ปัญญานันโท

หน้าว่าง

๑. บทนำ

ในปัจจุบัน เมธีและปราชญ์หลายท่าน ได้แบ่งความรู้ของมนุษย์ออกเป็น ๓ ประเภท คือ ประเภทแรกได้แก่ ความรู้ในลักษณะที่เป็นความเชื่อ (Belief) เป็นสิ่งที่ไม่มิตะลุผล ได้ยินได้ฟัง มาแล้วก็เชื่อว่าสิ่งนั้นเป็นความจริง เช่น มีบุคคลที่นำเชื่อถือมาเล่าให้ฟังว่า ได้พบสัตว์ประหลาด ชนิดหนึ่ง มีหัวเป็นมังกร มีตัวเป็นม้าอยู่ในทะเลจีน ก็เชื่อว่ามีสัตว์ชนิดนั้นจริง ๆ โดยไม่ได้พิจารณา ไตร่ตรองใคร่ครวญหาเหตุผลว่า น่าจะเป็นไปได้หรือไม่ประการใด เป็นต้น

ประเภทที่ ๒ ได้แก่ความรู้ในลักษณะที่เป็นปรัชญา (Philosophy) เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นจากการพิจารณาไตร่ตรองหาเหตุผลว่า ผลเป็นเช่นนี้มาจากเหตุอะไร และเหตุเช่นนั้นผลจะเป็นอย่างไร สามารถอธิบายถึงเหตุผลต่าง ๆ ได้ เครื่องมือในการค้นหาเหตุผลต่าง ๆ ดังกล่าว ได้แก่ หลักตรรกวิทยา (Logic) ความรู้ชนิดนี้ ฟัง ๆ ดูแล้วก็น่าเชื่อถืออยู่มาก เพราะสามารถอธิบายเหตุ และผลต่าง ๆ ได้อย่างน่าฟัง แต่ความจริงแล้ว ความรู้ชนิดนี้ยังไม่ถึงขั้นวิทยาศาสตร์ เพราะไม่สามารถจับต้องสัมผัสและพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง เป็นแต่เพียงมีเหตุผลน่าฟัง น่าเชื่อถือยิ่งกว่าความรู้ประเภทความเชื่อที่ปราศจากเหตุผลเท่านั้น ความรู้ในลักษณะที่เป็นปรัชญาจะอยู่ระหว่างความเชื่อ (Belief) กับวิทยาศาสตร์ (Science) เป็นความรู้ที่ได้มาจากการพิจารณาอย่างมีเหตุผล แต่ก็ยังไม่ใช่ความรู้ในลักษณะที่เป็นวิทยาศาสตร์ เพราะไม่สามารถจับต้องสัมผัสและพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงแท้แน่นอน เช่น คำกล่าวที่ว่าหนามแหลมบ่มีคนเสียม มะนาวกลมเกลี้ยงบ่มีคนกลิ้ง เด็กจะดีก็ดีเอง ไม่เกี่ยวกับการฝึกรบแต่ประการใด เพราะหนามจะแหลมก็แหลมเองตามธรรมชาติ ไม่มีใครไปเสียมหรือไปกลิ้งมันแต่ประการใด ดังนั้น เด็กจะดีก็ดีเอง ไม่ต้องมีใครไปสั่งไปสอนแต่ประการใด เป็นต้น ความคิดดังกล่าว ฟังดูก็มีเหตุมีผลดี แต่ยังมีไม่ใช่ความรู้ในลักษณะที่เป็นวิทยาศาสตร์ เนื่องจากยังไม่มีการพิสูจน์ว่าเป็นความจริงหรือไม่ประการใด เมื่อมีการพิสูจน์แบบวิทยาศาสตร์แล้ว คำกล่าวนั้นอาจจะเป็นความจริงหรือไม่เป็นความจริงก็ได้

ประเภทที่ ๓ ความรู้ในลักษณะที่เป็นวิทยาศาสตร์ (Science) เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบ จับต้องสัมผัสและพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงอยู่เสมอทุกเวลาและทุกสถานที่

ในการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบนั้น จะเริ่มต้นจากการกำหนดสมมติฐาน (Hypothesis) ขึ้นเพื่อทำการพิสูจน์ สมมติฐานนั้น อาจมีลักษณะเป็นความเชื่อ เป็นคำกล่าวที่มีเหตุผล หรือเป็น

ความคิดอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่น่าจะนำมาพิสูจน์ว่าเป็นความจริงหรือไม่ประการใด ยกตัวอย่างเช่น
 (กรณีที่นักวิทยาศาสตร์ชื่อนิวตัน (Newton) ไปนอนเล่นอยู่ที่ใต้ต้นแอปเปิลและผลแอปเปิลได้ร่วงลง
 มาสู่พื้นดิน นิวตันจึงพิจารณาหาเหตุผลว่า เหตุใดลูกแอปเปิลจึงไม่หล่นออกไปนอกโลก คงจะเป็น
 เพราะโลกมีความดึงดูดต่อสรรพสิ่งต่าง ๆ บนพื้นโลก วัตถุต่าง ๆ จึงไม่ตกออกไปนอกโลก นิวตัน
 จึงกำหนดสมมติฐานเบื้องต้น เพื่อทำการพิสูจน์ว่า โลกมีแรงดึงดูด เป็นต้น

ขั้นต่อไป เมื่อได้ทำการกำหนดสมมติฐานขึ้นเพื่อทำการพิสูจน์แล้ว ก็จะต้องลงมือทำการ
 ทดลอง (Experiment) เพื่อหาข้อมูลและข้อเท็จจริงมาพิสูจน์ว่าสมมติฐานที่กำหนดไว้นั้นเป็นความจริง
 หรือไม่ประการใด แล้วกำหนดเป็นทฤษฎี (Theory) ขึ้น เช่นกรณีของนิวตันดังกล่าวข้างต้น เมื่อ
 นิวตันได้กำหนดสมมติฐานขึ้นว่าโลกมีแรงดึงดูดแล้ว หลังจากนั้น นิวตันก็ได้ทำการทดลอง เพื่อหา
 ข้อมูลข้อเท็จจริงมาพิสูจน์ว่าสมมติฐานดังกล่าวเป็นความจริงหรือไม่ประการใด ผลจากการพิสูจน์
 ดังกล่าวจึงได้เกิดทฤษฎีความถ่วง (Gravity Theory) ขึ้น เป็นต้น

ความรู้ที่มีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์นั้น จะต้องจับต้องสัมผัส และพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง
 อยู่เสมอ ทุกเวลาและทุกสถานที่ ส่วนความรู้ที่มีลักษณะเป็นปรัชญานั้น ฟังดูก็มีเหตุผลดี แต่ก็ยัง
 ไม่แน่ว่าจะเป็นความจริงหรือไม่ บางครั้งเรื่องราวที่มีเหตุผลดีนั้น อาจไม่เป็นความจริงก็ได้ ยกตัวอย่าง
 สมการดังต่อไปนี้

$$\begin{aligned} ๑ \times ๐ &= ๐ \\ ๐ \times ๐ &= ๐ \\ ๑ \times ๐ &= ๐ \times ๑ \\ ๑ &= ๐ \end{aligned}$$

จากสมการดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า หากพิจารณาตามเหตุผลในทางคณิตศาสตร์
 แล้ว ๑ จะเท่ากับ ๐ ซึ่งไม่เป็นความจริง เพราะ ๑ จะเท่ากับ ๐ มิได้ดังนั้น เหตุผลที่น่ารับฟัง
 จึงไม่เป็นความจริงเสมอไป เป็นต้น

เป็นเรื่องที่มหัศจรรย์อย่างยิ่ง ที่ปรากฏว่าเมื่อประมาณ ๒,๕๐๐ ปีเศษมาแล้ว พระสัมมา-
 สัมพุทธเจ้าได้ทรงสั่งสอนไว้ว่า ปัญญาหรือความรู้ของมนุษย์นั้นมีอยู่ ๓ ประเภทเช่นเดียวกัน
 คือ ประเภทแรก เรียกว่า “สุตมยปัญญา” ได้แก่ความรู้ที่เกิดจากการได้ยินได้ฟังมา ยังขาดการ
 พิจารณาไตร่ตรองหาเหตุและผล มีลักษณะคล้ายกันกับความรู้ประเภทที่เป็นความเชื่อ ความรู้
 ประเภทนี้ ยังไม่มีความลึกซึ้งเพียงพอ ง่อนแง่นคลอนแคลนได้ง่าย

ประเภทที่ ๒ เรียกว่า “จินตามยปัญญา” ได้แก่ ความรู้ที่เกิดจากการพิจารณาไตร่ตรองหาเหตุผล มีลักษณะคล้ายกันกับความรู้ประเภทที่เป็นปรัชญา สามารถอธิบายถึงเหตุผลต่าง ๆ ได้นำฟัง แต่ยังไม่ถึงขั้นทดลองปฏิบัติจนพบความจริงแท้แน่นอน เป็นแต่เพียงคิดเอา นึกเอา เดาะเอา คาคคะเนเอาเท่านั้นเอง ความรู้ประเภทนี้ มีความลึกซึ้งยิ่งกว่าความรู้ประเภทแรกอยู่บ้าง แต่ก็ยังไม่ถึงขั้นเป็นความจริงแท้แน่นอน

ประเภทที่ ๓ เรียกว่า “ภาวนามยปัญญา” ได้แก่ความรู้ที่เกิดจากการทดลองปฏิบัติจนพบความจริงแท้แน่นอนด้วยตนเอง เป็นความรู้ที่ลึกซึ้งไม่คลอนแคลน มีลักษณะคล้ายกันกับความรู้ประเภทที่เป็นวิทยาศาสตร์ คือมีการทดลองจนพบข้อมูลข้อเท็จจริง พิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงแท้แน่นอน ทุกเวลา ทุกสถานที่ความรู้ประเภทนี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสรรเสริญว่าเป็นความรู้อันแท้จริง เรียกว่า สัจธรรม^๑

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า เมื่อประมาณ ๒,๕๐๐ ปีเศษ มาแล้ว แม้ว่าขณะนั้นวิทยาศาสตร์จะยังไม่เจริญรุ่งเรืองอย่างไรในปัจจุบันนี้ก็ตาม แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงสั่งสอนให้มนุษย์เข้าถึงความเป็นจริงในลักษณะที่เป็นวิทยาศาสตร์มาก่อนแล้ว คือต้องทดลองปฏิบัติจนพบความจริงแท้แน่นอนด้วยตนเอง ไม่ใช่สักแต่ว่าได้ยิน ได้ฟังมา หรือคตินึกคาคคะเนเอาเอง

ธรรมะที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงนำมาสั่งสอนเพื่อนมนุษย์นั้น เป็นสิ่งที่พระองค์ได้ทรงทดลองปฏิบัติมาก่อน เป็นระยะเวลาถึงประมาณ ๖ ปี จนพบความจริงด้วยพระองค์เองมาก่อนแล้ว จึงได้ทรงนำมาสั่งสอนผู้อื่นให้ทดลองปฏิบัติตาม มิใช่สิ่งที่พระองค์ทรงคตินึกคาคคะเนเอาด้วยพระองค์เองแต่ประการใด

^๑ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์, ธรรมานุกรม, กรุงเทพฯ ; โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๑๕ หน้า ๒๘๓-๒๘๔.

๒. ทฤษฎีทางพุทธศาสนา

สังฆธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงทดลองปฏิบัติจนพบความจริงด้วยพระองค์เอง แล้วทรงนำมาสั่งสอนผู้อื่นนั้น อาจเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า ทฤษฎีทางพุทธศาสนา

ทฤษฎีทางพุทธศาสนาที่สำคัญ ๆ ควรนำมากล่าวในที่นี้ ได้แก่ทฤษฎีว่าด้วยการเกิดดับของจิต ทฤษฎีว่าด้วยการเวียนว่ายตายเกิด ทฤษฎีว่าด้วยกฎแห่งกรรม ทฤษฎีว่าด้วยนิพพาน และทฤษฎีว่าด้วยการปฏิบัติเพื่อถึงความพ้นทุกข์

(๑) ทฤษฎีว่าด้วยการเกิดดับของจิต มนุษย์โดยทั่วไปเข้าใจว่า ร่างกายและจิตใจของมนุษย์นั้นตลอดเวลาที่มีชีวิตอยู่นี้ ร่างกายและจิตใจคงสภาพเดิมอยู่ตลอดเวลา จนกว่าจะตายจากไป ความจริงหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ ร่างกายของมนุษย์นั้น ประกอบด้วยเซลล์เล็ก ๆ จำนวนมาก แต่ละเซลล์มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไปอยู่ตลอดเวลา เซลล์เดิมได้ตายไป แล้วเซลล์ใหม่ก็เกิดขึ้นมาแทนที่ มิใช่เซลล์เดิมคงสภาพอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่เกิดจนโตก็หาไม่ เซลล์เดิมของร่างกายเมื่อตอนเป็นเด็กได้ดับไป สูญสลายไปหมดสิ้นแล้ว เซลล์ใหม่ได้เกิดขึ้นมาแทนที่อย่างต่อเนื่องกันไป จนเราไม่สามารถจะมองเห็นด้วยตาตามปกติได้ มนุษย์โดยทั่วไปจึงเกิดการเข้าใจผิดว่า ร่างกายคงสภาพเดิมอยู่ตลอดเวลาที่เรียกว่า เทียง หรือคงที่ (นิจจัง) ความจริงแล้วร่างกายของมนุษย์เป็นของไม่เที่ยง ไม่คงที่ เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา (อนิจจัง)

นอกจากนั้น การที่เซลล์เดิมในร่างกายได้ตายไปสูญสลายไป และเซลล์ใหม่เกิดขึ้นมาแทนที่นั้น เกิดขึ้นเนื่องจากมีเหตุมีปัจจัยมาทำให้เซลล์แต่ละเซลล์เกิดขึ้นและดับไป มิใช่ด้วยอำนาจของพระเจ้าบันดาลแต่ประการใด เหตุและปัจจัยดังกล่าว ได้แก่ผลของกรรม จิต อาหาร และความร้อน (วิบากกรรม จิต อาหารเร อุณหเตโช) มาประกอบกันเข้าทำให้เกิดเซลล์ใหม่ขึ้นและเมื่อผลของกรรม จิต อาหาร และความร้อนเปลี่ยนแปลงไป ดับไป ก็ทำให้เซลล์นั้นเปลี่ยนไป สูญสลายไป ดับไป เหตุและปัจจัยอันใหม่ก็มาประกอบกันเข้าใหม่ ทำให้เกิดเซลล์ใหม่ขึ้นมาแทนที่อีก ติดต่อกันไปอย่างไม่รู้จักจบสิ้น จนกว่าจะตายไป

จิตของมนุษย์ก็เช่นเดียวกัน มิได้คงสภาพเดิมอยู่ตลอดเวลา ตั้งแต่เกิดจนตายไป ความจริงแล้ว จิตของมนุษย์เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ติดต่อกันอยู่ตลอดเวลาแต่เป็นไปอย่างรวดเร็วมาก จนมนุษย์โดยทั่วไปไม่อาจจะทราบได้ เปรียบเหมือนดวงไฟที่เกิดจากเทียนไข ดวงไฟเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ติดต่อกันอยู่ตลอดเวลา ดวงไฟ ดวงแรกเกิดขึ้น ตั้งอยู่ชั่วขณะ แล้วก็ดับไป ดวงไฟ

ดวงใหม่ก็เกิดขึ้นมาแทนที่ ดวงไฟเดิมมิได้คงสภาพอยู่ตลอดเวลา ตั้งแต่เริ่มต้นจุดไฟ จนกระทั่งเทียนไขหมดไป ดับไปแต่ประกายไฟ แต่การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปของดวงไฟนั้น ได้เป็นไปอย่างต่อเนื่องรวดเร็วจนมนุษย์ไม่สามารถมองเห็นด้วยตาตามปกติได้ จึงเข้าใจผิดว่า ดวงไฟนั้นคงสภาพเดิมอยู่ตลอดเวลา จิตของมนุษย์ก็เช่นเดียวกัน เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป อย่างรวดเร็วและต่อเนื่องกันอยู่ตลอดเวลา จิตดวงเดิมเกิดขึ้นตั้งอยู่ แล้วก็ดับไป จิตดวงใหม่ก็เกิดขึ้นมาแทนที่ แล้วก็ดับไปอีก เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ติดต่อกันจนหาที่สิ้นสุดมิได้ แม้ว่าร่างกายจะแตกสลายตายไปจากโลกนี้แล้ว จิตดวงใหม่ก็ย่อมจะเกิดขึ้นมาแทนที่อีก หาได้ดับสนิทไม่ ทั้งนี้เนื่องจากจิตเกิดขึ้นได้ เพราะมีเหตุมีปัจจัยทำให้เกิดขึ้น เมื่อเหตุและปัจจัยยังมีอยู่ จิตดวงใหม่ย่อมจะต้องเกิดขึ้นมาแทนที่อีก เปรียบเหมือนดวงไฟจากเทียนไข ทรายไฟที่ยังมีเทียนไข มีไส้เทียนไข มีอากาศ มีความร้อน (คาร์บอน ออกซิเจน ความร้อน) ดวงไฟก็ย่อมจะเกิดขึ้นมาแทนที่อีก ติดต่อกันไปอยู่ตลอดเวลา ไม่รู้จักสิ้นสุดสิ้น เมื่อหมดเหตุและปัจจัยอย่างสิ้นเชิงแล้ว คือหมดเทียนไข หมดไส้เทียนไข หมดอากาศ หมดความร้อนแล้ว ดวงไฟดวงต่อไปย่อมจะเกิดขึ้นไม่ได้อีก จิตก็เช่นเดียวกัน เมื่อยังมีเหตุมีปัจจัย คือ อวิชชา ตัณหา กรรม ผลของกรรมอยู่ตรงไฟจิตดวงต่อไปก็ย่อมจะเกิดขึ้นมาอีก แม้ว่าร่างกายจะแตกสลายดับไปแล้วก็ตาม เมื่อหมดเหตุและปัจจัยอย่างสิ้นเชิงแล้ว คือ เมื่ออวิชชาดับไป อวิชชา และปัญญาเกิดขึ้น ตัณหา กรรม ผลของกรรมดับไปโดยสิ้นเชิงแล้ว จิตดวงใหม่จึงจะไม่เกิดขึ้นมาแทนที่อีกต่อไป (นิพพาน)

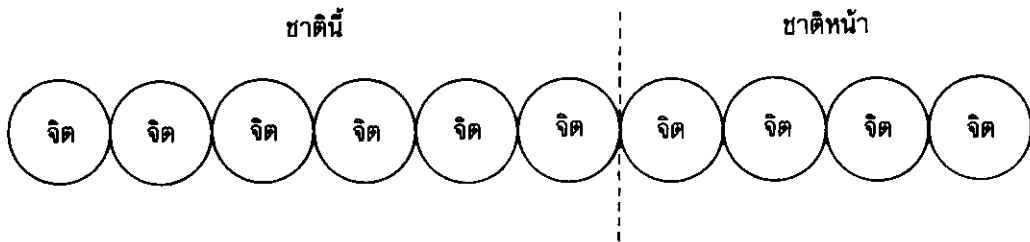
การที่จิตดวงหนึ่งดับไป และจิตดวงใหม่เกิดขึ้นมาแทนที่ต่อ ๆ กันไปนั้น จิตดวงใหม่ได้รับทอดคุณสมบัติบางอย่างจากจิตดวงเดิมไว้ด้วย เช่น การสั่งสม จดจำสิ่งต่าง ๆ การสั่งสมความรู้ ความสามารถ คุณธรรม สติปัญญา ผลบุญ และผลบาปต่าง ๆ ไว้ มนุษย์โดยทั่วไปจึงเข้าใจว่า จิตดวงเดิมยังคงสภาพอยู่ เพราะยังมีความสามารถในการจดจำ สติปัญญาเหมือนเดิมมิได้เปลี่ยนแปลงไป (ดูภาพที่ ๑)

ในภาพที่ ๑ จะเห็นได้ว่า จิตดวงแรกเกิดขึ้นตั้งอยู่ แล้วก็ดับไป จิตดวงที่ ๒ ก็เกิดขึ้นมาแทนที่อย่างติดต่อกัน และรวดเร็วมาก จนมนุษย์โดยทั่วไปไม่สังเกตรู้ได้ เมื่อจิตดวงที่ ๒ ดับไป จิตดวงต่อ ๆ ไปก็เกิดมา ขึ้นมาแทนที่ต่อ ๆ กันไป จนหาที่สิ้นสุดมิได้ ทั้งนี้เพราะมีเหตุมีปัจจัยมารวมกันเข้าทำให้จิตดวงใหม่เกิดขึ้น เมื่อเหตุและปัจจัยเปลี่ยนไป ดับไป จิตก็เปลี่ยนไปและดับไปในที่สุดแล้วก็มีเหตุมีปัจจัยมารวมกันเข้าอีก ทำให้จิตดวงใหม่เกิดขึ้นอีก แล้วก็ดับไปอีก อย่างไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อร่างกายแตกสลายถึงแก่ความตายแล้ว จิตดวงใหม่ก็ย่อมเกิดขึ้นมาแทนที่สืบเนื่องต่อกันไปอีก

จนกว่าจะหมดเหตุและปัจจัยที่ทำให้จิตเกิดขึ้นมาแทนที่อีกโดยสิ้นเชิงแล้ว จิตดวงใหม่จึงจะไม่เกิดขึ้นมาแทนที่ต่อไป (นิพพาน)^๒

ภาพที่ ๑

ภาพแสดงจิตเกิดดับติดต่อกันไปโดยไม่ขาดสาย

(๒) ทฤษฎีว่าด้วยการเวียนว่ายตายเกิด ในระหว่างที่มนุษย์ยังมีชีวิตอยู่นั้น หากกระทำความดี กระทำความชั่ว กระทำสิ่งที่เป็นบุญ สิ่งที่เป็นบาป เป็นกุศล เป็นอกุศล ก็จะจดจำสั่งสมไว้ในจิตของตนตลอดเวลา จิตของมนุษย์นั้น มีความสามารถในการสั่งสมจดจำสิ่งต่างๆ ไว้ ทั้งความดี และความชั่ว ขณะเมื่อกำลังจะถึงแก่ความตาย บุญ บาป กุศล และอกุศลอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเคยทำไว้แล้ว จะมาปรากฏขึ้นในจิต เรียกว่า กรรมอารมณ์ กรรมนิมิตอารมณ์ หรือ คตินิมิตอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เคยทำบุญสร้างศาลา โบสถ์ วิหารไว้ ก็จะระลึกจำปิติในการทำบุญสร้างศาลา โบสถ์ วิหารนั้นได้ หรือปรากฏภาพศาลา โบสถ์ วิหาร หรือปรากฏภาพราชรถ วิมาน เทพบุตร เทพธิดา ให้เห็นในจิต ขณะที่ถึงแก่ความตาย เป็นต้น หากเคยทำบาป เช่น ฆ่าสุนัข สุนัข โค กระบือไว้ ก็จะระลึกจำความโกรธแค้น ความเศร้าโศกเสียใจในการทำบาปฆ่า สุนัข สุนัข โค กระบือนั้นได้ หรือปรากฏภาพสัตว์สุนัข สุนัข โค กระบือที่ถูกฆ่า หรือปรากฏภาพตนกำลังถูกจุดคร่าทุบตี ถูกสุนัขขบกัด ถูกจองจำพันธนาการ ร่างกายของตนเป็นที่น่าเกลียด น่ากลัว กำลังอดอยาก หิวกระหาย ให้เห็นในจิต ขณะที่ถึงแก่ความตาย เป็นต้น ทั้งนี้เป็นไปตามอำนาจแห่งกรรม และลักษณะจิตของปุถุชนโดยทั่วไป ที่ย่อมสั่งสมจดจำสิ่งต่างๆ ไว้ภายในจิตของตน

เมื่อกรรมอารมณ์ กรรมนิมิตอารมณ์ หรือคตินิมิตอารมณ์ ปรากฏขึ้นในจิตในลักษณะที่เป็นบุญ เป็นกุศล จิตก็ย่อมเกิดความปีติโสมนัส เป็นจิตที่มีพลังจิตสูง หากถึงแก่ความตายลงในขณะนั้น พลังจิตดังกล่าวก็จะทำให้ไปเกิดใหม่ในสุคติภูมิ คือไปเกิดเป็นมนุษย์เทพยดา หรือพรหมตามกำลังของบุญกุศลที่ปรากฏในจิตดังกล่าว ถ้าเป็นลักษณะของบาปอกุศลมาปรากฏ จิตก็ย่อม

^๒ พระสังกัณห์มโหติกะ อัมมาจริยะ. ปรมัตถโชติกะปริเฉทที่ ๔ วิถีสังคหะ, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไพศาลวิทยา, ๒๕๒๗, หน้า ๔

เกิดความโกรธ เศร้าโศกเสียใจ สลดใจ เป็นจิตที่มีพลังจิตต่ำ หากถึงแก่ความตายลงในขณะนั้น พลังจิตดังกล่าวก็จะนำไปให้เกิดใหม่ในทุกตติภูมิ คือไปเกิดเป็นสัตว์นรก เปรต อสุรกาย หรือสัตว์เดรัจฉาน ตามกำลังของบาปอกุศลที่ปรากฏในจิตเช่นเดียวกัน

บางคนอาจจะเกิดความคิดขึ้นมาว่า ถ้าหากเป็นเช่นนั้นแล้ว ในระหว่างที่เรายังมีชีวิตอยู่ เราไม่ต้องทำความดีอะไรก็ได้ เวลาใกล้จะตาย เราคอยนึกถึงแต่สิ่งที่ดีงามที่เป็นกุศลเอาก็แล้วกัน จิตคงจะไปเกิดใหม่ในที่ดีเอง ท่านไม่สามารถจะทำเช่นนั้นได้ ทั้งนี้เนื่องจากในเวลาที่จะตายนั้น ความรู้สึกต่างๆ ทางกายจะดับก่อน คือตาจะมองไม่เห็น หูจะไม่ได้ยิน จมูกไม่ได้กลิ่น ลิ้นไม่ได้รับรส และความรู้สึกสัมผัสทางกายดับไป คงเหลือแต่จิตทำงานอยู่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ที่ชาวบ้านเรียกกันว่าเข้าชั้น “ตริทุต” แล้ว จิตในลักษณะใกล้จะตายดังกล่าวจะบังคับให้นึกคิดสิ่งหนึ่งสิ่งใดตามความพอใจมิได้ เพราะมีลักษณะเหมือนคนนอนหลับ จิตจะนึกคิดเรื่องราวต่างๆ เองตามอำนาจของกรรมที่สั่งสมไว้ในจิตเหมือนนอนหลับฝันไปจะบังคับให้ฝันแต่เรื่องที่ดีงามมิได้ จิตเป็นไปในลักษณะอัตโนมัติ จะบังคับบัญชาให้เป็นไปตามที่เราต้องการมิได้^๓

มนุษย์เมื่อถึงแก่ความตายแล้ว จะไปเกิดในภพภูมิต่างๆ ซึ่งเป็นที่เกิดของสัตว์โลกได้ ๓๑ ประเภทด้วยกัน คือเกิดในสุคติภูมิได้ ๒๗ ประเภท ได้แก่มนุษย์ ๑ ประเภท เทพยดา ๖ ประเภท รูปพรหม ๑๖ ประเภท และอรุปรหม ๔ ประเภท รวมทั้งหมด ๒๗ ประเภท และเกิดในทุคติภูมิได้ ๔ ประเภท ได้แก่สัตว์นรก เปรต อสุรกาย และสัตว์เดรัจฉาน รวม ๔ ประเภทด้วยกัน

การเกิดและตายของสัตว์โลกต่างๆ ดังกล่าว ตามปกติจะมีลักษณะอย่างเดียวกัน คือ ขณะเมื่อกำลังจะถึงแก่ความตาย บุญ บาป กุศล และอกุศลอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งเคยทำไว้แล้ว จะมาปรากฏขึ้นในจิต เรียกว่า กรรมอารมณ์ กรรมนิมิตอารมณ์ หรือคตินิมิตอารมณ์ อย่างใดอย่างหนึ่งเหมือนกัน เว้นแต่ผู้ที่ได้เคยฝึกอบรมจิตมาก่อนแล้ว จนมีความสามารถเป็นพิเศษ เช่น ผู้ที่ฝึกอบรมสมาธิหรือสมถกรรมฐาน จนมีความชำนาญชำนาญในการกำหนดจิตให้มีฌานเป็นอารมณ์ เมื่อกำลังจะถึงแก่ความตาย ก็จะกำหนดจิตให้มีฌานเป็นอารมณ์ด้วยความชำนาญ หากถึงแก่ความตายลงในขณะนั้น ก็จะไปเกิดในพรหมโลก เป็นต้น

จิตกับร่างกายของมนุษย์นั้น เปรียบเหมือนน้ำมันกับหม้อดิน เมื่อเอาน้ำมันบรรจุไว้ในหม้อดินแล้วปิดให้สนิท โยนหม้อดินดังกล่าวลงไปใต้น้ำ ทั้งน้ำมันและหม้อดินก็จะจมลงไปใต้น้ำ

^๓ ปัญญานันโท, “อาจารย์มหาปิ่นในความทรงจำของข้าพเจ้า” ในนิตยสารคนหันโลก, ฉบับประจำเดือนสิงหาคม ๒๕๒๔, หน้า ๕๑-๕๕

เมื่อใดหม้อดินแตก น้ำมันในหม้อดินก็จะลอยขึ้นมาเหนือน้ำ มนุษย์ก็เช่นเดียวกัน เมื่อยังไม่ถึงแก่ความตาย จิตกับกายก็จะอยู่รวมกัน เมื่อกายนี้แตกสลาย ถึงแก่ความตายแล้ว จิตก็ย่อมจะแยกออกไปจากกายนั้น ไปมีร่างกายใหม่ ไปอยู่ในภพขณะอันใหม่ เหมือนน้ำมันกับหม้อดินดังได้กล่าวมาแล้ว

ขณะที่มนุษย์ถึงแก่ความตายนั้น หากจิตมีรูปผาน เป็นอารมณ์ ตายแล้วจะไปเกิดเป็นรูปพรหม หากมีรูปผานเป็นอารมณ์ ตายแล้วจะไปเกิดเป็นรูปพรหม หากมีทานศีล ภาวนาเป็นอารมณ์ ตายแล้วจะไปเกิดเป็นเทพดาและมนุษย์ หากมีโทสะความโกรธ ความอาฆาตพยาบาทเป็นอารมณ์ ตายแล้วจะไปเกิดเป็นสัตว์นรก หากมีความโลภเป็นอารมณ์ ตายแล้วจะไปเกิดเป็นเปรต หากมีความกลัวเป็นอารมณ์ ตายแล้วจะไปเกิดเป็นอสุรกาย หากมีความโง่หลงงมงายเป็นอารมณ์ ตายแล้วจะไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน เปรียบเหมือนพลังงานไฟฟ้า จะต้องอยู่ในสายไฟฟ้า และหลอดไฟฟ้าที่เหมาะสมกัน หากไปอยู่ในสายไฟฟ้า หลอดไฟฟ้าที่ไม่เหมาะสมกันแล้ว อาจจะทำให้เกิดการเผาไหม้สายไฟฟ้า และหลอดไฟฟ้านั้นเสียหายทำลายไปได้ พลังจิตของมนุษย์ก็เช่นเดียวกัน จะต้องไปอยู่ในร่างกายอันเหมาะสมกับพลังจิตนั้น ๆ เช่น จิตที่มีรูปผานเป็นอารมณ์ ก็จะต้องไปอยู่ในร่างกายของรูปพรหม เป็นต้น ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของโลก และของจักรวาล ไม่มีผู้ใดสร้างหรือทำให้เป็นไปเช่นนั้นแต่ประการใด

มนุษย์โดยทั่วไป ตายแล้วจิตจะต้องไปเกิดอีกเสมอ ทั้งนี้เพราะจิตยังไม่รู้แจ้งแทงตลอด ซึ่งสังขธรรม (อวิชชา) จึงมีสิ่งเข้าปรุงแต่งจิต (สังขาร) เป็นบุญกุศลบ้าง เป็นบาปอกุศลบ้าง เพราะจิตมีสิ่งปรุงแต่ง (สังขาร) จึงก่อให้เกิดการปฏิสนธิ หรือการเกิดขึ้น (วิญญาณ) เพราะมีการปฏิสนธิ หรือการเกิด (วิญญาณ) จึงทำให้เกิดร่างกายและจิตขึ้น (นามรูป) เพราะมีร่างกายและจิต (นามรูป) จึงก่อให้เกิด ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ (อายตนะ ๖) เพราะมี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ (อายตนะ ๖) จึงก่อให้เกิดการรับรู้ทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ (ผัสสะ) เพราะมีความรับรู้ทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ (ผัสสะ) จึงทำให้เกิดความรู้รู้สึก สุข ทุกข์ (เวทนา) เพราะมีความรู้สึก สุข ทุกข์ (เวทนา) จึงทำให้เกิดความกำหนัด ความยินดี ความพอใจ ความติดใจ (ตัณหา) เพราะมีความกำหนัด ความยินดี ความพอใจ ความติดใจ (ตัณหา) จึงทำให้เกิดความยึดมั่น ถือมั่นว่าเป็นตัวตน เป็นของเรา (อุปาทาน) เพราะมีความยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นตัวตน เป็นของเรา (อุปาทาน) จึงทำให้ติดอยู่ในภาวะของภพภูมิต่าง ๆ คือ พรหม เทพดา มนุษย์ สัตว์นรก เปรต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน (ภพ) เพราะมีการติดอยู่ในภาวะของภพภูมิต่าง ๆ (ภพ) จึงทำให้มีการเกิดอีก (ชาติ) เพราะมีการเกิด จึงทำให้มีความแก่ ความตาย ความเศร้าโศก คร่ำครวญ เจ็บปวด หิวโหย

เสียใจ สลดใจ (ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกชะ โทมนัส อุปายาสะ)^(๔)

พระอรหันต์ทั้งหลาย จิตรู้แจ้งแทงตลอดซึ่งสังขารแล้ว อวิชชาดับไป จึงไม่ต้องเกิดอีก ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า ความไม่รู้ในสังขารหรือจิตยังมีอวิชชาอยู่นั้น เป็นรากเหง้าของตัณหาและอุปาทาน ของความเกิดและความดับ และของความทุกข์ทั้งปวง จึงต้องทำลายอวิชชาให้ดับหมด มิให้เหลือ โดยการปฏิบัติตามทฤษฎีว่าด้วยการปฏิบัติเพื่อถึงความพ้นทุกข์

ลักษณะการเกิดของสัตว์โลกนั้น มี ๔ ลักษณะด้วยกัน คือ ประเภทที่ ๑ เกิดในครรภ์ มารดา ได้แก่ มนุษย์และสัตว์เดรัจฉานบางจำพวก เช่น โค กระบือ แพะ แกะ สุนัข เป็นต้น ประเภทที่ ๒ เกิดในไข่ ได้แก่สัตว์เดรัจฉานบางจำพวก เช่น เป็ด ไก่ นก ปลา เป็นต้น ประเภทที่ ๓ เกิดในถ้ำโคลตางๆ เช่น หนอนบางจำพวก เป็นต้น ประเภทที่ ๔ เกิดเป็นรูปกายเติบโตขึ้นมาเอง ในทันที ได้แก่สัตว์โลกจำพวกที่มีกายทิพย์ เช่น เทพยดา พรหม สัตว์นรกเปรต และอสุรกาย เป็นต้น^(๕)

(๓) ทฤษฎีว่าด้วยกฎแห่งกรรม ลักษณะสำคัญของทฤษฎีว่าด้วยกฎแห่งกรรม คือ การทำดีได้ดี และการทำชั่วได้ชั่ว ส่วนการที่ความดีและความชั่วจะให้ผลเมื่อใดและอย่างไรนั้น เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

กรรมกรรมจะให้ผลต่อผู้กระทำเมื่อใดนั้น แยกออกเป็น ๔ ประเภท คือ กรรมบางประเภท จะให้ผลในชาตินี้ กรรมบางประเภทจะให้ผลในชาติหน้า กรรมบางประเภทจะให้ผลในชาติที่ ๓ และชาติถัดไป และกรรมบางประเภทจะไม่มีโอกาสให้ผลในชาติใด ๆ ได้อีกเลย

ประเภทแรก กรรมที่จะให้ผลในชาตินี้ แยกออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ กรรมที่จะให้ผลภายใน ๗ วัน และกรรมที่จะให้ผลหลังจาก ๗ วันล่วงไปแล้ว

กรรมที่จะให้ผลภายใน ๗ วันนั้น จะต้องเป็นกรรมที่แก่กล้ากระทำต่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือพระอรหันต์ และเจตนาของผู้กระทำมีกำลังมากทั้งในขณะที่ก่อนการกระทำ ขณะกำลังกระทำ และหลังจากการกระทำแล้วด้วย เช่นกรณีชายยากจนคนหนึ่ง ชื่อ นายมหาคุคคะตะ ศรัทธาเลื่อมใสในพระกัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงได้ถวายภัตตาหารแด่พระองค์ ได้ร่ำรวยขึ้นมาภายใน ๗ วัน หรือกรณีนายปุลณะถวายภัตตาหารแก่พระสารีบุตร ซึ่งเพิ่งออกจากนิโรธสมาบัติ ได้

^(๔) พระไตรปิฎก. มัชฌิมนิกาย. อนุปทวรรค. พาหุสาตูกสูตร.

^(๕) สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๖.

ร่ำรวยขึ้นมาภายใน ๗ วัน หรือกรณีนายนั้นทะ ปลูกปล้ำพระอุบลวรรณาเถรีได้ถึงแก่ความตาย ภายใน ๗ วัน เป็นต้น

กรรมที่จะให้ผลหลังจาก ๗ วันล่วงไปแล้วนั้นอาจจะเป็นผลของกรรมที่มาช่วยส่งเสริม ให้ได้รับความสุข ความทุกข์มากขึ้น หรือเป็นผลของกรรมที่มาบั่นทอนให้ได้รับความสุข ความทุกข์ น้อยลงก็ได้

ประเภทที่ ๒ กรรมที่จะให้ผลในชาติหน้า อาจจะเป็นผลของกรรมที่ทำให้สัตว์โลกนั้น ๆ ไปเกิดในชาติหน้า เป็น พรหม เทพยดา มนุษย์ สัตว์นรก เปรต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน หรือ เป็นผลของกรรมที่มาช่วยส่งเสริมให้ได้รับความสุข ความทุกข์มากขึ้นในชาติหน้า หรือเป็นผลของ กรรมที่มาบั่นทอนให้ได้รับความสุข ความทุกข์น้อยลงในชาติหน้าก็ได้

ประเภทที่ ๓ กรรมที่จะให้ผลในชาติที่ ๓ และชาติถัดไป อาจจะเป็นผลของกรรมที่ ทำให้สัตว์โลกนั้น ๆ ไปเกิดในชาติที่ ๓ หรือชาติถัดไป หรือเป็นผลของกรรมที่มาช่วยส่งเสริม ให้ได้รับความสุข ความทุกข์มากขึ้น ในชาติที่ ๓ หรือชาติถัดไป หรือเป็นผลของกรรมที่มาบั่นทอน ให้ได้รับความสุข ความทุกข์น้อยลงในชาติที่ ๓ หรือชาติถัดไปก็ได้

ประเภทที่ ๔ กรรมที่จะไม่มีโอกาสให้ผลในชาติใด ๆ ได้อีกเลย ทั้งนี้ เนื่องจากผล ของกรรมดังกล่าวได้ล่วงเลยเวลาที่จะให้ผล หรือไม่มีโอกาสที่จะให้ผลได้แล้ว เช่น ผลของกรรม ที่พระองค์อุลิมลได้กระทำลง ก่อนเป็นพระอรหันต์ ไม่มีโอกาสจะให้ผลต่อพระองค์อุลิมลในชาติหน้า ชาติที่ ๓ และชาติถัดไปได้ เนื่องจากพระองค์อุลิมลมีชาติเป็นที่สุดแล้ว ไม่ต้องเกิดอีก

กรณีกรรมจะให้ผลต่อผู้กระทำอย่างไรนั้น แยกออกไปเป็น ๔ ประเภท คือ กรรม บางประเภทจะให้ผลทำให้สัตว์โลกไปเกิด กรรมบางประเภทจะให้ผลช่วยส่งเสริมให้ได้รับความสุข ความทุกข์มากขึ้น กรรมบางประเภทจะให้ผลบั่นทอนให้ได้รับความสุขความทุกข์น้อยลง และ กรรมบางประเภทจะให้ผลทำลายผลของกรรมอื่นให้สิ้นสุดลง

ประเภทแรก กรรมที่จะให้ผลทำให้สัตว์โลกไปเกิดในภพภูมิต่าง ๆ คือ เกิดเป็นพรหม เทพยดา มนุษย์ สัตว์นรก เปรต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน เป็นต้น มีหน้าที่ทำให้ไปเกิดในภพภูมิ ใดแล้ว ก็ย่อมจะดำรงสภาพของความเป็นสัตว์โลกประเภทนั้น ๆ ไปจนกว่าจะตายไป ส่วนผลของ กรรมที่จะมาช่วยส่งเสริมให้ได้รับความสุขความทุกข์มากขึ้น หรือบั่นทอนความสุขความทุกข์ให้ น้อยลงไปนั้น เป็นหน้าที่ของกรรมอื่น

ประเภทที่ ๒ กรรมที่จะให้ผลช่วยส่งเสริมให้ได้รับความสุขความทุกข์มากขึ้นนั้น มีหน้าที่ช่วยส่งเสริมให้สัตว์โลกที่ไปเกิดแล้วได้รับความสุขความทุกข์มากขึ้น เช่น เกิดเป็นมนุษย์แล้ว ให้มีทรัพย์เงินทองหรือยากจน เป็นต้น

ประเภทที่ ๓ กรรมที่ให้ผลบั่นทอนผลของกรรมอื่นที่มีสภาพตรงกันข้าม ให้ได้รับความสุขความทุกข์น้อยลง โดยผลของกุศลกรรมจะบั่นทอนผลของอกุศลกรรมให้เหลือน้อยลง หรือผลของอกุศลกรรมจะบั่นทอนผลของกุศลกรรมให้เหลือน้อยลง เช่น เกิดเป็นมนุษย์แล้ว เดิมมีกุศลกรรมมาช่วยส่งเสริมให้ร่ำรวย มีทรัพย์เงินทองมาก ต่อมากุศลกรรมให้ผลบั่นทอนทำให้ทรัพย์เงินทองเหลือน้อยลง เป็นต้น

ประเภทที่ ๔ กรรมที่จะให้ผลทำลายผลของกรรมอื่นให้สิ้นสุดลงนั้น จะต้องเป็นผลของกรรมที่ทำให้ผลแห่งกรรมอื่นสิ้นลงอย่างเด็ดขาด ไม่เหลือเลย เช่นผลของกุศลกรรมทำลายผลของอกุศลกรรมให้สิ้นสุดลงหรือผลของอกุศลกรรมทำลายผลของกุศลกรรมให้สิ้นสุดลง เป็นต้น

กรณีเมื่อเป็นมนุษย์อยู่ ได้ทำกรรมไว้มากมายหลายอย่าง ทั้งกรรมดีเป็นกุศล และกรรมชั่วเป็นอกุศล ขณะตายลง กรรมใดจะให้ผลส่งให้ไปเกิดในภพภูมิต่าง ๆ ก่อนหลังอย่างไรนั้น แยกออกได้เป็น ๔ ลำดับ คือ

ลำดับแรก กรรมหนัก เรียกว่า คุรุกรรม จะต้องให้ผลก่อนแน่นอน กรรมหนักนั้นมีทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว กรรมหนักที่เป็นฝ่ายดี ก็ได้แก่การฝึกสมาธิ หรือสมถกรรมฐานจนจิตมีฌานเป็นอารมณ์ได้ เมื่อตายลงผลของฌานก็จะส่งให้ไปเกิดในพรหมโลกแน่นอน กรรมหนักที่เป็นฝ่ายชั่ว ก็ได้แก่ฆ่าบิดามารดา ฆ่าพระอรหันต์ ทำร้ายพระพุทธรูปเจ้านจนถึงขนาดห่อพระโลหิต ทำให้สงฆ์แตกจากกัน และมีความเห็นผิดเป็นชอบชนิดดิ่งลงไปอย่างแน่ชัด เมื่อตายลง ผลของกรรมหนักดังกล่าวจะส่งให้ไปเกิดเป็นสัตว์นรกแน่นอน

ลำดับ ๒ กรรมที่กระทำในขณะที่ใกล้จะตายเรียกว่า อาสันนกรรม จะให้ผลแน่นอน หากไม่ได้ทำกรรมหนัก หรือคุรุกรรมไว้ก่อน

ลำดับ ๓ กรรมที่กระทำเป็นประจำเป็นอาจิณ เรียกว่า อาจิณณกรรม จะให้ผลแน่นอน หากไม่ได้ทำคุรุกรรม และอาสันนกรรมไว้ก่อน

ลำดับ ๔ กรรมที่สักแต่จะกระทำลงเป็นครั้งคราว เรียกว่า กตัตตากรรม จะให้ผลแน่นอน หากไม่ได้ทำคุรุกรรม อาสันนกรรม และอาจิณณกรรมไว้ก่อน^๖

^๖ พระราชวิสุทธิโสภณ, กรรมที่ปณี, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ ๒๕๒๑.

กรรมเป็นเหตุให้มนุษย์มีอายุสั้นและอายุยืน มีโรครุนแรงและมีโรคน้อย มีผิวพรรณทรมาน และมีผิวพรรณงาม มีอำนาจน้อยและมีอำนาจมาก มีทรัพย์น้อยและมีทรัพย์มาก เกิดในตระกูลต่ำ และเกิดในตระกูลสูง ไร้ปัญญาและมีปัญญา

ผู้ใดมักฆ่าสัตว์ โหดเหี้ยม ไม่เอ็นดูสัตว์ เมื่อตายแล้ว ย่อมไปสู่อบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์ จะเป็นคนมีอายุสั้น

ผู้ใดงดเว้นการฆ่าสัตว์ มีความละอาย เอ็นดูอนุเคราะห์แก่อุกลสัตว์ เมื่อตายแล้วย่อมไปสู่ สวรรค์ ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์ จะเป็นคนมีอายุยืน

ผู้ใดปรกติเบียดเบียนทำร้ายสัตว์ เมื่อตายแล้วย่อมไปสู่อบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ถ้ามา เกิดเป็นมนุษย์จะเป็นคนมีโรครุนแรง

ผู้ใดปรกติไม่เบียดเบียนทำร้ายสัตว์ เมื่อตายแล้วย่อมไปสู่สวรรค์ ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์ จะเป็นคนมีโรคน้อย

ผู้ใดเป็นคนมักโกรธ แค้นเคือง ชัดใจ พยาบาท ชิงเคียด เมื่อตายแล้วย่อมไปสู่อบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์ จะเป็นคนมีผิวพรรณทรมาน

ผู้ใดเป็นคนไม่มักโกรธ ไม่แค้นเคือง ไม่ชัดใจ ไม่พยาบาท ไม่ชิงเคียด เมื่อตายแล้ว ย่อมไปสู่สวรรค์ ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์ จะมีผิวพรรณงาม

ผู้ใดเป็นคนมีใจริษยา มุ่งร้าย ริษยาในลาภ สักการะ ความเคารพ ความนับถือ กราบไหว้ และการบูชาของคนอื่น เมื่อตายแล้วย่อมไปสู่อบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์ จะเป็น คนมีอำนาจน้อย

ผู้ใดเป็นคนมีใจไม่ริษยา ไม่มุ่งร้าย ไม่ริษยาในลาภ สักการะ ความเคารพ ความนับถือ กราบไหว้และการบูชาของคนอื่น เมื่อตายแล้วย่อมไปสู่สวรรค์ ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์ จะเป็นคนมี อำนาจมาก

ผู้ใดเป็นผู้ไม่ให้ข้าว น้ำ ผ้า ยา ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอนที่อาศัย เครื่อง ตามประทีปแก่สมณะหรือพราหมณ์ เมื่อตายแล้วย่อมไปสู่อบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ถ้ามาเกิด เป็นมนุษย์ จะเป็นคนมีทรัพย์น้อย

ผู้ใดเป็นผู้ให้ข้าว น้ำ ผ้า ยา ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอนที่อาศัย เครื่อง ตามประทีปแก่สมณะหรือพราหมณ์ เมื่อตายแล้วย่อมไปสู่สวรรค์ ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์ จะเป็นคน มีทรัพย์มาก

ผู้ใดเป็นคนกระด้าง เย่อหยิ่ง ไม่กราบไหว้คนที่ควรกราบไหว้ ไม่ลูบคนคนที่ควรลูบ ไม่ให้อาสนะแก่คนที่ควรให้อาสนะ ไม่ให้ทางแก่คนที่ควรให้ทาง ไม่สักการะแก่คนที่ควรสักการะ

ไม่เคารพคนที่ควรเคารพ ไม่บูชาคนที่ควรบูชา เมื่อตายแล้วย่อมไปสู่อบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์ จะเป็นคนเกิดในตระกูลต่ำ

ผู้ใดเป็นคนไม่กระด้าง ไม่เย่อหยิ่ง กราบไหว้คนที่ควรกราบไหว้ ลูกรับคนที่ควรลูกรับ ให้อาสนะแก่คนที่ควรให้อาสนะ ให้ทางแก่คนที่ควรให้ทาง สักการะคนที่ควรสักการะ เคารพคนที่ควรเคารพ บูชาคนที่ควรบูชา เมื่อตายแล้วย่อมไปสู่สวรรค์ ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์ จะเป็นคนเกิดในตระกูลสูง

ผู้ใดเป็นผู้ไม่เข้าหาสมณพราหมณ์แล้วสอบถามว่าอะไรเป็นกุศล อะไรเป็นอกุศล อะไรมีโทษ อะไรไม่มีโทษ อะไรควรเสพ อะไรไม่ควรเสพ อะไรเป็นไปเพื่อมิใช่ประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความทุกข์ อะไรเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุข เมื่อตายแล้วย่อมไปสู่อบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์จะเป็นคนมีปัญญาทราม

ผู้ใดเป็นผู้เข้าหาสมณพราหมณ์แล้วสอบถามว่าอะไรเป็นกุศล อะไรเป็นอกุศล อะไรมีโทษ อะไรไม่มีโทษ อะไรควรเสพ อะไรไม่ควรเสพ อะไรเป็นไปเพื่อมิใช่ประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความทุกข์ อะไรเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุข เมื่อตายแล้วย่อมไปสู่สวรรค์ ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์ จะเป็นคนมีปัญญามาก^๗

(๔) ทฤษฎีว่าด้วยนิพพาน ผู้ที่ฝึกฝนอบรมวิปัสสนากรรมฐาน จนมรรคญาณปรากฏ ขึ้นบรรลुพระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามีแล้วเท่านั้น จึงจะมีปัญญาญาณเข้าใจนิพพาน ได้อย่างถูกต้อง และพระอรหันต์เท่านั้นที่จะรู้แจ้งเห็นจริงในลักษณะแห่งนิพพาน และสัมผัสนิพพาน ได้อย่างแท้จริง สำหรับปุถุชนทั่วไปย่อมไม่มีใครที่จักสามารถเข้าใจซาบซึ้ง และรู้รสชาติแห่งนิพพานได้อย่างแน่นอน จริงอยู่ มีผู้พยายามอธิบายถึงลักษณะของนิพพานว่า มีลักษณะเป็น อย่างนั้น อย่างนี้ก็ว่ากันไปตามสติปัญญาและจินตนาการ คาคคเนเอาตามความนึกคิดของตน

นิพพานนั้น แบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ นิพพานของพระอรหันต์ที่ยังมีชีวิตอยู่ (สอุปาทิเสสนิพพาน) อย่างหนึ่ง กับนิพพานของพระอรหันต์ที่ดับขันธสิ้นชีวิตแล้ว (อนอุปาทิเสสนิพพาน) อีกอย่างหนึ่ง

นิพพานของพระอรหันต์ที่ยังมีชีวิตอยู่นั้น ก่อนอื่นต้องเข้าใจว่า พระอรหันต์ทั้งหลาย ก็เลสลัทธิของท่านดับหมดแล้ว แต่ร่างกายและจิตของท่านยังมีอยู่ เรียกว่า ยังมีขันธ์ ๕ เหลืออยู่ คือ มีรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ แต่มีความบริสุทธิ์ยิ่งกว่าคนธรรมดาสามัญ จิตที่เป็นอกุศลไม่สามารถจะเกิดขึ้นได้เลย ร่างกายยังมีความต้องการอาหาร พักผ่อนหลับนอน มีการเจ็บ

^๗. พระไตรปิฎก. มัชฌิมนิกาย. วิภังควารค. จุฬคัมมวิภังคสูตร.

ป่วยอยู่ แต่จิตใจของท่านเป็นอุเบกขา บริโภคอาหารด้วยความต้องการของร่างกาย มิใช่ความอยากที่เจือปนไปด้วยกิเลสตัณหา พักผ่อนหลับนอนด้วยความมีสติ มิได้อยู่ภายใต้อำนาจของกิเลส ตัณหา เมื่อร่างกายเจ็บป่วย ก็มีทุกขเวทนาทางกายเท่านั้น ทุกขเวทนาทางจิตแม้แต่น้อยหนึ่งก็ไม่มี จิตของพระอรหันต์ทั้งหลายย่อมเป็นแต่เพียงอาศัยกายเท่านั้น เหมือนนกอาศัยรังไม่ถือว่ารังเป็นตัวตนของนก จิตจึงมีแต่ความผ่องแผ้วอยู่เป็นนิจ เป็นชีวิตที่เกษมสันต์บริสุทธิ์ นอกจากนั้นพระอรหันต์ทั้งหลายย่อมเข้าสู่อรหัตตผลสมบัติ น้อมเอานิพพานเป็นอารมณ์ ได้ตามปรารถนา ระหว่างที่ยังมีชีวิตอยู่

นิพพานของพระอรหันต์ที่ดับขันธสิ้นชีวิตแล้วนั้นเป็นกรณีที่พระอรหันต์ดับขันธสิ้นชีวิตแล้ว จึงปราศจากร่างกายและจิต ที่เรียกว่า ปราศจากขันธ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ซึ่งดับสนิทไม่มีเหลือแล้ว จึงแตกต่างจากนิพพานของพระอรหันต์ที่ยังมีชีวิตอยู่

ตามปกติ ผู้ที่มีชีพะอรหันต์เมื่อถึงแก่ความตายแล้ว จิตยังไม่ดับสนิท ต้องไปเกิดในภพภูมิต่าง ๆ อีกตามอำนาจแห่งผลกรรม ตามอำนาจแห่งกรรมอารมณ์ กรรมนิมิตอารมณ์ คตินิมิตอารมณ์ หรือตามสภาวะพลังจิตของตน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น พระอรหันต์เท่านั้น เมื่อดับขันธสิ้นชีวิตแล้ว จิตหรือขันธ ๕ จึงจะดับสนิท ไม่ต้องไปเกิดตามอำนาจแห่งผลกรรมอีก เป็นการดับสนิทที่แท้จริงตลอดกาลนิรันดร^{๘๘}

ปัญหามีว่า แล้วนิพพานนั้นคืออะไร? นิพพานนั้นเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่ง ที่จิตของพระอริยะหรือพระอรหันต์เท่านั้นที่จะสัมผัสได้ จิตของปุถุชนไม่อาจสัมผัสได้ เป็นธรรมชาติที่บริสุทธิ์ เยือกเย็น ความทุกข์และความร่ำร้อนทั้งหลายดับสนิท เป็นความสุขอันยอดเยี่ยม อย่างแท้จริง ปราศจากปัจจัยปรุงแต่ง จึงไม่มีลักษณะเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วดับไปเหมือนสิ่งต่าง ๆ มีลักษณะคงที่และนิรันดร แต่มีชีพบ้านเมือง โลก ภูมิต่าง ๆ

นิพพานไม่ใช่จิต แต่จิตของพระอริยะหรือพระอรหันต์สัมผัสได้ นิพพานไม่ใช่สิ่งประกอบเข้ากับจิตที่เรียกว่า เจตสิก เพราะสิ่งที่ประกอบเข้ากับจิตทั้งหลาย เช่น ปิติ สุข อุเบกขา เป็นต้น เป็นสิ่งที่มีปัจจัยปรุงแต่ง เกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็ดับไปได้ ไม่คงที่ ไม่เป็นสิ่งที่นิรันดร

นิพพานนั้นเป็นธรรมชาติที่มีอยู่ใกล้ตัวเรา ไม่มีปัจจัยปรุงแต่งให้เกิดขึ้น จึงไม่เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุและปัจจัย มีลักษณะคงที่และนิรันดร จิตที่สัมผัสนิพพานได้จะเป็นจิตที่เยือกเย็น ความทุกข์และความร่ำร้อนทั้งหลายดับสนิท เป็นความสุขอันยอดเยี่ยมอย่างแท้จริง แต่จิตที่จะสัมผัสนิพพาน

^{๘๘} พระราชวิสุทธิโสภณ, วิมุตติรัตนมาลี, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรบัณฑิต, ๒๕๑๗, หน้า ๔๒๖-๔๓๕.

ได้นั้น จะต้องเป็นจิตที่ฝึกอบรมวิปัสสนากรรมฐาน จนมรรคญาณปรากฏกิเลสและสังโยชน์ทั้งหลายดับสนิทหมดแล้ว ความจริงจิตที่ดับกิเลสและสังโยชน์ได้สนิทแล้ว ก็เป็นจิตที่เยือกเย็น ความทุกข์และความร่ำร้อนทั้งหลายดับสนิท และเป็นความสุขอันยอดเยี่ยมอย่างแท้จริงอยู่ในตัวเองแล้วภาวะที่จิตสัมผัสอยู่ดังกล่าวนั่นเอง เรียกว่า นิพพาน^๙

จิตที่มีกิเลสและสังโยชน์ย่อมจะมีความทุกข์ ความร่ำร้อน ถูกท้อหุ้มไว้ด้วยตัณหา อุบาทวน เป็นจิตที่ไม่อาจสัมผัสความเยือกเย็น และความสุขอันยอดเยี่ยมนิรันดรอย่างพระนิพพานได้

จิตที่ได้รับการฝึกอบรมสมาธิหรือสมถกรรมฐานจะเป็นจิตที่เริ่มบริสุทธิ์ผุดผ่องมากขึ้น จิตจะเริ่มรู้รสของปราโมทย์ ปีติ ความสงบระงับ (ปัสลัทธิ) สุขที่ปราศจากอามิส อุเบกขา ความว่าง (อากาศาณญายตนะ) เป็นต้น อันเกิดจากอำนาจของสมาธิหรือสมถกรรมฐาน แต่ธรรมชาติดังกล่าวเกิดขึ้นโดยมีปัจจัยปรุงแต่ง จึงเป็นภาวะชั่วคราวไม่คงทนถาวร เกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็ดับไป เมื่อออกจากฌานสมาบัติ จิตเสื่อม ภาวะดังกล่าวก็หายไปจากจิตได้ ภาวะจิตดังกล่าวจึงยังไม่อาจสัมผัสนิพพาน ซึ่งมีลักษณะคงทนถาวร และไม่มีปัจจัยปรุงแต่งได้ จึงต้องฝึกอบรมวิปัสสนากรรมฐานให้จิตเกิดปัญญาญาณเพิ่มมากขึ้น จนมรรคญาณปรากฏ บรรลุพระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ ในที่สุดในขณะที่มรรคญาณและผลญาณปรากฏขึ้นนั่นเอง จิตได้สัมผัสกับนิพพาน ซึ่งเป็นธรรมชาติที่เยือกเย็น ความทุกข์และความร่ำร้อนทั้งหลายดับสนิท และเป็นความสุขอันยอดเยี่ยมอย่างแท้จริง และหลังจากนั้นก็จะสามารถสัมผัสกับนิพพานได้ตามปรารถนา โดยการกำหนดจิตเข้าสู่ผลญาณสมาบัติ

เมื่อพระอรหันต์ดับขันธสิ้นชีวิตแล้ว จิตและขันธ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณดับสนิท ปัญหามีว่า เมื่อจิตของพระอรหันต์ดับสนิทแล้วไปไหน? สัมผัสนิพพานได้อย่างไร?

นิพพาน คือ ธรรมชาติที่บริสุทธิ์ เยือกเย็น ความทุกข์และความร่ำร้อนทั้งหลายดับสนิท ตามปกตินิพพานมีอยู่แล้วในธรรมชาติ เมื่อพระอรหันต์ดับขันธสิ้นชีวิต จิตและขันธทั้งหลายจึงดับสนิท โดยไม่เหลือเชื้ออยู่อีก จึงเป็นสิ่งเดียวกันกับความว่างอย่างยิ่ง ย่อมเข้ารวมกันกับนิพพาน ซึ่งมีลักษณะเป็นความว่างอย่างยิ่งเช่นเดียวกัน ไม่มีการเกิดขึ้นมามีขันธ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ หรือการรับรู้ใดๆ อีก มีแต่ความดับสนิท หรือความว่างอย่างยิ่งเท่านั้น^{๑๐}

^๙ พุทธทาสภิกขุ, นิพพาน, กรุงเทพฯ : รุ่งแสงการพิมพ์, ๒๕๒๙. หน้า ๘-๓๐.

^{๑๐} พุทธทาสภิกขุ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๕ - ๑๘๙.

ความจริงปัญหาดังกล่าว ยากที่ปุถุชนจะเข้าใจได้เพราะเป็นสิ่งที่ลุ่มลึก ยากที่จะเห็น ยากที่จะรู้ ไม่ใช่สิ่งที่จะหยั่งถึงได้ด้วยการคาดคะเน นึกคิด จินตนาการเอาตามความเข้าใจของตนเองได้ เหมือนกับกรณีมีผู้ถามว่าไฟที่ดับไปแล้ว ไปยังทิศใด? ยากที่จะรู้ได้^{๑๑} จะต้องลงมือปฏิบัติฝึกอบรมวิปัสสนากรรมฐาน จนมรรคญาณปรากฏขึ้น จึงจะสามารถเข้าใจได้ด้วยตนเองว่า ธรรมชาติที่เรียกว่านิพพานนั้น มีลักษณะอย่างไร? จิตสัมผัสได้อย่างไร?

(๕) ทฤษฎีว่าด้วยการปฏิบัติเพื่อถึงความพ้นทุกข์ มนุษย์ทุกคนสามารถจะพ้นทุกข์ โดยเด็ดขาดสิ้นเชิงได้ด้วยการปฏิบัติของตนเอง ไม่ต้องอาศัยพระเจ้าบันดาลแต่ประการใด

การเกิด ความแก่ ความตาย การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก การประสบกับสิ่งที่ไม่น่ารัก ความเศร้าโศก คร่ำครวญ เจ็บปวด หิวโหย เสียใจ หดหู่ใจ เป็นทุกข์ทั้งสิ้น การที่จะพ้นทุกข์ได้โดยเด็ดขาด จะต้องไม่เกิดอีก หากยังมีการเกิดอยู่ตราบใด ก็ต้องมีความแก่ ความตาย การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก การประสบกับสิ่งที่ไม่น่ารัก ความเศร้าโศก คร่ำครวญ เจ็บปวด หิวโหย เสียใจ หดหู่ใจ อยู่ตราบนั้น

การที่สัตว์โลกทั้งหลายตายแล้วต้องไปเกิดอีก เพราะมีเหตุมีปัจจัยทำให้เกิด ซึ่งได้แก่ อวิชชา กิเลส ตัณหา กรรม และผลของกรรม การที่จะไม่ต้องเกิดอีก จะต้องขจัดเหตุและปัจจัยที่ทำให้ต้องเกิดดังกล่าวให้ดับสนิท

อวิชชา กิเลส ตัณหา นั้น นอกจากจะเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้สัตว์โลกต้องไปเกิดอีกแล้ว ยังเป็นเหตุเป็นปัจจัยโดยตรงให้สัตว์โลกเกิดความเศร้าโศก คร่ำครวญ เสียใจ หดหู่ใจ เป็นทุกข์ ในปัจจุบันอีกด้วย ทั้งนี้ เนื่องจาก อวิชชา กิเลส ตัณหา ทำให้สัตว์โลกปรารถนาในกามคุณ ๕ คือ รูปสวย ๆ เสียงเพราะ ๆ กลิ่นหอม ๆ รสอร่อย ๆ สัมผัสที่นุ่มนวล แต่กามคุณ ๕ เป็นของไม่เที่ยง เกิดขึ้นแล้วย่อมดับไปเป็นธรรมดา การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก และการประสบกับสิ่งที่ไม่น่ารัก จึงเป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นเป็นปกติวิสัย สัตว์โลกทั้งหลายเมื่อไม่ได้ตามปรารถนา ย่อมขัดเคือง เศร้าโศก คร่ำครวญ เสียใจ หดหู่ใจ เกิดความทุกข์ เมื่ออวิชชา กิเลส ตัณหา ดับสนิทแล้ว ย่อมไม่ติดใจ ไม่เพลิดเพลिन ไม่ถามถึง ไม่กำหนด ในกามคุณ ๕ คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เมื่อพลัดพรากสิ่งที่รักและประสบกับสิ่งที่ไม่น่ารัก ย่อมไม่ขัดเคือง ไม่ยินดี ยินร้าย ย่อมอยู่เป็นสุข ทุกข์ในปัจจุบันจึงดับสนิทไปด้วย

^{๑๑} พระไตรปิฎก, มัชฌิมนิกาย. ปริพาชกวรรค. อัคคิวัจจโคตตสูตร.

การที่จะดับ อวิชชา กิเลส ตัณหา กรรม และผลของกรรม ให้ดับสนิทได้นั้น จะต้องปฏิบัติตามมรรคมงคล ๘ ประการ ซึ่งโดยสรุปได้แก่ การปฏิบัติสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน

การปฏิบัติสมถกรรมฐาน ก็เพื่อฝึกอบรมจิตให้สงบ ตั้งมั่น ว่องไว เพื่อให้เหมาะสำหรับการนำไปใช้ในการพิจารณาให้เกิดปัญญาญาณหยั่งรู้ถึงสัจธรรม ในการปฏิบัติสมถกรรมฐานดังกล่าว อาจกระทำได้ถึง ๔๐ วิธี แต่โดยสรุปก็คือ จะต้องกำหนดให้จิตพิจารณารับรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างแน่วแน่แนบแน่น เช่น กำหนดให้จิตพิจารณารับรู้ลมหายใจเข้าออก เป็นต้น เพื่อให้จิตตั้งมั่นเป็นสมาธิ

เมื่อจิตเริ่มเป็นสมาธิแล้ว ย่อมเกิดปราโมทย์ เมื่อเกิดปราโมทย์แล้ว ย่อมเกิดปีติ อาจรู้สึกตัวเบาลอย น้ำตาไหล ขนลุกชูชัน กายใหญ่โตขึ้นกว่าเดิม และซาบซ่าไปในกาย หรือมีแสงสว่างปรากฏขึ้นมาในจิตก็ได้หลังจากนั้นกายและจิตจะสงบระงับ (ปัสสัทธิ) เมื่อกายและจิตสงบระงับแล้ว ย่อมเกิดสุข เมื่อเกิดความสุขแล้วจิตย่อมตั้งมั่น บรรลุฌาน

ฌานนั้น แบ่งออกเป็นรูปฌาน ๔ ระดับ และอรูปรฌานอีก ๔ ระดับ

รูปฌานนั้น เกิดจากการกำหนดจิต พิจารณารูปธรรมต่าง ๆ เป็นอารมณ์ จนจิตสงบตั้งมั่นเป็นสมาธิ เช่นกำหนดให้จิตพิจารณารับรู้ลมหายใจเข้าออก เป็นต้น จนจิตสงบตั้งมั่นเข้าสู่ฌานปฐมฌาน จิตสงบตั้งมั่นประกอบด้วยลักษณะ ๕ ประการ คือ วิตก วิจารณ์ ปีติ สุข และเอกัคคตา

ทุติยฌาน จิตสงบตั้งมั่นประกอบด้วยลักษณะ ๓ ประการ คือ ปีติ สุข และ เอกัคคตา เนื่องจากวิตกวิจารณ์ดับไป

ตติยฌาน จิตสงบตั้งมั่นประกอบด้วยลักษณะ ๒ ประการ คือ สุขและเอกัคคตา เนื่องจากปีติดับไป

จตุตถฌาน จิตสงบตั้งมั่นประกอบด้วยลักษณะ ๒ ประการ คือ อุเบกขาและเอกัคคตา เนื่องจากสุขดับไปและอุเบกขาเกิดขึ้นมาแทนที่^{๑๒}

จิตที่ฝึกอบรมสมถกรรมฐาน จนบรรลุถึงฌาน ๔ หรือจตุตถฌานดังกล่าวแล้ว เป็นจิตที่สงบ ตั้งมั่น ว่องไว บริสุทธิ์ สัจจจากาม สัจจจากอกุศลธรรมและมีความพร้อมสำหรับการนำ

^{๑๒} ปญฺญานันทโก, การฝึกหัดสมาธิและวิปัสสนาเบื้องต้น, กรุงเทพฯ ศ.ส. การพิมพ์, ๒๕๒๒, หน้า ๘-๑๒.

ไปใช้ในการพิจารณาวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อให้รู้สังขารตามความเป็นจริงอย่างยิ่ง^{๑๓}

วิปัสสนากรรมฐาน เป็นการฝึกรวมจิตให้เกิดปัญญา รู้แจ้งเห็นจริงในสังขาร เพื่อทำลายอวิชชา กิเลส ตัณหา อุปาทาน สังโยชน์ ให้หมดสิ้นไป

ผลของการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ก็เพื่อทำให้เกิดปัญญาญาณ บรรลุพระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ในที่สุด

การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานนั้น ชั้นแรกจะต้องฝึกหัดให้เกิดสติก่อน โดยฝึกหัดในสติปัฏฐาน ๔ คือ การพิจารณาเห็นกายในกาย การพิจารณาเห็นเวทนาในเวทนา การพิจารณาเห็นจิตในจิต และการพิจารณาเห็นธรรมในธรรม เพื่อให้เกิดสติขึ้น

เมื่อมีความชำนาญในสติปัฏฐาน ๔ สติตั้งมั่นดีแล้ว โภขณงค์ ๗ ก็จะเกิดขึ้น^{๑๔} คือ มีสติ ไม่พลเผลพิจารณาธรรมด้วยปัญญา มีความเพียรไม่ย่อหย่อน มีปิติเกิดขึ้น กายและใจสงบระงับ จิตเป็นสุขตั้งมั่นเป็นสมาธิและวางเฉยจิตที่ตั้งมั่นเป็นสมาธิแล้วนั้น เมื่อพิจารณาธรรมด้วยปัญญาต่อไป จะเกิดวิปัสสนาญาณ หรือปัญญาญาณตามลำดับดังนี้ คือ

ลำดับแรก มีปัญญาญาณหยั่งรู้ว่า สิ่งนี้เป็นรูป สิ่งนี้เป็นนาม สิ่งทั้งหลายทั้งปวงล้วนแต่เป็นรูปเป็นนาม ไม่มีสัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา มีแต่รูปกับนามเท่านั้น ทำลายความเห็นผิดที่เห็นว่าเป็นตัวตนเสียได้

ลำดับที่ ๒ มีปัญญาญาณหยั่งรู้ว่า รูปก็ดี นามก็ดี เกิดขึ้นเนื่องจากเหตุและปัจจัยปรุงแต่งหาได้เกิดจากสิ่งใดบันดาลไม่

ลำดับที่ ๓ มีปัญญาญาณหยั่งรู้ว่า รูปก็ดี นามก็ดี ดับไป

ลำดับที่ ๔ มีปัญญาญาณหยั่งรู้ว่า รูปและนามเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็ดับไป รูปและนามไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา

ลำดับที่ ๕ รู้ว่ารูปและนามดับไป เสื่อมไป มีแต่ความแตกดับเท่านั้น

ลำดับที่ ๖ รู้ว่ารูปและนามมีอาการที่เป็นภัยอย่างใหญ่หลวง เป็นสิ่งที่น่ากลัว

ลำดับที่ ๗ เห็นโทษของรูปและนาม

ลำดับที่ ๘ เกิดความเบื่อหน่ายในรูปและนาม

ลำดับที่ ๙ บรรารณาใคร่จะหลุดพ้นออกไปจากรูปและนาม

^{๑๓} พระไตรปิฎก, มัชฌิมนิกาย, คหบดีวรรค, เสขปฏิปทาสูตร.

^{๑๔} พระไตรปิฎก, มัชฌิมนิกาย, อนุตทวรรค, อานาปานสติสูตร.

ลำดับที่ ๑๐ เห็นรูปและนามมีลักษณะไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตาอย่างชัดเจนที่สุด ยิ่งกว่าปัญญาญาณลำดับต้น ๆ

ลำดับที่ ๑๑ วางเฉย ไม่ยินดียินร้ายในรูปและนาม และความเป็นไปของสังขารทั้งหลาย มุ่งไปสู่พระนิพพาน

ลำดับที่ ๑๒ ทบทวนวิปัสณาญาณตั้งแต่ต้นจนสุดท้ายที่ผ่านมาแล้วอย่างชัดเจนแจ่มใส

ลำดับที่ ๑๓ ก้าวพ้นจากความเป็นปุถุชน อย่างขึ้นสู่ความเป็นพระอรียะ

ลำดับที่ ๑๔ โสดาปัตติมรรคญาณปรากฏขึ้น รู้แจ้งในอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ ความดับทุกข์ และทางปฏิบัติเพื่อถึงความดับทุกข์

ลำดับที่ ๑๕ โสดาปัตติผลปรากฏ บรรลุพระโสดาบัน

ลำดับที่ ๑๖ พิจารณารูกิเลสและสังโยชน์ที่ละได้แล้ว และกิเลสสังโยชน์ที่ยังเหลืออยู่ ตามปกติพระโสดาบันจะละสังโยชน์ได้ ๓ ประการ คือ

ประการแรก ละความเห็นผิดที่ว่า ชันธ์ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็นสุข คงที่ เป็นตัวตนของเราเสียได้ เกิดสัมมาทิฐิขึ้นว่า ชันธ์ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน

ประการที่ ๒ ละความลึกลับสงสัยในพระพุทธเจ้า พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และพระอรียสงฆ์ สาวกของพระพุทธเจ้าเสียได้ เกิดศรัทธาอันไม่คลอนแคลนขึ้นว่า พระพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้เองโดยชอบด้วยพระองค์เอง เป็นพระอรหันต์มีจริง พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า สอนให้ผู้ปฏิบัติตามพันทุกข์ได้จริง พระอรียสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า เป็นพระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ ได้จริง

ประการที่ ๓ ละการประพฤติปฏิบัติผิด ๆ เสียได้ มุ่งประพฤติปฏิบัติกาย วาจา ใจ เพื่อความพ้นทุกข์

เมื่อพระโสดาบันดังกล่าวฝึกอบรมวิปัสณากรรมฐานต่อไปอีก ปัญญาญาณก็จะสูงขึ้น ตามลำดับ เมื่อสกทาคามีมรรคญาณปรากฏขึ้น ก็บรรลุพระสกทาคามี เมื่ออนาคามีมรรคญาณปรากฏขึ้น ก็บรรลุพระอนาคามี และเมื่ออรหันต์มรรคญาณปรากฏขึ้น ก็บรรลุพระอรหันต์ตามลำดับ^{๑๕}

พระสกทาคามีละสังโยชน์ได้ ๓ ประการ เช่นเดียวกับพระโสดาบัน แต่มีความโลภ ความโกรธ ความหลง เบบางกว่าพระโสดาบัน

พระอนาคามีละสังโยชน์ได้ ๕ ประการ เพิ่มมากขึ้นกว่าพระสกทาคามีอีก ๒ ประการ คือ

^{๑๕} พระราชวิสุทธิโสภณ. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๙๐-๘๖๘.

ประการแรก ละความยินดี ความพอใจ ความเพลิดเพลินในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส
ธรรมารมณ์ และกามราคะเสียได้

ประการที่ ๒ ละความไม่พอใจ ความไม่ชอบใจ และความโกรธเสียได้

พระอรหันต์ ละสังโยชน์ได้ ๑๐ ประการ เพิ่มมากขึ้นกว่าพระอนาคามี ๕ ประการ คือ
ประการแรก ไม่ยินดี ไม่ติดอยู่ในรูปฌาน

ประการที่ ๒ ไม่ยินดี ไม่ติดอยู่ในอรุฌาน

ประการที่ ๓ ละมานะเสียได้ ไม่ถือตัวถือตน

ประการที่ ๔ ละความนึกคิดที่ฟุ้งไปเสียได้ และ

ประการที่ ๕ ละอวิชชาเสียได้ มีปัญญารู้แจ้งแทงตลอดในอริยสัจ ๔ โดยสิ้นเชิง การ
ละสังโยชน์ ๑๐ ประการดังกล่าว เป็นการละกิเลส ตัณหา อุปาทาน กรรม และผลของกรรมได้โดย
เด็ดขาด เหตุและปัจจัยที่จะทำให้ต้องไปเกิดอีก จึงดับสนิท การเกิดอีกจึงไม่มี เป็นการพ้นทุกข์
ตลอดกาลนิรันดร

๓. การค้นพบทางวิทยาศาสตร์

ในปัจจุบัน การศึกษาค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ได้เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว แต่การศึกษาค้นคว่าดังกล่าว ส่วนใหญ่จะเน้นหนักไปทางด้านการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวัตถุและพลังงาน เป็นส่วนมาก มีการศึกษาค้นคว้าทางจิตอยู่บ้างก็เป็นส่วนน้อย ศาสตร์ต่าง ๆ ที่ศึกษากันอยู่ในวิทยาลัย ในมหาวิทยาลัย ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เน้นหนักไปทางด้านวัตถุและพลังงาน ในสหรัฐอเมริกา มีการศึกษาถึงระดับปริญญาเอกมากมาย หลายสิบสาขา เช่น เคมี ชีวะ ฟิสิกส์ ไฟฟ้า อิเลคทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ เกษตรศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นการศึกษาทางด้านวัตถุ และพลังงานส่วนการศึกษาทางด้านจิต ก็มีเพียง ๒ สาขาเท่านั้น คือ จิตวิทยา และปรจิตวิทยา ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าทางด้านจิต จึงยังไม่ก้าวหน้าไปเท่าที่ควร แต่อย่างไรก็ตามปรากฏว่ามีผลการศึกษาค้นคว้าบางประการ ที่น่าสนใจอยู่บ้าง ดังนี้ คือ

(๑) การถ่ายภาพรังสีจากร่างกายมนุษย์ มนุษย์มีความเชื่อกันมานานแล้วว่า มนุษย์มีรังสีเป็นแสงสว่างส่องกระจายออกไปจากร่างกายเป็นวงรอบอยู่ตลอดเวลา รังสีดังกล่าวมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า เรียกว่า ออร์รา (Aaru) บ้าง เรียกว่า โคโรนา (Corona) บ้าง

ในปัจจุบัน นักวิทยาศาสตร์สามารถถ่ายภาพรังสีที่ส่องสว่างออกไปโดยรอบร่างกายมนุษย์ ดังกล่าวได้ ด้วยวิธีการถ่ายภาพแบบเกอร์เลียน (Kirlian)

เซมยอน เดวิดวิช เกอร์เลียน (Semyon Davidovich Kirlian) เป็นนักวิศวกรไฟฟ้าชาวรัสเซีย ได้ค้นพบวิธีการถ่ายภาพรังสีที่ห่อหุ้มร่างกายมนุษย์ โดยอาศัยสนามคลื่นไฟฟ้าที่มีความถี่สูงได้สำเร็จ ผลแห่งความสำเร็จครั้งนี้ ทำให้ชื่อเสียงของเกอร์เลียนเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก

การค้นพบวิธีการถ่ายภาพแบบเกอร์เลียน นั้น เริ่มต้น เกอร์เลียนทดลองด้วยการเอาขั้วไฟฟ้าจากเครื่องที่มีคลื่นความถี่สูง มาแตะติดเข้ากับฝ่ามือของตนเอง แล้ว เอาแผ่นถ่ายภาพที่เคลือบด้วยเยื่อไวแสงสอดใส่ ระหว่างขั้วไฟฟ้ากับผิวหนังของฝ่ามือ เมื่อเปิดสวิตช์ไฟฟ้าประมาณ ๒-๓ นาที เขารู้สึกว่ามีوخา ร้อนและเจ็บปวดมาก เขาจึงปิดสวิตช์เครื่องมือ แล้วนำแผ่นถ่ายภาพไปล้างน้ำยาในห้องมืด ภาพที่เกิดขึ้นเป็นภาพรอยฝ่ามือ ที่มีรัศมีแผ่กระจายโดยรอบ หลังจากนั้น เกอร์เลียนได้

คิดค้นประดิษฐ์เครื่องมือ และวิธีการถ่ายภาพรัศมีรอบร่างกายแบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพดีกว่าเดิม และนำเอาผลงานดังกล่าวไปจดทะเบียนลิขสิทธิ์ไว้^{๑๖}

นักวิทยาศาสตร์ในสหรัฐ เช่น ดร.เทลมา มอส เคนดอลล์ จอนสัน และ ดร. เดวิด ซีนคิน ได้นำเอาวิธีการถ่ายภาพแบบเกอร์เลียน ไปทดลองถ่ายภาพรัศมีรอบตัวมนุษย์เป็นจำนวนมาก ในที่สุดได้ข้อสรุปบางประการดังนี้ คือ

ประการแรก สภาวะที่เปลี่ยนแปลงของจิตสำนึกในตัวบุคคล ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับรัศมีรอบกายของมนุษย์ที่ปรากฏในภาพถ่ายแบบเกอร์เลียน

ประการที่ ๒ สภาวะจิตสำนึกปกติ จะเกิดรัศมีรอบกายมนุษย์น้อยมาก แต่ถ้าอยู่สภาวะที่มีสมาธิสูงรัศมีรอบกายจะเปล่งแสงโครโมน่าสีน้ำเงิน กับสีขาวนวลอันเจิดจ้าออกมามากที่สุด

ประการที่ ๓ รัศมีรอบกายของผู้เจ็บป่วยด้วยโรคที่แตกต่างกัน จะเปล่งรัศมีออกมาแตกต่างกัน เป็นประโยชน์ต่อการวินิจฉัยโรค และการบำบัดรักษาได้อย่างดี

ประการที่ ๔ ในการใช้พลังอำนาจจิตรักษาโรคของผู้เจ็บป่วยนั้น ผู้ที่มีความสามารถในการใช้พลังอำนาจรักษาผู้เจ็บป่วย ในขณะที่ภาวะจิตสงบ จะมีพลังแสงโครโมน่ากว้างมาก ขณะที่ทำการรักษาคนป่วย พลังแสงโครโมน่าจะลดน้อยลง และผู้เจ็บป่วยนั้น ก่อนรับการรักษา พลังแสงโครโมน่าจะมีน้อย แต่หลังจากการรักษาแล้ว พลังแสงโครโมน่าจะเพิ่มมากขึ้น

(๒) การส่งกระแสจิตในระยะไกล มนุษย์มีความเชื่อกันว่า ผู้ที่มีพลังจิตพิเศษที่เรียกว่า อี.เอส.พี. (Extra Sensory Perception) มีความสามารถในการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสพิเศษ จะสามารถรับส่งกระแสจิตซึ่งกันและกันในระยะไกลได้

ในการรับส่งกระแสจิตในระยะไกลดังกล่าว บางครั้งเรียกว่า โทรจิต (Telepathy) หมายถึงความสามารถในการอ่านจิตใจของคนอื่น หรือการติดต่อสื่อสารทางจิต จากจิตหนึ่งไปยังอีกจิตหนึ่ง - การติดต่อสื่อสารทางจิตนั้น บางครั้งเรียกว่า การติดต่อสัมผัสทางประสาทสัมผัสที่ ๖ ทั้งนี้เนื่องจากการติดต่อสัมผัสนอกเหนือจากสัมผัสทั้ง ๕ ตามปกติ คือทาง ตา หู จมูก ลิ้น และกาย

ในสหรัฐอเมริกา ดร. เจ. บี. โรนิน (Dr. J.B. Rine) ได้ใช้วิธีการทดสอบความสามารถในการรับส่งกระแสจิตในระยะไกล โดยใช้ไพ่ซีเนอร์ (Zener Cards) ไพ่ดังกล่าว มีทั้งหมด ๒๕ ใบ

^{๑๖} บรรยาย บุญฤทธิ์, เบื้องหลังการค้นคว้าพลังจิตและพลังอันลึกลับในโลกตะวันตกและโลกหลังม่านเหล็ก กรุงเทพฯ : บริษัทธนบรรณ จำกัด, พิมพ์ครั้งที่ ๒, ๒๕๒๔, หน้า ๒๔๒ - ๒๖๘.

แบ่งออกเป็น ๕ ชุด ชุดละ ๕ ใบ โดยมีรูปภาพกากบาทสี่เหลี่ยมจัตุรัส วงกลม ดาว และรูปเส้นโค้ง วิธีการทดสอบนั้น ผู้ทดสอบจะนั่งอยู่ที่หัวโต๊ะด้านหนึ่ง และผู้ถูกทดสอบจะนั่งอยู่ที่หัวโต๊ะอีกด้านหนึ่ง ตรงกลางระหว่างบุคคลทั้ง ๒ จะมีฉากกั้นไม่ให้มองเห็นซึ่งกันและกัน ผู้ทดสอบจะเริ่มต้นโดยการสับไฟ แล้วหยิบขึ้นมา ๑ ใบ จากนั้นก็ให้สัญญาณให้ผู้ถูกทดสอบลองทายว่าไฟใบนั้นมีภาพอะไร แล้วผู้ทดสอบจดบันทึกเอาไว้ว่า ทายรูปภาพในไฟใบนั้น ๆ ถูกต้องหรือไม่ประการใด เมื่อเสร็จสิ้นการทดสอบแล้ว ก็จะรวบรวมผลว่า ทั้งหมดทายรูปภาพในไฟถูกต้องจำนวนเท่าใด ทายผิดเท่าใด ตามหลักสถิติ การทายทั่วไปจะมีโอกาสถูกประมาณ ๑ ใน ๕ หรือ ร้อยละ ๒๐ ของไฟทั้งหมด ถ้าบุคคลใดทายถูกมากกว่าร้อยละ ๒๐ ก็ถือว่า ผู้นั้นมีความสามารถในการรับส่งกระแสจิต ในระยะไกลได้ดีกว่าบุคคลทั่วไป ในการทดสอบดังกล่าวจะต้องกระทำต่อเนื่องกันไม่ต่ำกว่า ๓ ครั้งจึงจะถือว่าถูกต้องเชื่อถือได้ จากผลการทดสอบดังกล่าวปรากฏว่ามีบุคคลที่มีความสามารถในการรับส่งกระแสจิตในระยะไกลได้ดีกว่าบุคคลทั่วไปอยู่เป็นจำนวนมาก

ในสหภาพโซเวียต ได้มีนักวิทยาศาสตร์ให้ความสนใจในการศึกษาค้นคว้าในเรื่องเกี่ยวกับการรับส่งกระแสจิตในระยะไกลอยู่มากเช่นเดียวกัน ดร.อิปโปลิท โคแกน ได้ทำการทดสอบคาร์ล นิโคลิเยฟ (Karl Nikoleief) นักหนังสือพิมพ์แห่งเมืองมอสโคว์และนักแสดงพลังจิตชื่อดัง โดยให้ทายไฟซีเนอร์ ในการทดสอบดังกล่าว ใช้ระยะทางไกลกว่าในสหรัฐอเมริกา คือให้นิโคลิเยฟผู้ตอบอยู่ถึงไซบีเรีย และผู้ถามส่งกระแสจิตสอบถามอยู่ที่มอสโคว์ แล้วให้ทายรูปภาพในไฟว่าเป็นภาพอะไร ผลการทายไฟดังกล่าว ปรากฏว่านิโคลิเยฟสามารถทายรูปภาพในไฟได้ถูกต้องถึง ๑๒ ใบจากไฟทั้งหมด ๒๐ ใบ

ในการทดสอบที่สำคัญอีกครั้งหนึ่ง ได้กระทำเมื่อวันที่ ๑๙-๒๗ เมษายน ๒๕๐๙ โดยให้นิโคลิเยฟเข้าพักที่ห้องหมายเลข ๖๐๑ โรงแรมโกลเดนวอลเลย์ ในเมืองโนโวซิเบออสค์ ขณะเดียวกันให้ยูริ คามินสกี นักชีวฟิสิกส์ อยู่ที่กรุงมอสโคว์ เป็นผู้ส่งกระแสจิตไปยังนิโคลิเยฟ

ในการเริ่มทดสอบนั้น ครั้งแรก ได้หยิบเอาลวดสปริงซึ่งมีขดลวด ๗ รอบออกมา ส่งให้ยูริ คามินสกี เฟ่งสร้างมโนภาพภายในใจ พร้อมกับภาพใบหน้าของนิโคลิเยฟ ให้เห็นเด่นชัดให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทางด้านนิโคลิเยฟ ก็นั่งสมาธิคอยรับพลังกระแสจิตจากคามินสกี แล้วบันทึกคำพูดของนิโคลิเยฟลงในเทปในขณะนั้น ได้ความว่า “ลักษณะกลม — เป็นโลหะ — ส่องแสงแวววาว — มองดูคล้ายกับเป็นม้วน”

ต่อมาได้ส่งเหล็กไขควงที่มีด้ามพลาสติกสีดำให้ยูริ คามินสกี แล้วให้ยูริ คามินสกี สร้างมโนภาพส่งกระแสจิตไปบ้าง นิโคลิเยฟนั่งสมาธิรับพลังกระแสจิตจากคามินสกี แล้วบันทึกคำพูดลงในเทปในขณะนั้น ได้ความว่า “ยาวและเรียวเล็ก — เหล็ก — พลาสติก — พลาสติกสีดำ”

การทดสอบได้กระทำโดยใช้วัตถุ ๖ อย่างด้วยกัน ผลจากการทดสอบ ปรากฏว่านิโคลีเอฟ สามารถรับคลื่นพลังจิตภาพวัตถุต่าง ๆ จากคามินสกี ได้ผลเป็นที่น่าพึงพอใจอย่างยิ่ง^{๑๗}

(๓) การบังคับวัตถุให้เคลื่อนที่ด้วยพลังจิต ความสามารถในการใช้พลังจิตบังคับให้วัตถุเคลื่อนไหว หรือเปลี่ยนสภาพ เช่น แดก หัก งอ โดยไม่มีการจับต้องสัมผัสวัตถุนั้นแต่อย่างใด เรียกว่า พลังจิต พี.เค. (Psychokinesis)

ในสหรัฐอเมริกา ดร. แอนดริจจา พูฮาริช (Andrija Puharich) ได้ทดสอบพลังจิตในการบังคับให้วัตถุเคลื่อนที่ โดยให้ยูริ เกลเลอร์ นักแสดงพลังจิตชาวอิสราเอล ไปแสดงการใช้พลังจิตที่นิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา โดยให้แสดงความสามารถในการใช้พลังจิตบังคับเข็มทิศ ให้หมุนเคลื่อนไหวไปตามที่เขาต้องการ และใช้พลังจิตบังคับให้แหวนทองคำ ที่อยู่ใต้มือของบุคคลอีกคนหนึ่ง แดกทำลายได้อย่างไม่น่าเชื่อ

ต่อมาเอดการ์ มิทเชลล์ (Edgar Mitchell) ได้ทำการทดสอบพลังจิตของยูริ เกลเลอร์ อีกครั้งหนึ่งที่ศูนย์ปฏิบัติการค้นคว้าทางจิต ที่เมืองปาโลอัลโต ในรัฐแคลิฟอร์เนีย โดยให้ยูริ เกลเลอร์ ใช้พลังจิตบังคับให้วัตถุต่าง ๆ เช่น ส้อม ตะปูควง โค้งบิดงอได้อย่างมหัศจรรย์

ในประเทศญี่ปุ่น ดร.โตชิอากิ ฮาราดะ ได้ทำการทดสอบพลังจิตของ มาซึกิ คิโยตะ ที่บ้านพักในกรุงโตเกียว ปรากฏว่า มาซึกิ คิโยตะ สามารถใช้พลังจิตบังคับชัตเตอร์กล้องถ่ายภาพของ ดร. ฮาราดะ ได้โดยไม่ต้องจับต้องสัมผัสกล้องถ่ายภาพเลย นอกจากนั้น เขายังแสดงการใช้พลังจิตงอข้อสแตนเลสได้ โดยไม่ต้องจับต้องสัมผัสด้วย ดร. ฮาราดะ กล่าวว่า เขาและคณะแทบไม่เชื่อสายตาตนเอง

ในสหภาพโซเวียต เอดวาร์ด นาอุมมอฟ ได้ทดสอบการใช้พลังจิตของ เนลยา มิเคลโอวา (Nelya Mikhailova) นักพลังจิตที่มีชื่อเสียง ที่อาร์ตเมนต์ของเธอ ในการทดสอบดังกล่าว เนลยา นั่งอยู่ที่ริมโต๊ะด้านหนึ่ง เอดวาร์ด นาอุมมอฟ ได้วางวัตถุต่าง ๆ ที่ต้องการให้เธอใช้พลังจิตบังคับลงบนโต๊ะข้างหน้า มีเข็มทิศ สายนาฬิกาข้อมือชนิดทำจากหนังสัตว์ บุหรี่ กล้องไม้ขีด ก้านไม้ขีด เนลยาเพ่งมองไปที่เข็มทิศเป็นอันดับแรก ต่อมาเธอยกมือขึ้นเหนือเข็มทิศห่างประมาณ ๖ นิ้ว แล้วค่อย ๆ โบกไปมาอย่างช้า ๆ เข็มทิศค่อย ๆ หมุนทวนเข็มนาฬิกา ก่อน แล้วต่อมาวัตถุอื่น ๆ ที่วางอยู่บนโต๊ะก็เริ่มเคลื่อนไหวไปมา

^{๑๗}. บรรยาย บุญฤทธิ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๗ - ๕๑.

ในการทดลองอีกครั้งหนึ่ง เลฟ โคลอดนีย์ (Lev Kolodny) นักเขียนชื่อดังของโซเวียต ได้เข้าร่วมสังเกตการณ์ด้วย เขาเขียนยืนยันว่า ขณะที่เนลยาใช้พลังจิตบังคับวัตถุบนโต๊ะอยู่นั้น เขาได้วางปลอกปากกาหมึกซึมไว้บนโต๊ะด้วย ปรากฏว่าปลอกปากกาหมึกซึมของเขาได้เคลื่อนไหวตามสิ่งอื่น ๆ เขาหยิบปลอกปากกาหมึกซึมขึ้นมาตรวจสอบด้วยความสงสัย แต่ไม่พบสิ่งใดผิดปกติ จึงวางลงใหม่ แล้วใช้แก้วครอบปลอกปากกาไว้ เมื่อเนลยาใช้มือโบกเหนือโต๊ะ ประมาณ ๒ ฟุต ปลอกปากกาดังกล่าวก็เคลื่อนที่ไปมาได้ ภายในครอบด้วยแก้วนั้น^{๑๘}

(๔) ความสัมพันธ์ระหว่างพลังจิตกับคลื่นสมอง ในระหว่างที่มนุษย์ยังมีชีวิตอยู่ สมองจะปล่อยคลื่นสมองออกมาตลอดเวลา ทั้งเวลาหลับและเวลาตื่น ลักษณะคลื่นสมองของมนุษย์นั้น อาจแบ่งออกตามประเภทความถี่ของคลื่นสมองได้เป็น ๔ ประเภท คือ

ประเภทแรก ได้แก่ คลื่นสมองประเภทเดลต้า เป็นคลื่นสมองที่มีขนาด ๐.๕-๔ ไฮเซล/วินาที และเป็นคลื่นสมองที่มีความถี่น้อยที่สุด ตามปกติ สมองจะปล่อยคลื่นสมองประเภทนี้ออกมาในขณะที่นอนหลับสนิทโดยไม่มีการฝัน

ประเภทที่ ๒ ได้แก่ คลื่นสมองประเภทเทต้า เป็นคลื่นสมองที่มีขนาด ๔-๘ ไฮเซล/วินาที ตามปกติ สมองจะปล่อยคลื่นสมองประเภทนี้ออกมา ในขณะที่ร่างกายและจิตใจกำลังผลิตเฟลลินสabayใกล้จะหลับ หรือจิตใจกำลังมีสมาธิ สนใจอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างลึกซึ้ง หรือในขณะที่กำลังเข้าสู่สมาธิลึกมาก

ประเภทที่ ๓ ได้แก่ คลื่นสมองประเภทแอลฟาเป็นคลื่นสมองที่มีขนาด ๘-๑๓ ไฮเซล/วินาที ตามปกติสมองจะปล่อยคลื่นสมองประเภทนี้ออกมา ในขณะที่ร่างกายและจิตใจกำลังพักผ่อนอย่างผลิตเฟลลินสabayหรือในขณะที่กำลังเข้าสู่สมาธิ แต่ยังไม่ลึกนัก

ประเภทที่ ๔ ได้แก่ คลื่นสมองประเภทเบต้า เป็นคลื่นสมองที่มีขนาด ๑๓-๒๕ ไฮเซล/วินาที และเป็นคลื่นสมองที่มีความถี่สูงที่สุด ตามปกติ สมองจะปล่อยคลื่นสมองประเภทนี้ออกมาในขณะที่ตื่นอยู่ตามปกติทั่วไป

ในสหรัฐอเมริกา ฮันส์ เบร์เกอร์ (Hans Berger) ได้ค้นพบว่า สภาวะที่เปลี่ยนแปลงของจิตสำนึกในตัวบุคคล ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของคลื่นสมอง^{๑๙}

^{๑๘} บรรยาย บุญฤทธิ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๔ - ๑๓๔.

^{๑๙} Bio-Logic Devices Incorporated, Operating Instructions Biosone 2 Brain-wave Monitor No 1668, Plainview, Newyork หน้า ๑-๒.

บุคคลที่จิตเป็นสมาธิ แต่สมาธิยังไม่ลึกนัก สมองจะปล่อยคลื่นสมองประเภทแอลฟาขนาด ๘-๑๓ ไซเคิล/วินาที ออกมาตลอดเวลา ส่วนบุคคลที่จิตเป็นสมาธิลึก สมองจะปล่อยคลื่นสมองประเภทเทต้า ขนาด ๔-๘ ไซเคิล/วินาที ออกมาตลอดเวลา การตรวจจับคลื่นสมองประเภทดังกล่าว เพื่อพิสูจน์ว่าบุคคลใดจิตใจเป็นสมาธิมากน้อยเพียงใด สามารถปล่อยคลื่นสมองประเภทดังกล่าวออกมาได้ตลอดเวลาหรือไม่ประการใด จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่ง ทางบริษัทไบโอ-โลจิกดีไวซ์ (Bio-Logic Devices Incorporated) ที่เมืองเพลนวิว รัฐนิวยอร์ก จึงได้ผลิตเครื่องมือชนิดหนึ่งออกมา เรียกว่า ไบโอโซน ๒ (Biosone 2) สำหรับใช้ในการตรวจจับคลื่นสมองประเภทแอลฟา และประเภทเทต้าโดยเฉพาะ โดยกำหนดให้ช่องหนึ่งใช้สำหรับตรวจจับคลื่นสมองประเภทแอลฟา และอีกช่องหนึ่งใช้สำหรับตรวจจับคลื่นสมองประเภทเทต้า

เครื่องตรวจจับคลื่นสมองดังกล่าว ใช้กับไฟแบตเตอรี่ขนาด ๙-๑๒ โวลท์ ในการตรวจจับคลื่นสมองจะต้องนำเอาขั้วไฟฟ้าจากเครื่องอันหนึ่งแต่ละสัมผัสไว้ที่บริเวณหน้าผาก ขั้วไฟฟ้าอีกอันหนึ่งแต่ละสัมผัสไว้ที่บริเวณท้ายทอย และขั้วไฟฟ้าอันที่ ๓ แต่ละสัมผัสไว้ที่บริเวณใบหู หากสมองสามารถปล่อยคลื่นสมองประเภทแอลฟาหรือประเภทเทต้าออกมาได้ เครื่องก็จะส่งสัญญาณเสียงออกมาให้ทราบว่ามีคลื่นสมองประเภทนั้น ๆ ออกมา หากไม่มีคลื่นสมองประเภทแอลฟาหรือเทต้าออกมา เครื่องก็จะเงียบเสียง ไม่ส่งสัญญาณใดๆ

เครื่องตรวจจับคลื่นสมองดังกล่าว อาจใช้เพื่อช่วยในการฝึกหัดสมาธิของบุคคลได้ เมื่อได้ยินสัญญาณเสียงจากเครื่อง ก็แสดงว่าจิตเป็นสมาธิ เพราะสมองสามารถปล่อยคลื่นสมองประเภทแอลฟาหรือเทต้าออกมาได้ บุคคลนั้นก็ต้องคอยประดับประดาจิตใจให้เป็นสมาธิเช่นนั้นไว้ต่อไป หากสัญญาณเสียงจากเครื่องเงียบหายไป ก็แสดงว่าจิตไม่เป็นสมาธิ เพราะสมองไม่สามารถปล่อยคลื่นสมองประเภทแอลฟาหรือเทต้าออกมาได้ บุคคลนั้นก็ต้องปรับปรุงการกำหนดจิตของตนเสียใหม่ให้เหมาะสม เพื่อที่จะให้จิตเป็นสมาธิต่อไป

(๕) พิสูจน์การตายแล้วเกิดจากผู้ที่ยังชีพไปแล้วชั่วคราว นายแพทย์มัวร์ รอลิงส์ เป็นชาวอเมริกัน เป็นแพทย์ที่นับถือศาสนาคริสต์ มิใช่ชาวพุทธ สิ่งที่นายแพทย์ผู้นี้ค้นพบ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการตายแล้วเกิด

นายแพทย์ผู้นี้มีหน้าที่รักษาช่วยชีวิตคนที่หัวใจหยุดเต้น และไม่หายใจแล้ว ให้ฟื้นคืนชีวิตขึ้นมา โดยการปั๊มหัวใจที่หยุดเต้นแล้วบ้าง โดยการช่วยหายใจด้วยวิธีเป่าลมเข้าไปทางปากบ้าง คนที่อยู่ในสภาวะดังกล่าว ทางการแพทย์ถือว่าเป็นคนที่ตายแล้ว เนื่องจากหัวใจหยุดเต้น และ

ไม่หายใจแล้ว จึงถือได้ว่าตายไปแล้ว ชั่วคราว เมื่อหัวใจกลับเต้นได้ใหม่และหายใจได้อีก จึงเป็นการฟื้นคืนชีพขึ้นมา

คนที่ตายแล้วชั่วคราว และฟื้นคืนชีพขึ้นมาใหม่ดังกล่าวแล้ว มีประมาณร้อยละ ๒๐ ได้กลับมาเล่าเรื่องภายหลังความตายให้นายแพทย์ผู้นี้ฟัง

ส่วนใหญ่จะเล่าให้ฟังตรงกันว่า เมื่อตายแล้ว (หัวใจหยุดเต้น และไม่หายใจแล้ว) จะเกิดมีชีวิตใหม่ขึ้นมาในทันทีทันใดนั่นเอง มีจิตและกายใหม่แยกออกจากกายเดิม เป็นกายที่ละเอียดบางเบา (กายทิพย์) ส่วนมากสามารถมองเห็นร่างกายเดิมของตนอยู่บนเตียงคนไข้ได้ มองเห็นนายแพทย์และนางพยาบาลกำลังวุ่นวายอยู่กับร่างกายเดิมของตน กำลังช่วยชีวิตอยู่อย่างเต็มที่ โดยการปั๊มหัวใจบ้าง ให้ออกซิเจนบ้าง ช่วยหายใจด้วยวิธีเป่าลมเข้าทางปากบ้าง ผู้ตายได้ยินเสียงที่นายแพทย์และนางพยาบาลพูดกันอย่างชัดเจน เช่นได้ยินเสียงพูดกันว่า คราวนี้คงตายแน่ ไม่ฟื้นแล้ว เป็นต้น

จิตและกายใหม่นั้น เป็นกายที่ละเอียดบางเบามาก บางรายก็ลอยขึ้นไปอยู่ใต้เพดานห้อง มองลงมาเห็นร่างกายของตน ตลอดจนเห็นนายแพทย์และนางพยาบาลอยู่ข้างล่างชัดเจน บางรายก็ไม่สามารถลอยขึ้นไปบนอากาศ ในลักษณะดังกล่าวข้างต้นได้ ได้แต่ยืนอยู่บนพื้นเช่นเดียวกับคนทั่วไป บางครั้งเห็นนายแพทย์และนางพยาบาลยืนมุงดูร่างกายเดิมของตน ผู้ตายมองเห็นร่างกายของตนไม่ถนัด ต้องขยับเดินไปยืนในทิศทางใหม่ที่สามารถมองเห็นร่างกายเดิมของตนได้ถนัด ๆ

บางครั้ง ผู้ตายจะเห็นบิดา มารดา บุตร ญาติสนิทมิตรสหายของตน เฝ้ารออยู่ด้วยอาการกระวนกระวายใจ หรือร้องไห้ร้องไห้เสียอกเสียใจ ผู้ตายได้เข้าไปพูดด้วย และชี้แจงว่า ตนยังมีชีวิตอยู่ ยังไม่ตาย แต่เป็นชีวิตใหม่ในโลกใหม่ ก็ไม่มีผู้ใดสนใจฟัง เพราะติดต่อกันไม่ได้

หลังจากนั้น ผู้ตายบางคนก็จะลอยไปอย่างรวดเร็ว ไปโผล่ในที่สว่างสดใส มีภูมิภาพสวยสดงดงามมีบรรยากาศสดชื่นแจ่มใสสุขสบายอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน จนอยากจะอยู่ในที่นั้นนาน ๆ ไม่อยากกลับมาในโลกมนุษย์อีก บางครั้งก็จะพบกับบิดามารดาญาติพี่น้อง ซึ่งได้ถึงแก่ความตายไปก่อนแล้ว ต่างก็ทักทายจับมือจับไม้กันด้วยความดีใจ และชักชวนกันเดินไปเที่ยวเล่นอย่างสนุกสนาน ผู้ตายเกิดความรู้สึกขึ้นมาในขณะนั้นว่า บิดามารดาญาติพี่น้องของตนที่ตายไปแล้วนั้น มิได้ตายลับดับสูญไปไหนเลย แต่ได้ไปเกิดใหม่ มีชีวิตใหม่ในโลกใหม่ อยู่อย่างสุขสบาย หน้าตาสดชื่นแจ่มใสในดินแดนสวรรค์

ผู้ตายบางคนจะล่องลอยไปเหนือเมืองสวรรค์อันสวยงาม ประดับด้วยทองส่องประกาย ระเบียบระยับ และได้เข้าไปดูเมืองสวรรค์ดังกล่าว ได้พบกับพระเยซูเจ้า ซึ่งเป็นเทพเจ้า ซึ่งมีแสงสว่าง รุ่งโรจน์มาก พระเนตรแสดงความเมตตากรุณาอย่างหาที่สุดมิได้ บางคนได้รับพรจากพระองค์ ให้กลับมาสู่โลกมนุษย์อีกครั้งหนึ่ง เขาจึงรู้สึกฟื้นคืนชีพขึ้นมาในร่างเดิม ในเตียงคนไข้ในโรงพยาบาล

ผู้ตายทุกคนมิใช่จะได้ไปสวรรค์กันทั้งหมด ผู้ตายบางคนก็ได้ล่องลอยไปสู่รกร้างเช่นเดียวกัน

ลักษณะของนรกบางแห่ง เต็มไปด้วยไฟอันร้อนแรงเผาผลาญอยู่ตลอดเวลา นรกบางแห่ง เต็มไปด้วยสัตว์ร้าย เช่น งูสีแดงที่น่าเกลียด น่ากลัว เป็นต้น มีเสียงมนุษย์ร้องอยู่อย่างโหยหวน น่าเศร้าสลด บางแห่งมีดนตรีและมีเสียงวังเววน่ากลัว ที่พบกับพญามัจจุราช แล้วให้เอาตัวผู้ตาย ไปส่งคืนเมืองมนุษย์ และฟื้นคืนชีพขึ้นมาใหม่ในร่างเดิม ในเตียงคนไข้ในโรงพยาบาลก็มีเช่นเดียวกัน แต่ที่พญามัจจุราชเอาตัวไปได้สวนพิจารณาพิพากษาความดีความชั่วของผู้ตายนั้น ยังไม่ปรากฏ ในรายคนไข้ของนายแพทย์ผู้นี้ นายแพทย์มัวร์เข้าใจว่า การที่พญามัจจุราชยังไม่ได้ทำการได้สวน ผู้ตาย อาจเนื่องมาจากเป็นการตายชั่วคราวเพียงระยะเวลาสั้น ๆ ยังมีไข้การตายจากสภาพความเป็นมนุษย์จริง ๆ จึงยังไม่มี การได้สวนพิจารณาพิพากษาความดีความชั่วของคนตายดังกล่าว หากเป็นการตายจากสภาพความเป็นมนุษย์จริง ๆ แล้ว อาจจะมีการได้สวนพิจารณาพิพากษาความดีความชั่วของผู้ตายได้

ผู้ที่ทำความดี ทำบุญกุศลไว้มาก มีศีล ๕ มีหิริโอตตปปะ ความเกรงกลัว ความละอาย ต่อบาป เมื่อตายแล้วย่อมไปเกิดเป็นเทพดาในสวรรค์ มีแสงสว่างรุ่งเรือง ส่วนผู้ที่ได้สมาธิตั้งแต่ ชั้นปฐมฌานขึ้นไป เมื่อตายแล้วย่อมไปเกิดเป็นพรหมในพรหมโลก มีแสงสว่างรุ่งเรืองยิ่งกว่าเทพดา ในสวรรค์เสียอีก พระเยซูเจ้าเมื่อตายแล้ว อาจไปเกิดเป็นเทพดาหรือเป็นพรหมก็ได้

เรื่องการตายแล้วเกิดนี้ มีผู้สนใจกันมาก ได้พยายามหาข้อพิสูจน์ต่าง ๆ มาพิสูจน์กัน อยู่เสมอ การพิสูจน์จากผู้ที่ยายไปแล้วชั่วคราว จึงเป็นความพยายามอีกวิธีหนึ่ง ที่จะพิสูจน์ว่า ตายแล้วเกิด^{๒๐}

(๖) พิสูจน์การตายแล้วเกิดโดยวิธีสะกดจิต ดร.เฮเลน แวมแบช จบปริญญาเอก ทางด้านจิตวิทยา เป็นนักวิเคราะห์ทางจิตวิทยาให้กับผู้ป่วย อยู่ที่ศูนย์การแพทย์มอนเมิร์ท ลองบรานซ์ รัฐนิวเจอร์ซีย์ สหรัฐอเมริกา และเป็นอาจารย์สอนวิชาจิตวิทยา และวิชาปรจิตวิทยาให้วิทยาลัย ไกล์ ๆ กันอีกด้วย

^{๒๐}. ปัญญา นันโท, “ตายแล้วเกิด” ในนิตยสารคนพันโลก ประจำเดือนตุลาคม ๒๕๒๓, หน้า ๒๘ - ๒๙.

ดร. เฮเลน ได้เคยศึกษาเกี่ยวกับเทคนิคในการสะกดจิตมาก่อน ในระหว่างที่ฝึกงานวิเคราะห์ทางจิตวิทยาให้คนไข้ อยู่ที่โรงพยาบาลทหารผ่านศึก จึงคิดที่จะนำความรู้เกี่ยวกับการสะกดจิตมาใช้ เพื่อให้ผู้ที่ถูกสะกดจิตระลึกชาติย้อนหลังไปในอดีตอันนานแสนนาน อันจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาเรื่องการตายแล้วเกิด การเกิดแล้วตาย เธอได้ใช้เวลาในการศึกษาเรื่องนี้รวมถึง ๑๐ ปี ได้ทำการสะกดจิตมาแล้วมากกว่า ๒,๐๐๐ ครั้ง

เริ่มต้น ดร.เฮเลน ได้ถามความสมัครใจของนักเรียนวิชาปรจิตวิทยาว่า จะมีผู้ใดสมัครใจรับการสะกดจิต เพื่อการศึกษาพิสูจน์ว่าชาติก่อนมีจริงหรือไม่ บ้าง ปรากฏว่ามีผู้สมัครใจเข้ารับการสะกดจิตครั้งแรกรวม ๑๑ คนด้วยกัน

คนหนึ่งในจำนวนนักเรียน ๑๑ คนดังกล่าว ชื่อแอนนา เกิดเมื่อปี ๑๙๓๘ (พ.ศ. ๒๔๘๑) เมื่อ ดร.เฮเลน สะกดจิตเธอจนกระทั่งจิตเข้าสู่ภวังค์แล้ว ได้สั่งให้เธอรื้อระลึกย้อนหลังไปถึงปี ๑๗๗๐ (พ.ศ. ๒๓๑๓) เธอกล่าวว่า เธอได้เกิดเป็นหญิง ชื่อ ราเชล อยู่ที่เมืองเวสต์สเตอร์ รัฐแมสซาชูเซตส์ ตามปกติพักอยู่นอกเมือง แต่งงานกับสามี ชื่อ จอห์น การเดินทางเข้าเมือง ต้องเดินทางด้วยรถม้า และค้างคืนในระหว่างทาง

ดร.เฮเลน ได้สอบถามถึงขณะที่เธอถึงแก่ความตายในชาตินั้น เธอกล่าวว่า เธอนอนอยู่บนเตียง รู้สึกอ่อนเพลียมาก และรู้สึกตัวว่ากำลังจะตาย เธอเป็นห่วงบุตรน้อยของเธออย่างยิ่ง จอห์นสามีของเธอกำลังเฝ้าดูแลเธออยู่ เธอกำลังจะคลอดบุตร มีหญิงคนหนึ่งมาทำคลอดให้ บุตรของเธอที่เพิ่งคลอดถึงแก่ความตาย และตัวเธอเองก็ถึงแก่ความตาย

ดร.เฮเลน ได้ถามถึงพิธีฝังศพของเธอ เธอกล่าวว่า ในงานพิธีฝังศพของเธอ มีจอห์นสามีของเธอ ลูกน้อยของเธอ และคนอื่น ๆ อีก ๒-๓ คน เท่านั้น เขาขุดหลุมฝังเธอไว้ใกล้ ๆ ไร่นาไม่ห่างจากบ้านเธอมากนัก เธอรู้สึกคล้ายลอยอยู่บนอากาศด้านบน มองเห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้โดยตลอด จอห์นสามีของเธอเศร้าเสียใจมาก และเธอยังรู้สึกเป็นห่วงบุตรน้อยของเธออย่างยิ่ง

ในการสะกดจิตแอนนาครั้งต่อไป ดร.เฮเลน ให้เธอรื้อระลึกย้อนหลังไปถึงปี ๑๙๑๗ (พ.ศ. ๒๔๖๐) เธอกล่าวว่า เธอเกิดเป็นหญิงอยู่ที่เมืองเวสต์ฟิลด์ รัฐนิวเจอร์ซี เนื่องจากเกิดภาวะสงครามโลกครั้งที่ ๑ สามีของเธอซึ่งเป็นทหาร ได้ถูกส่งตัวไปรบในทะเล เธอได้เข้าไปมีส่วนพัวพันในการลักลอบนำสินค้าไปขายในตลาดมืด เธอมีความกลัวว่า ความลับในเรื่องการค้าในตลาดมืดของเธอจะเปิดเผยขึ้นอย่างยิ่ง

แล้วก็มีอยู่น้อยมาก ยังไม่ลึกซึ้งมากมายอะไรนัก จึงมีสิ่งที่มนุษย์ยังไม่รู้ (Unknown) หรือรู้ไม่ถึงอีกมากมาย แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งที่มนุษย์ได้ศึกษาค้นคว้าพบความจริงแล้วบางประการดังกล่าวก็เป็นเครื่องพิสูจน์ว่า เรื่องของจิตนั้น เป็นเรื่องที่ลึกล้ำห้ศจรรยอย่างยิ่ง เมื่อศึกษาค้นคว้ามากขึ้นก็ยิ่งค้นพบความจริงอันมหัศจรรย์มากขึ้นทุกที ดังนั้น หากมีการศึกษาค้นคว้าทดลองกันจนถึงที่สุดแล้ว สิ่งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงค้นพบ หรือที่เรียกว่า ทฤษฎีทางพุทธศาสนาดังกล่าวข้างต้น อาจเป็นความจริง เป็นวิทยาศาสตร์ทั้งหมดทั้งสิ้นก็ได้ ในระหว่างที่มนุษย์ยังมีได้ศึกษาค้นคว้าทดลองอย่างลึกซึ้งถึงแก่นแท้ ยังพิสูจน์ความจริงกันมิได้ ควรถือเอาทฤษฎีดังกล่าวเป็นเพียงสมมติฐาน (Hypothesis) ซึ่งจะต้องทำการพิสูจน์ต่อไปก่อน จนกว่าจะได้มีการศึกษาค้นคว้าทดลองจนถึงที่สุดแล้ว จึงจะสามารถพิสูจน์ความจริงในทฤษฎีต่างๆ ดังกล่าวได้ อย่าได้สรุปแต่เพียงง่าย ๆ ว่า เป็นสิ่งที่เป็นไปได้เสียก่อนที่จะมีการศึกษาค้นคว้าทดลองกันอย่างจริงจัง

๔. การทดลองทางพุทธศาสนา

ในการทดลองเพื่อพิสูจน์ความจริงเกี่ยวกับทฤษฎีทางพุทธศาสนานั้น หากไม่ทราบวิธีการปฏิบัติเพื่อการทดลองดังกล่าวแล้ว ก็อาจจะไม่พบความจริงหรือพิสูจน์ความจริงไม่ได้ ดังตัวอย่างเคยมีมาแล้วในครั้งพุทธกาล เจ้าปายาสี แห่งเสตัพยนคร ได้เข้าไปเรียนถามพระกุมารกัสสปะว่า ถ้าจิต ชีวะ หรือชีวิต มีจริงแล้ว หากเราเอานักโทษที่จะถูกประหารชีวิตมา แล้วใช้มีดถากเนื้อออกทีละน้อยๆ จนถึงแก่ความตาย เราก็จะต้องพบจิต ชีวะ หรือชีวิต ดังกล่าว แต่เพราะจิต ชีวะ หรือชีวิตนั้นไม่มี แม้เราจะเอานักโทษมาถากเนื้อออกทีละน้อยๆ จนถึงแก่ความตาย ก็จะไม่พบจิต ชีวะหรือชีวิตแต่ประการใด

พระกุมารกัสสปะ ได้ชี้แจงว่า ในการพิสูจน์ความจริงนั้น จะต้องรู้วิธี จึงจะสามารถพิสูจน์ความจริงได้ หากไม่รู้วิธี ย่อมจะไม่สามารถพิสูจน์ความจริงได้ ยกตัวอย่างชฎิลผู้หนึ่งเป็นชฎิลบุชาไฟ จะต้องเดินทางไปต่างเมืองหลายวัน จึงได้มอบไม้สีไฟไว้ให้กับทารกซึ่งยังมีอายุน้อยพร้อมกับสั่งความไว้ว่า หากไฟที่บูชาจะมอดดับลงเมื่อใด ให้เอาไฟจากไม้สีไฟดังกล่าวจุดไฟบูชาไว้อย่าให้ไฟดับมอดลงได้ หลังจากนั้นชฎิลผู้นั้นก็เดินทางไปต่างเมือง เมื่อชฎิลเดินทางกลับมาพบว่าไฟบูชาได้มอดดับลงแล้ว โดยทารกน้อยมิได้จุดไฟบูชาไว้แต่ประการใด จึงได้สอบถามเรื่องราวทารกน้อยตอบชฎิลว่า ได้เอามีดถากไม้สีไฟออกเป็นชิ้นเล็ก ๆ เพื่อจะหาไฟ ปรากฏว่า ไม่พบไฟดังกล่าวเลย จึงได้ปล่อยไฟที่บูชามอดดับลง การที่ทารกน้อยหาไฟในไม้สีไฟไม่พบนั้น ก็เนื่องจากไม่รู้วิธีที่จะหาไฟ การหาไฟที่ถูกต้องวิธีนั้น จะต้องใช้ไม้สีกันจนเกิดความร้อนมิใช่เอามีดไปถากไม้เพื่อหาไฟดังกล่าว^{๒๒}

การที่จะทดลองเพื่อพิสูจน์ทฤษฎีทางพุทธศาสนานั้นก็เช่นเดียวกัน หากไม่รู้วิธีปฏิบัติเพื่อทดลองพิสูจน์ความจริงแล้ว ก็อาจจะไม่พบความจริง หรือพิสูจน์ความจริงไม่ได้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแนะนำวิธีปฏิบัติไว้ เรียกว่า สมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน

(๑) สมถกรรมฐาน เป็นการปฏิบัติเกี่ยวกับจิตเพื่อให้จิตสงบ ตั้งมั่น ว่องไว เป็นสมาธิ และมีปรากฏการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับจิต อันเนื่องมาจากผลของสมาธิดังกล่าว

วิธีการปฏิบัติสมถกรรมฐาน เพื่อทดลองพิสูจน์ความจริง อาจกระทำได้ถึง ๔๐ วิธี ในที่นี้จะแนะนำให้ทดลองปฏิบัติเพียง ๑ วิธีเท่านั้น เรียกว่า วิธีกำหนดลมหายใจเข้าออก (อานาปานสติ)

^{๒๒}. พระไตรปิฎก, ทิมนิกาย, มหาวรรค, ปายาสีราชัญญสูตร.

ในการทดลองนั้น อาจทำได้ทั้งในท่านั่ง ท่านอน ท่ายืน และท่าเดิน

การทดลองปฏิบัติในท่านั่งนั้น เริ่มต้น ให้นั่งขัดสมาธิ เอาขาขวาทับบนขาซ้าย เอามือซ้ายวางลงบนหน้าตัก แล้วเอามือขวาวางซ้อนทับลงบนมือซ้าย โดยหงายฝ่ามือขึ้นทั้ง ๒ ข้าง ตั้งตัวให้ตรงให้รู้สึกว่างสบาย ไม่เกร็งหรือเครียด สำหรับสภาพสตรีจะนั่งพับเพียบแทนก็ได้ เสร็จเรียบร้อยแล้วให้หลับตาลง เอาความรู้สึกทั้งหมดไปรวมไว้ที่ตรงบริเวณปลายจมูก พิจารณาสังเกตลมหายใจเข้าออกที่ผ่านจมูกของตน ลมถูกบริเวณปลายจมูกรู้สึกเย็น ๆ ตรงบริเวณที่ใด ให้เอาจิตไปเฝ้าคอยพิจารณาสังเกตไว้ตรงบริเวณจุดนั้น เมื่อลมหายใจเข้าผ่านจุดบริเวณดังกล่าว ก็ให้คอยพิจารณาสังเกตให้รู้วาลมหายใจกำลังผ่านเข้าที่จุดนั้น เมื่อลมหายใจออกผ่านจุดบริเวณดังกล่าว ก็ให้คอยพิจารณาสังเกตให้รู้วาลมหายใจกำลังผ่านออกที่จุดนั้น เหมือนนายทวารบานประตูที่คอยสังเกตพิจารณาดูคนกำลังเดินเข้าออกผ่านประตูไปมาจะนั้น อย่าเผลอเผลอ ต้องคอยเฝ้าพิจารณาสังเกต ทำความรู้สึกต่อลมหายใจเข้า และลมหายใจออกทุกครั้งตลอดเวลา โดยทำจิตใจให้รู้สึกสบาย ๆ อย่าให้เครียดจนเกินไป ในระยะแรก ๆ จะรู้สึกว่าลมหายใจหนักและดัง สักครู่ลมหายใจจะค่อย ๆ อ่อนและเบาลงทุกที และเมื่อทดลองปฏิบัติใหม่ ๆ จิตจะเผลอไปคิดเรื่องอื่น โดยลืมพิจารณาสังเกตลมหายใจเข้าออกอยู่บ่อย ๆ เมื่อรู้สึกตัวให้เอาจิตไปไว้ที่ตรงบริเวณปลายจมูกตามเดิม เฝ้าคอยพิจารณาสังเกตลมหายใจเข้าออกต่อไป ทำเช่นนั้นอยู่เรื่อยไป ในที่สุดจิตจะเริ่มสงบตั้งมั่นเป็นสมาธิ ข่ายต่อการพิจารณาสังเกตลมหายใจเข้าออกมากขึ้น

การทดลองปฏิบัติในท่านอนนั้น ให้นอนในท่าสี่เหลี่ยม คือ นอนตะแคงขวา มือขวาวางไว้ที่ข้างแก้ม มือซ้ายวางราบไปตามลำตัว ขาซ้ายวางทับบนขาขวา ซ้อนกันให้พอเหมาะสมพอดี อย่าคู้เกินไป หรือเหยียดเกินไป ให้รู้สึกว่างสบาย เสร็จเรียบร้อยแล้วให้หลับตาลง เอาความรู้สึกทั้งหมดไปรวมไว้ที่ตรงบริเวณปลายจมูก กำหนดจิตพิจารณาสังเกตลมหายใจเข้าออกที่ผ่านจมูกของตน จนกว่าจิตจะสงบตั้งมั่นเป็นสมาธิ เช่นเดียวกันกับการทดลองปฏิบัติในท่านั่งซึ่งได้กล่าวมาแล้ว

การทดลองปฏิบัติในท่ายืนนั้น ให้อินตัวตรง เท้าวางเสมอกัน ห่างกันพอประมาณ เอามือซ้ายวางลงบนหน้าท้อง แล้วเอามือขวาวางทับลงบนมือซ้าย ให้รู้สึกว่างสบาย สายตาทอดลง แล้วกำหนดจิต เอาความรู้สึกทั้งหมดไปรวมไว้ที่ตรงบริเวณปลายจมูก พิจารณาสังเกตลมหายใจเข้าออกที่ผ่านจมูกของตน จนกว่าจิตจะสงบตั้งมั่นเป็นสมาธิ เช่นเดียวกันกับการทดลองปฏิบัติในท่าอื่น ๆ ซึ่งได้อธิบายมาแล้ว

การทดลองปฏิบัติในท่าเดินนั้น ให้เริ่มต้นด้วยท่ายืนก่อน แล้วก้าวไปข้างหน้านิดหนึ่ง เอามือซ้ายวางลงบนหน้าท้อง เอามือขวาวางทับลงบนมือซ้าย ทอดสายตาไปข้างหน้า ห่าง

ประมาณ ๑ วา ก้าวเท้าขวาไปข้างหน้าก่อน การก้าวอย่าให้ชันนัก อย่าให้เร็วนัก อย่าให้ยาวนัก อย่าให้สั้นนัก ความยาวของทางเดินจงกรมอย่างสั้นประมาณ ๒๕ ก้าว อย่างยาวที่สุดประมาณ ๕๐ ก้าว เมื่อเดินไปสุดทางจงกรมแล้ว หยุดยืนก่อนแล้วจึงหมุนตัวกลับ โดยหมุนทางขวา แล้ว เริ่มต้นเดินกลับไปจุดเดิมอีก เดินกลับไปกลับมาเช่นนี้ ในระหว่างที่เดินอยู่นั้น ให้กำหนดจิต เอาความรู้สึกทั้งหมดไปรวมไว้ที่ตรงบริเวณปลายจมูก พิจารณาสังเกตลมหายใจเข้าออกที่ผ่าน จมูกของตน จนกว่าจิตจะสงบตั้งมั่นเป็นสมาธิ เช่นเดียวกันกับการทดลองปฏิบัติในท่าอื่น ๆ ซึ่งได้อธิบายมาแล้ว

การที่ในระยะแรก ๆ จิตมักจะเผลอไปคิดเรื่องอื่น เช่น เรื่องการงาน เรื่องเงิน เรื่องภรรยา เรื่องบุตร เป็นต้น ก็เนื่องจากความเคยชินของจิตที่ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมให้หยุดนิ่งมาก่อน เปรียบเสมือนม้าป่าตามปกติ เคยชินต่อการท่องเที่ยวไปตามธรรมชาติป่าเขาลำเนาไพร เมื่อถูกเจ้าของจับมาขังคอกไว้ ระยะแรก ๆ ก็ย่อมจะดิ้นรนร้องคร่ำครวญ เพื่อจะท่องเที่ยวไปตามความเคยชิน หลังจากถูกขังคอกไว้สัก ๒-๓ วัน ม้าป่านั้นก็จะค่อย ๆ เคยชินต่อการถูกขังคอกมากขึ้น ไม่ดิ้นรนร้องคร่ำครวญต่อไป ต่อมาเจ้าของเอาขลุ้มไปใส่ปากม้ายึดง่าม ม้าป่านั้นไม่เคยชินต่อการสวมใส่ขลุ้มปากมาก่อน ก็ย่อมจะดิ้นรนร้องคร่ำครวญอีก หลังจากถูกสวมใส่ขลุ้มปากไว้สัก ๒-๓ วัน ม้าป่านั้นก็จะค่อย ๆ เคยชินต่อการถูกสวมใส่ขลุ้มปากมากขึ้น ไม่ดิ้นรนร้องคร่ำครวญต่อไป ต่อมาเจ้าของเอาอานไปใส่บนหลังม้ายึดง่าม ม้าป่านั้นไม่เคยชินต่อการใส่อานม้ามาก่อน ก็ย่อมจะดิ้นรนร้องคร่ำครวญอีก หลังจากถูกใส่อานม้าไว้สัก ๒-๓ วัน ม้าป่านั้นก็จะค่อย ๆ เคยชินต่อการใส่อานม้ามากขึ้น ไม่ดิ้นรนร้องคร่ำครวญ เจ้าของจึงขึ้นนั่งบนหลังม้ายึดง่าม ม้าป่านั้นไม่เคยชินต่อการมีคนนั่งบนหลังของตนมาก่อน ก็ย่อมจะดิ้นรนร้องคร่ำครวญ หกหน้าหกหลัง แต่ไม่นานนัก ม้าป่านั้นก็จะค่อย ๆ เคยชินต่อการฝึกของเจ้าของม้า ในที่สุด เจ้าของก็สามารถใช้ม้าป่านั้นให้เป็นประโยชน์ได้ โดยสามารถใช้สอยขั้วไปยังสถานที่ต่าง ๆ ตามที่ตนต้องการได้ จิตของมนุษย์ก็เช่นเดียวกัน ในระยะแรก ๆ ไม่เคยฝึกอบรมสมาธิมาก่อน ย่อมดิ้นรนไม่หยุดนิ่ง คิดเรื่องราวต่าง ๆ แต่เมื่อฝึกหัดไปนาน ๆ เข้า ก็จะเคยชินมากขึ้น ไม่ดิ้นรน ย่อมหยุดนิ่ง และสามารถทำให้เป็นประโยชน์ได้

เมื่อจิตเริ่มเป็นสมาธิ พิจารณาสังเกตรับรู้ลมหายใจเข้า ลมหายใจออก ได้ทุกครั้งตลอดเวลาแล้วจะรู้สึกว่าลมหายใจสม่ำเสมอ ละเอียดย่อนและเบาลงทุกที จนรู้สึกเพลิดเพลิน เกิดความสบาย ชุ่มชื้น อิ่มเอิบ ปราโมทย์เกิดขึ้นภายในจิตของตน เปรียบดังฟองบวบแห้ง ๆ ที่เอาไปแช่ไว้ในน้ำ อิ่มชุ่มไปด้วยน้ำจนเต็มฟองบวบฉ่ำนั้น เมื่อปราโมทย์เกิดขึ้นภายในจิตแล้ว ให้เฝ้าคอย

พิจารณาสังเกตรับรู้ลมหายใจเข้า ลมหายใจออก ต่อไปอีก ปีติจะเกิดขึ้นภายใน อาจรู้สึกตัวเบา ลอย หรือน้ำตาไหล หรือขนลุกชูชัน หรือรู้สึกว่ากายใหญ่โตขึ้นกว่าเดิม หรือมีแสงสว่างปรากฏขึ้น ในจิตก็ได้ ขณะนั่นเอง ความเหน็ดเหนื่อย เมื่อยล้าได้หายไปจนหมดสิ้น มีแต่ความปิติซาบซ่านไปทั่วกาย

ในขณะที่แสงสว่างปรากฏขึ้นในจิตนั้น บางครั้งอาจจะเห็นภาพนิมิตต่าง ๆ ขึ้น ท่ามกลางแสงสว่างดังกล่าว เปรียบดังภาพที่ปรากฏขึ้นบนจอโทรทัศน์ ฉะนั้น อย่าได้สนใจต่อภาพนิมิตเหล่านั้น ให้พยายามกำหนดจิตพิจารณาสังเกตลมหายใจเข้า ลมหายใจออก ต่อไปตามปกติ ภาพนิมิตดังกล่าวจะหายไป ลมหายใจจะยิ่งละเอียดอ่อน เบาละ และทอดยาวออกไปทุกทีเหมือนคนกำลังจะหลับ ความปิติซาบซ่านภายในจะค่อย ๆ หายไป กายสงบระงับ ใจสงบระงับ ความรู้สึกทั้งหมดรวมตัวอยู่ภายในอย่างสงบ ปัสสัทธิเกิดขึ้น เสียงต่าง ๆ จากภายนอกจะค่อย ๆ เบาละ ๆ ทุกที ลมหายใจ บางเบาและเหลือน้อยเต็มที คงมีแต่ลมหายใจเคลื่อนไหวเข้าออกอยู่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ลมหายใจเคลื่อนไหวช้า ๆ ทอดยาวออกไป และได้จังหวะสม่ำเสมอ ความรู้สึกเยือกเย็น แฉ่มชื่น และความสุขเกิดขึ้นภายในจิตอย่างไม่เคยเป็นมาก่อนในชีวิต จิตจะตั้งมั่นไม่ผันรนซัดซ่ายไปที่ใด ต้องการที่จะมีสภาวะเช่นนั้นตลอดไปให้นานแสนนาน ผู้ทดลองปฏิบัติบางคนอาจเข้าใจผิดว่าตนได้บรรลุถึงฌานต่าง ๆ แล้ว ความจริงเป็นเพียงอาการของจิตที่เป็นสมาธิเบื้องต้นเท่านั้น เรียกว่าขั้นขณิกสมาธิ หรือขั้นอุปจารสมาธิ เท่านั้น ยังไม่ถึงขั้นฌานแต่ประการใด

ผลของสมาธิเบื้องต้นนั้น มีมากมายหลายประการ ดังได้กล่าวมาแล้ว จึงทำให้ผู้ปฏิบัติบางคนเข้าใจผิดว่าตนได้บรรลุฌานแล้ว

เมื่อจิตมีความสุขตั้งมั่นอยู่ภายในแล้ว ต่อมาจิตกับลมหายใจเข้าออกจะแนบแน่นรวมเข้าเป็นอันเดียวกัน โดยไม่ต้องคอยเฝ้าสังเกตลมหายใจเข้าออกอีกแต่ประการใด โดยจิตจะสามารถรับรู้ลมหายใจเข้าออกได้ตลอดเวลา โดยไม่ต้องใช้ความพยายามใด ๆ ขณะนั้น อาจยังคงได้ยินเสียงภายนอกอยู่บ้าง แต่แผ่วเบา และมีได้สนใจจับใจความว่าอะไร จิตจะมีปิติและสุขคลุกเคล้าอ้อมเอิบชุ่มชื่นเปลิดเปลินอยู่ภายใน จนลืมกาลเวลา เวลาอาจจะผ่านล่วงเลยไปเป็นชั่วโมง เป็นวัน โดยแทบไม่รู้สึกตัว คล้ายกับผ่านไปเพียงชั่ววินาทีเท่านั้นเอง ขณะนั้นจิตเข้าสู่ปฐมฌานแล้ว

ต่อมา จิตจะไม่รับรู้ต่อลมหายใจเข้าออกที่ผ่านไปมา คงรับรู้แนบแน่นอยู่กับปิติและสุขที่อ้อมเอิบชุ่มชื่นอยู่ภายในเท่านั้น ความจริงร่างกายในขณะนั้นยังหายใจอยู่อย่างแผ่วเบาตามปกติ แต่จิตแนบแน่นอ้อมเอิบชุ่มชื่นอยู่กับปิติและสุขจนเปลิดเปลิน ไม่ยอมรับรู้ถึงลมหายใจเข้าออก และไม่สนใจต่อเสียงภายนอกใด ๆ ทั้งสิ้น ขณะนั้นจิตเข้าสู่ทุติยฌานแล้ว

ต่อมา ปิติจะจางคลายหายไป จิตรู้สึกแนบแน่นอยู่กับความสุขที่เยือกเย็นชุ่มชื้นอยู่ภายในเพียงอย่างเดียวไม่รับรู้ถึงลมหายใจเข้าออก และไม่สนใจต่อเสียงภายนอกแต่อย่างใด ขณะนั้นจิตเข้าสู่ตติยฌานแล้ว

ต่อมา สุขจางคลายหายไป จิตรู้สึกแนบแน่นอยู่กับความเป็นกลาง ๆ ไม่รู้สึกสุข ไม่รู้สึกทุกข์ ไม่รู้สึกต่อลมหายใจเข้าออก และร่างกายใด ๆ ทั้งสิ้น รู้แต่ว่ายังมีจิตสว่างไสวและสงบอยู่อย่างอิสระ ร่างกายขณะนั้นหยุดหายใจอย่างสิ้นเชิง หูไม่ได้ยินเสียงใด ๆ ทั้งสิ้น สงัดจากกาม สงัดจากอกุศลธรรม ขณะนั้นจิตเข้าสู่จตุตตฌานแล้ว

ในจตุตตฌานนั้น จิตสงบอยู่อย่างอิสระ จนไม่ได้ยินสรรพสาเนียงใด ๆ ทั้งสิ้น ในครั้งพุทธกาล เคยมีภิกษุรูปหนึ่งนั่งสมาธิอยู่ในป่า ต่อมาเมื่อมีขบวนเกวียนขับผ่านไปใกล้ ๆ กับที่พระภิกษุดังกล่าวเข้าสมาธิอยู่ เสียงล้อเกวียน เสียงเท้าโค และเสียงกระดิ่งคอโค ย่อมดังอยู่ตามปกติ เมื่อขบวนเกวียนผ่านไป และภิกษุดังกล่าวออกจากสมาธิแล้ว ภิกษุอื่น ๆ จึงได้สอบถามว่า ได้ยินขบวนเกวียนผ่านไปหรือไม่ ภิกษุดังกล่าวตอบว่า ไม่ได้ยินเสียงขบวนเกวียนดังกล่าวดังกล่าวผ่านไปแต่ประการใด ภิกษุเหล่านั้นจึงไปทูลถามพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งทรงยืนยันว่า เมื่อจิตเข้าสู่จตุตตฌานแล้ว เสียงย่อมดับ มากน้อยแล้วแต่ความสงบลึกซึ้งของจิต ของแต่ละบุคคล พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกพระองค์ เมื่อเข้าสู่จตุตตฌานแล้ว แม้ฟ้าผ่าในบริเวณใกล้ ๆ ก็ย่อมไม่ได้ยินเสียงฟ้าผ่าผ่าน

จิตที่ฝึกอบรมปฏิบัติสมถกรรมฐานจนบรรลุฌาน ๔ อย่างชำนาญแล้ว เป็นจิตที่บริสุทธิ์ผ่องแผ้วอาจโน้มน้อมจิตไปเพื่อไปญาณทัสสนะ ย่อมรู้ชัดว่า กายของเรามีรูปประกอบด้วยธาตุ ๔ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ

เมื่อจิตบริสุทธิ์ผ่องแผ้วแล้ว อาจโน้มน้อมจิตไปเพื่อนิรมิตกายภายใน อันเกิดแต่ในนิรมิตกายอื่นจากกายนี้ มีรูปเกิดแต่ใจ มีอวัยวะน้อยใหญ่ครบถ้วน มีอินทรีย์ไม่บกพร่อง ย่อมกระทำได้ด้วยอำนาจแห่งสมาธิ

เมื่อจิตเป็นสมาธิบริสุทธิ์ผ่องแผ้วแล้ว อาจโน้มน้อมจิตไปเพื่ออิทธิวิธี่ แสดงอิทธิปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ได้อาจทะลุฟ้า กำแพง ภูเขา ไปได้ไม่ติดขัด เหาะไปในอากาศได้เหมือนนก ไปตลอดถึงเทวโลก พรหมโลกได้

เมื่อจิตเป็นสมาธิบริสุทธิ์ผ่องแผ้วแล้ว อาจโน้มน้อมจิตไปเพื่อหุกิพย์ ได้ยินเสียงทิพย์และเสียงมนุษย์ที่อยู่ไกลและอยู่ใกล้ได้

เมื่อจิตเป็นสมาธิบริสุทธิ์ผ่องแผ้วแล้ว อาจโน้มน้อมจิตไปเพื่อตาทิพย์ ได้เห็นภาพทิพย์และภาพธรรมตาที่อยู่ไกลและอยู่ใกล้ได้^{๒๓}

^{๒๓}. พระไตรปิฎก, ทิฆนิกาย, สิลขันธวรรค, มหาสิสุตฺร.

เมื่อจิตเป็นสมาธิบริสุทธิ์ผ่องแผ้วแล้ว อาจโน้มน้อมจิตไปเพื่อกำหนดรู้ใจของผู้อื่น ของสัตว์อื่นได้

เมื่อจิตเป็นสมาธิบริสุทธิ์ผ่องแผ้วแล้ว อาจโน้มน้อมจิตไปเพื่อระลึกชาติก่อนของตนได้เป็นอันมาก

เมื่อจิตเป็นสมาธิบริสุทธิ์ผ่องแผ้วแล้ว อาจโน้มน้อมจิตไปเพื่อรู้การตายและการเกิดของบุคคลอื่น ของสัตว์อื่นได้^{๒๔}

(๒) วิปัสสนากรรมฐาน เป็นการทดลองปฏิบัติเกี่ยวกับจิต เพื่อให้จิตเกิดปัญญา รู้แจ้งเห็นจริงในสังขาร เพื่อทำลายอวิชชา กิเลส ตัณหา อุปาทาน สังโยชน์ กรรม และผลของกรรม ให้หมดสิ้นไป บรรลุพระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ในที่สุด

วิธีการทดลองปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน อาจกระทำได้หลายวิธี ในที่นี้จะแนะนำให้ทดลองปฏิบัติเพียง ๑ วิธีเท่านั้น โดยทดลองปฏิบัติแบบกำหนด ลมหายใจเข้าออก (อานาปานสติ)

ในการทดลองนั้น อาจทำได้ทั้งในท่านั่ง ท่านอน ท่ายืน และท่าเดิน

เริ่มต้น ปฏิบัติเช่นเดียวกับวิธีปฏิบัติสมถกรรมฐานแบบกำหนดลมหายใจเข้าออก ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เมื่อจิตเป็นสมาธิตั้งมั่นดีแล้ว จึงทดลองปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานต่อไป โดยการพิจารณาสติปัฏฐาน ๔ คือ การพิจารณาเห็นกายในกาย การพิจารณาเห็นเวทนาในเวทนา การพิจารณาเห็นจิตในจิต และการพิจารณาเห็นธรรมในธรรม เพื่อให้เกิดสติขึ้น ตามลำดับขั้นตอนของการปฏิบัติดังต่อไปนี้ คือ

ขั้นแรก ให้พิจารณากำหนดรู้ลมหายใจเข้า ลมหายใจออก ทุกขณะ เมื่อลมหายใจเข้ายาว ก็รู้ว่าลมหายใจเข้ายาว เมื่อลมหายใจออกยาว ก็รู้ว่าลมหายใจออกยาว เมื่อลมหายใจเข้าสั้น ก็รู้ว่าลมหายใจเข้าสั้น เมื่อลมหายใจออกสั้น ก็รู้ว่าลมหายใจออกสั้น เมื่อลมหายใจเข้าหนักหรือเบา ก็รู้ว่าลมหายใจเข้าหนักหรือเบา เมื่อลมหายใจออกหนักหรือเบา ก็รู้ว่าลมหายใจออกหนักหรือเบา เมื่อลมหายใจกระจายไปยังส่วนใดของร่างกาย ก็รู้ชัด เมื่อลมหายใจสงบระงับ ก็รู้ชัด เมื่อลมหายใจเกิดขึ้น ก็รู้ชัดว่าลมหายใจเกิดขึ้น เมื่อลมหายใจดับไป ก็รู้ชัดว่าลมหายใจดับไป เป็นการพิจารณาเห็นกายในกาย เพราะลมเป็นสิ่งปรุงแต่งกาย (กายสังขาร)

ขั้นที่ ๒ ให้พิจารณากำหนดรู้เวทนาที่เกิดขึ้นและดับไป ทุกขณะ เมื่อปราโมทย์เกิดขึ้น ก็รู้ชัดว่าปราโมทย์เกิดขึ้น เมื่อปราโมทย์จางคลายไป ก็รู้ชัดว่าปราโมทย์ดับไป เมื่อปิติเกิดขึ้น ก็รู้ชัด

^{๒๔}. พระไตรปิฎก, ทิฆนิกาย, สิลขันธวรรค, สามัญญผลสูตร.

ว่าปิติเกิดขึ้น เมื่อปิติจางคลายไป ก็รู้ชัดว่าปิติตดับไป เมื่อปัสสัทธิเกิดขึ้น ก็รู้ชัดว่าปัสสัทธิเกิดขึ้น เมื่อปัสสัทธิจางคลายไป ก็รู้ชัดว่าปัสสัทธิดับไป เมื่อสุขเกิดขึ้น ก็รู้ชัดว่าสุขเกิดขึ้น เมื่อสุขจางคลายไป ก็รู้ชัดว่าสุขดับไป เมื่ออุเบกขาเกิดขึ้น ก็รู้ชัดว่าอุเบกขาเกิดขึ้น เมื่ออุเบกขาจางคลายไป ก็รู้ชัดว่าอุเบกขาดับไป เป็นการพิจารณาเห็นเวทนาในเวทนา เพราะสุขและอุเบกขาเป็นเวทนาอย่างหนึ่ง

ขั้นที่ ๓ ให้พิจารณากำหนดรู้จิตของตนทุกขณะ เมื่อจิตมีราคะ กำหนด ยินดี พอใจ ก็ให้รู้ชัดว่า จิตมีราคะ กำหนด ยินดี พอใจ เมื่อจิตมีโทสะ ชัดเคือง ไม่พอใจ ก็ให้รู้ชัดว่าจิตมีโทสะ ชัดเคือง ไม่พอใจ เมื่อจิตหดหู่ ก็ให้รู้ชัดว่าจิตหดหู่ เมื่อจิตฟุ้งซ่าน ก็ให้รู้ชัดว่าจิตฟุ้งซ่าน เมื่อจิตตั้งมั่น ก็ให้รู้ชัดว่าจิตตั้งมั่น เมื่อจิตไม่ตั้งมั่น ก็ให้รู้ชัดว่าจิตไม่ตั้งมั่น เป็นการพิจารณาเห็นจิตในจิต

ขั้นที่ ๔ ให้พิจารณาธรรมที่เกิดขึ้นและดับไปทุกขณะ เมื่อความพอใจในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เกิดขึ้น ก็ให้รู้ชัดว่าความพอใจในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เกิดขึ้น เมื่อความพอใจในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ดับไป ก็ให้รู้ชัดว่าความพอใจในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ดับไป เมื่อความโกรธ ความพยาบาท ความไม่พอใจ เกิดขึ้น ก็ให้รู้ชัดว่าความโกรธ ความพยาบาท ความไม่พอใจ เกิดขึ้น เมื่อความโกรธ ความพยาบาท ความไม่พอใจ ดับไป ก็ให้รู้ชัดว่า ความโกรธ ความพยาบาท ความไม่พอใจ ดับไป เมื่อความง่วงเหงาซิมเซาเกิดขึ้น ก็ให้รู้ชัดว่าความง่วงเหงาซิมเซาเกิดขึ้น เมื่อความง่วงเหงาซิมเซาดับไป ก็ให้รู้ชัดว่าความง่วงเหงาซิมเซาดับไป เมื่อความลึกลับสงสัยเกิดขึ้น ก็ให้รู้ชัดว่าความลึกลับสงสัยเกิดขึ้น เมื่อความลึกลับสงสัยดับไป ก็ให้รู้ชัดว่าความลึกลับสงสัยดับไป เมื่อความฟุ้งซ่านเกิดขึ้น ก็ให้รู้ชัดว่าความฟุ้งซ่านเกิดขึ้น เมื่อความฟุ้งซ่านดับไป ก็ให้รู้ชัดว่าความฟุ้งซ่านดับไปเป็นการพิจารณาเห็นธรรมในธรรม เพราะความพอใจในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ความโกรธ ความพยาบาท ความไม่พอใจ ความง่วงเหงาซิมเซา ความลึกลับสงสัย และความฟุ้งซ่าน เป็นธรรมที่เรียกว่า นิวรณ์ ๕

เมื่อพิจารณากำหนดรู้กาย เวทนา จิต และธรรมดังกล่าวอยู่อย่างสม่ำเสมอ สติตั้งมั่นดีแล้ว วิปัสสนาญาณก็จะปรากฏขึ้นในจิตตามลำดับดังนี้ คือ

ลำดับแรก รู้ว่าลมหายใจเข้าออกเป็นรูป ปราโมทย์ ปิติ ปัสสัทธิ สุข อุเบกขา ราคะ โทสะ หดหู่ ฟุ้งซ่าน เป็นนาม สิ่งทั้งหลายทั้งปวงล้วนแต่เป็นรูป เป็นนาม ไม่มีสัตว์บุคคลตัวตน เราเขา มีแต่รูปกับนามเท่านั้น

ลำดับที่ ๒ รู้ว่าลมหายใจเข้าออก เป็นสิ่งปรุงแต่งกาย (กายสังขาร) ปราโมทย์ ปีติ ปัสสัทธิ สุข อุเบกขา รากะ โทสะ หตหุ่ ฟุ้งซ่าน เป็นสิ่งปรุงแต่งจิต (จิตสังขาร) รูปและนามนี้เกิดขึ้นมาจากปัจจัยปรุงแต่ง หาได้เกิดจากสิ่งใดบนดาลไม่

ลำดับที่ ๓ รู้ว่าลมหายใจเข้าออก ซึ่งเป็นรูปดับไป ปราโมทย์ ปีติ ปัสสัทธิ สุข อุเบกขา รากะ โทสะ หตหุ่ ฟุ้งซ่าน ซึ่งเป็นนามดับไป รูปกัถิ นามกัถิ ย่อมดับไป

ลำดับที่ ๔ พิจารณาเห็นลมหายใจเข้าออก ซึ่งเป็นรูป เกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็ดับไป ปราโมทย์ ปีติ ปัสสัทธิ สุข อุเบกขา ซึ่งเป็นนาม เกิดขึ้น ตั้งอยู่แล้วก็ดับไป เกิดปัญญาญาณหยั่งรูปร่างและนามไม่เที่ยงเป็นทุกข์ เป็นอนัตตา

เมื่อวิปัสสนาญาณในลำดับที่ ๔ ปรากฏขึ้นในจิตนับว่าผู้ทดลองปฏิบัติได้เห็นสภาพ รูปนามเกิดดับตามสภาพความเป็นจริง เห็นความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ และความเป็นอนัตตาแล้ว จิตจะเกิดความรับรู้หวั่นไหว สั่นสะเทือนอยู่ภายใน แต่วิปัสสนาญาณดังกล่าวยังมีกำลังไม่เพียงพอที่จะตัดกิเลสและสังโยชน์ให้เด็ดขาดตลอดไปได้ จึงเป็นการหลุดพ้นจากกิเลสชั่วคราวชั่วขณะเท่านั้น อาจจะเป็นนานเป็นชั่วโมง เป็นวัน เป็นเดือน เป็นปีก็ได้ แล้วก็กิเลสดังกล่าวก็อาจกลับมาเกิดขึ้นในจิตได้อีกตามเดิม

ในขณะที่วิปัสสนาญาณในลำดับที่ ๔ ปรากฏขึ้นในจิตนั้น จิตจะผ่องใสขึ้นมาด้วยอำนาจแห่งความสงบหรือสมาธิของจิต จนผู้ทดลองปฏิบัติบางคนเข้าใจผิดคิดว่าตนบรรลุอรหัตต์แล้ว เลิกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานต่อไป จึงเรียกว่าวิปัสสนูปกิเลส ซึ่งอาจจะมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ คือ

ประเภทแรก เกิดแสงสว่างขึ้นในจิต บางครั้งสว่างเหมือนพระอาทิตย์ เหมือนพระจันทร์ บางครั้งสว่างเฉพาะข้างหน้า บางครั้งสว่างไปทั่วห้องที่ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอยู่ สามารถเห็นสิ่งต่าง ๆ โดยรอบ ได้ชัดเจนโดยไม่ต้องลืมตา จึงเข้าใจผิดคิดว่าสำเร็จพระอรหัตต์แล้ว

ประเภทที่ ๒ กำหนดรูปนามได้อย่างคล่องแคล่วว่องไวไปเสียหมดทุกสิ่งทุกอย่างแสนประหลาดมหัศจรรย์มีปัญญาเกิดขึ้นมากมาย มีญาณหยั่งรู้ พิจารณาสิ่งใดก็เข้าใจทะลุปรุโปร่งไปหมด ไม่ว่าจะคิดจะนึกปัญหาใด เป็นไม่มีติดขัด มีอันเป็นอยากจะพูด อยากจะสอนผู้คนที่ทั้งหลายเป็นกำลัง จึงเข้าใจผิดคิดว่าสำเร็จพระอรหัตต์แล้ว

ประเภทที่ ๓ เกิดปีติซาบซ่านเยือกเย็นขึ้นมาในกายและจิตอย่างบอกไม่ถูก บางครั้งก็รู้สึกตัวเบาเหมือนจะเหาะได้ จึงเข้าใจผิดคิดว่าสำเร็จพระอรหัตต์แล้ว

ประเภทที่ ๔ เกิดความสงบระงับขึ้นทั้งร่างกายและจิตใจ มีอาการเนื้อตัวเย็นไปหมด มีความเบาโปร่งสบายหนักหนา ทุกขเวทนา เช่น ความเจ็บ ความปวด ความเมื่อยก็ไม่มี โรคภัย

ใช้เจ็บก็หายไป จิตใจก็สงบนุ่มนวลควรแก่การงานทุกสิ่งทุกอย่าง สะอาด บริสุทธิ์ เข้าถึงความสงบอย่างยิ่ง จึงเข้าใจผิดคิดว่าสำเร็จพระอรหันต์แล้ว

ประเภทที่ ๕ เกิดความสุขความสบายขึ้นมาอย่างประหลาด เป็นความสุขอันประณีตยิ่ง ชิมซาบไปตลอดกายและใจ จนท่วมท้นล้นหัวใจ เป็นความสุขที่แสนประเสริฐเลิศล้ำ จึงเข้าใจผิดคิดว่าสำเร็จพระอรหันต์แล้ว

ประเภทที่ ๖ เกิดศรัทธาในวิปัสสนากรรมฐานขึ้นมาอย่างแรงกล้า อยากให้คนทั้งหลาย ได้มีโอกาสเข้ามาปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เพราะการได้บำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐานนี้ประเสริฐหนักหนา หากจะทำบุญทำทานก็จะเลือกทำบุญทำทานเฉพาะที่เกี่ยวกับวิปัสสนากรรมฐานเท่านั้น จิตคิดเพลิดเพลिनไปด้วยอำนาจศรัทธาอันแรงกล้า จนละทิ้งการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของตนต่อไป

ประเภทที่ ๗ เกิดความขยันขันแข็งในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ไม่อยากจะหลับจะนอนเอาเลยที่เดียวอย่างน่วมห้ศรัทธายัง จึงเข้าใจผิดคิดว่าสำเร็จพระอรหันต์แล้ว

ประเภทที่ ๘ มีสติดีขึ้นในการกำหนดบทพระกรรมฐานอย่างประหลาดมหัสจรรย์ กำหนดได้ทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่เคยพลั้งเผลอ สติของตนดูจะผ่องใสและดีพร้อมไปทุกอิริยาบถ มีความโอบุสยเต็มที่ สติตั้งมั่น ไม่โยก ไม่คลอน ไม่หวั่น ไม่ไหว ไม่พลั้งเผลอ หลงลืม จึงเข้าใจผิดคิดว่าสำเร็จพระอรหันต์แล้ว

ประเภทที่ ๙ เกิดมีอาการวางเฉย ไม่ยินดียินร้ายอะไรทั้งสิ้น เหมือนกับคนไม่มีกิเลส ปล่อยวางสิ่งทั้งหลายทั้งปวงได้แล้ว ไม่มีอาการสะดุ้งสะเทือนต่ออารมณ์ทุกชนิด เป็นอุเบกขาที่มีฤทธิ์รุนแรงมาก มหัสจรรย์อย่างยิ่ง มีความเป็นไปอย่างแรงกล้า ไม่ว่าจะมามีอารมณ์ใดมากกระทบก็ไม่หวั่นไหว วางเฉยเสียได้ทุกสิ่งทุกประการ จนตัวของตัวเองก็แสนจะอัศจรรย์ใจ จึงเข้าใจผิดคิดว่าสำเร็จพระอรหันต์แล้ว

ประเภทที่ ๑๐ เกิดความอยาก ความยินดี ความติดใจ ความพอใจ ในสิ่งต่าง ๆ แก่ประเภทดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นอย่างยิ่ง โดยเข้าใจผิดคิดว่าสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นธรรมอันวิเศษอันมีในตนแล้ว

เมื่อวิปัสสนูปกิเลสดังกล่าวเกิดขึ้นในจิต ผู้ทดลองปฏิบัติจะต้องรู้เท่าทันว่า สิ่งเหล่านั้นเป็นเพียงวิปัสสนูปกิเลส มิใช่ธรรมวิเศษ มิใช่มรรคญาณ ผลญาณ ตนยังมีได้บรรลุถึงพระอรหัตตมรรคญาณ อรหัตตผลญาณจะต้องปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานต่อไปอีก

ลำดับที่ ๕ เมื่อผู้ทดลองปฏิบัติได้ผ่านวิปัสสนาญาณลำดับที่ ๔ มาแล้ว และได้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานต่อไปอีกอย่างไม่หยุดยั้ง ก็จะพิจารณาเห็นลมหายใจ ซึ่งเป็นรูปดับไป ปราโมทย์ ปีติ ปัสสัทธิ สุข อุเบกขา ซึ่งเป็นนามดับไป ขณะเกิดขึ้นและตั้งอยู่ไม่ปรากฏเลยเกิดปัญญาญาณหยั่งรู้ขึ้นว่า รูปและนามดับไป เสื่อมไป มีแต่ความแตกดับเท่านั้น

ลำดับที่ ๖ พิจารณาเห็นลมหายใจ ซึ่งเป็นรูปดับไป ปราโมทย์ ปิติ บัณฑิต สุข อุเบกขา ซึ่งเป็นนามดับไป เกิดปัญญาญาณหยั่งรู้ขึ้นว่า รูปและนามมีอาการที่เป็นภัยอย่างใหญ่หลวง เป็นสิ่งที่น่ากลัว

ลำดับที่ ๗ พิจารณาเห็นลมหายใจ ซึ่งเป็นรูปดับไป ปราโมทย์ ปิติ บัณฑิต สุข อุเบกขา ซึ่งเป็นนามดับไป เกิดปัญญาญาณหยั่งรู้โทษของรูปและนาม เกิดความไม่พอใจ ไม่ตั้งใจ ในรูปนามสังขารทั้งหลาย

ลำดับที่ ๘ พิจารณาเห็นลมหายใจ ซึ่งเป็นรูปดับไป ปราโมทย์ ปิติ บัณฑิต สุข อุเบกขา ซึ่งเป็นนามดับไป เกิดปัญญาญาณเบื่อหน่ายในรูปและนาม

ลำดับที่ ๙ พิจารณาเห็นลมหายใจ ซึ่งเป็นรูปดับไป ปราโมทย์ ปิติ บัณฑิต สุข อุเบกขา ซึ่งเป็นนามดับไป เกิดปัญญาญาณปรารถนาใคร่หลุดพ้นออกไปจากรูปนามสังขารทั้งหลาย

ลำดับที่ ๑๐ พิจารณาเห็นลมหายใจ ซึ่งเป็นรูปเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วดับไป ปราโมทย์ ปิติ บัณฑิต สุข อุเบกขา ซึ่งเป็นนาม เกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วดับไปอย่างชัดเจนที่สุด เกิดปัญญาญาณหยั่งรู้ ว่า รูปและนามมีลักษณะไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา อย่างแจ่มชัดที่สุด

ลำดับที่ ๑๑ พิจารณาเห็นลมหายใจ ซึ่งเป็นรูปเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วดับไป ปราโมทย์ ปิติ บัณฑิต สุข อุเบกขา ซึ่งเป็นนาม เกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วดับไป เกิดปัญญาญาณหยั่งรู้ ว่า รูปนามนี้ไม่มีอะไรที่จะยึดถือเอาเป็นที่พึ่งได้ ไม่มีอะไรที่จะยึดถือเอาว่าเป็นแก่นสาร ไม่มีอะไรที่จะนำยินดี น่าพอใจ มีแต่ภัยและทุกข์โทษทั้งสิ้น จึงวางเฉยต่อรูปนามสังขารนั้นเสียได้

ลำดับที่ ๑๒ พิจารณาเห็นลมหายใจ ซึ่งเป็นรูปเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วดับไป ปราโมทย์ ปิติ บัณฑิต สุข อุเบกขา ซึ่งเป็นนาม เกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วดับไป เกิดปัญญาญาณหยั่งรู้ขึ้นมา ในขณะจิตเดียว ช่วงเดียวเท่านั้นเองว่า รูปและนามมีแต่ความแตกดับ เป็นภัยอย่างใหญ่หลวง เป็นสิ่งที่น่ากลัว มีแต่โทษ น่าเบื่อหน่าย เป็นสิ่งไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา วางเฉยต่อรูปนามเหล่านั้นอย่างชัดเจน ปัญญาญาณที่เกิดขึ้นนี้ เรียกว่า อนุโลมญาณ

ลำดับที่ ๑๓ เมื่ออนุโลมญาณปรากฏขึ้นแล้ว โคตรภูญาณก็จะอุบัติขึ้นตามมาในลำดับติดต่อกันนั่นเอง ก้าวพ้นจากความเป็นปุถุชน อย่างขึ้นสู่ความเป็นพระอรหันต์

ลำดับที่ ๑๔ เมื่อโคตรภูญาณปรากฏขึ้นแล้ว โสดาปัตติมรรคญาณก็จะอุบัติขึ้นตามมา ในลำดับติดต่อกันนั่นเอง โสดาปัตติมรรคญาณที่อุบัติขึ้นมานั้น เปรียบเสมือนฟ้าแลบขึ้นมาในความมืดช่วงเดียว ทำให้เห็นอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ ความดับทุกข์และทางปฏิบัติ เพื่อถึงความดับทุกข์ และลักษณะของนิพพาน ทำลายสังโยชน์ได้เด็ดขาด ๓ ประการ และทำให้ ความโลภ ความโกรธ ความหลงในชั้นอสังขารดับไป

ลำดับที่ ๑๕ เมื่อโศดาปัตติมรรคญาณปรากฏขึ้นแล้ว โศดาปัตติผลญาณก็จะอุบัติขึ้นตามมาในลำดับติดต่อกันนั่นเอง ได้สัมผัสนิพพาน และลัทธิรสของนิพพานเป็นครั้งแรกในชีวิต พระบรมลูพระโศดาบัน

ลำดับที่ ๑๖ เมื่อโศดาปัตติผลญาณปรากฏขึ้นแล้วปัจจเวกขณญาณ ก็จะอุบัติขึ้นตามมาในลำดับติดต่อกันนั่นเอง ทำให้สามารถหยั่งรู้กิเลสและสังโยชน์ที่ละได้แล้วโดยเด็ดขาด และกิเลสและสังโยชน์ที่ยังเหลืออยู่

เมื่อทดลองปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานต่อไปอีก สภาวะแห่งวิปัสสนาญาณก็จะปรากฏขึ้นอีกตามลำดับ จนกระทั่งสกทาคามีมรรคญาณปรากฏขึ้น เปรียบเสมือนฟ้าแลบขึ้นมาในความมืดอีกครั้งหนึ่งเป็นครั้งที่ ๒ ทำให้เห็นอริยสัจ ๔ และลักษณะแห่งนิพพานอีกครั้งหนึ่งทำให้ความโลภ ความโกรธ ความหลง ในชั้นธสันดานเบาบางลงไปอีก แล้วสกทาคามีผลญาณก็อุบัติขึ้นตามมา ได้สัมผัสนิพพาน และลัทธิรสของนิพพานอีกครั้งหนึ่ง และบรรลุพระสกทาคามี

เมื่อทดลองปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานต่อไปอีก สภาวะแห่งวิปัสสนาญาณก็จะปรากฏขึ้นอีกตามลำดับ จนกระทั่งอนาคามีมรรคญาณปรากฏขึ้น เปรียบเสมือนฟ้าแลบขึ้นมาในความมืดอีกครั้งหนึ่งเป็นครั้งที่ ๓ ทำให้เห็นอริยสัจ ๔ และลักษณะแห่งพระนิพพานอีกครั้งหนึ่ง เป็นผลให้ละสังโยชน์ได้เด็ดขาดเพิ่มขึ้น อีก ๒ ประการ แล้วอนาคามีผลญาณก็อุบัติขึ้นตามมา ได้สัมผัสนิพพาน และลัทธิรสของพระนิพพานอีกครั้งหนึ่งและบรรลุพระอนาคามี

เมื่อทดลองปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานต่อไปอีก สภาวะแห่งวิปัสสนาญาณก็จะปรากฏขึ้นอีกตามลำดับ จนกระทั่งอรหัตตมรรคญาณปรากฏขึ้น เปรียบเสมือนฟ้าผ่าขึ้นมาท่ามกลางความมืด ทำให้เห็นอริยสัจ ๔ และลักษณะแห่งนิพพานอีกครั้งหนึ่งอย่างเด่นชัดที่สุด และเนื่องจากอำนาจของฟ้าผ่าที่แตกต่างไปจากฟ้าแลบ เป็นผลให้ละสังโยชน์และกิเลส ตัณหา อุปาทาน ได้หมดสิ้นแล้วอรหัตตผลญาณก็อุบัติขึ้นตามมา ได้สัมผัสนิพพาน และลัทธิรสของนิพพานอย่างแท้จริง และบรรลุพระอรหันต์ในที่สุด

๕. ผลการทดลอง

ผลการทดลองที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้เป็นผลการทดลองปฏิบัติสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐานของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้น ไม่รวมถึงผลการทดลองปฏิบัติของบุคคลอื่นแต่ประการใด ทั้งนี้เนื่องจากเป็นเจตนารมณ์ของข้าพเจ้าที่จะกล่าวถึงประสบการณ์ส่วนตัวของข้าพเจ้าเองโดยเฉพาะเท่านั้น

ในระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนตุลาคม ๒๕๑๙ ข้าพเจ้าได้บรรพชา อุปสมบทเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนา ๑ พรรษา ทั้งนี้เพื่อจะทดลองปฏิบัติสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐานอย่างจริงจังสักระยะหนึ่ง ข้าพเจ้าได้เลือกบรรพชาอุปสมบทที่วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร เนื่องจากที่วัดดังกล่าวเป็นสำนักฝึกอบรมกรรมฐาน และมีครูอาจารย์ผู้ฝึกสอนกรรมฐานอยู่ด้วย

เมื่อบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุแล้ว ข้าพเจ้าได้ทดลองปฏิบัติสมถกรรมฐานก่อนระยะหนึ่ง เป็นเวลาประมาณ ๘ สัปดาห์ จนกระทั่งการปฏิบัติสมถกรรมฐานได้ผลดีพอสมควรแล้ว จึงได้เริ่มปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานควบคู่กันไป คือ ปฏิบัติสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐานสลับกันไป หรือปฏิบัติติดต่อกันไปในครั้งคราวเดียวกัน โดยปฏิบัติสมถกรรมฐานก่อนบ้าง ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานก่อนบ้าง แล้วแต่กรณี

ในการทดลองปฏิบัติสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐานดังกล่าว ตามปกติ ข้าพเจ้าจะเริ่มทดลองปฏิบัติหลังจากอาหารเช้าแล้วช่วงหนึ่ง คือ ระหว่างเวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ น. และหลังจากอาหารกลางวันแล้วช่วงหนึ่ง คือ ระหว่างเวลา ๑๓.๐๐ - ๑๕.๐๐ น. และตอนกลางคืนอีกช่วงหนึ่ง ระหว่างเวลา ๒๑.๐๐ - ๒๓.๐๐ น. บางวันได้ทดลองปฏิบัติรวมกันแล้วประมาณ ๕-๖ ชั่วโมงก็มี

หลังจากข้าพเจ้าลาสิกขาบทแล้ว ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๙ - ๒๕๒๐ ข้าพเจ้าได้ทดลองปฏิบัติสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐานต่อไปอีกโดยไม่หยุดยั้งตามปกติ ข้าพเจ้าจะเริ่มปฏิบัติหลังจากอาหารเย็นแล้วช่วงหนึ่ง คือ ระหว่างเวลา ๒๑.๐๐ - ๒๓.๐๐ น. และตอนเช้ามีอีกช่วงหนึ่ง ระหว่างเวลา ๐๕.๐๐ - ๐๖.๐๐ น. ผลจากการทดลองปฏิบัติดังกล่าว ข้าพเจ้าได้ค้นพบความจริงบางประการ แม้ว่าจะเป็นความจริงขั้นต้น ๆ มิใช่ขั้นสูงส่งแต่ประการใด แต่ก็ เป็นความจริงที่น่าศึกษาเพื่อประโยชน์ต่อการทดลองค้นคว้าขั้นสูงต่อไป

(๑) ผลการทดลองปฏิบัติสมถกรรมฐาน ในการทดลองปฏิบัติสมถกรรมฐานดังกล่าว ปรากฏผลการทดลองดังนี้ คือ

ก. ปีติเกิดขึ้น ประมาณเดือนกรกฎาคม ๒๕๑๙ ในระหว่างที่ข้าพเจ้าบรรพชาอุปสมบท เป็นพระภิกษุอยู่นั้น ปรากฏว่า เมื่อข้าพเจ้าได้ทดลองปฏิบัติสมถกรรมฐานไปได้ประมาณ ๒ สัปดาห์ วันหนึ่งเวลาประมาณ ๒๑.๐๐ น. ข้าพเจ้าได้เริ่มทดลองปฏิบัติสมถกรรมฐานในท่านั่ง ในบริเวณ กุฏิที่พักของข้าพเจ้า ณ วัดบวรนิเวศวิหาร โดยวิธีกำหนดจิตพิจารณาสังเกตลมหายใจเข้าออก ที่บริเวณปลายจมูก การกำหนดจิตพิจารณาลมหายใจเข้าออกดังกล่าว ปรากฏชัดเจนทั้งลมหายใจ เข้าและลมหายใจออก จิตสงบอยู่ภายใน ไม่พุ่งไปที่หนึ่งทีใด ลมหายใจละเอียดและเบาลง สักครู่ หนึ่งความรู้สึกของข้าพเจ้าซึ่งสงบนิ่งอยู่ภายในนั้น เริ่มหมุนตัวอย่างช้า ๆ คล้ายกังหัน โดยมีศูนย์กลางอยู่ประมาณกลางลำตัวของข้าพเจ้า ครั้งแรกเริ่มหมุนอย่างช้า ๆ และเร็วขึ้นตามลำดับ จนข้าพเจ้า รู้สึกว่าร่างกายแทบจะทรงตัวไม่อยู่ เหมือนกับจะล้มลง หากความรู้สึกดังกล่าวเกิดขึ้นในขณะที่ ข้าพเจ้ากำลังยืนอยู่แล้ว ร่างกายของข้าพเจ้าคงจะเซล้มลงอย่างแน่นอน ข้าพเจ้าพยายามละจาก ความรู้สึกหมุนเหมือนกังหัน อยู่ภายในดังกล่าว โดยเอาจิตไปกำหนดพิจารณาสังเกตลมหายใจ เข้าออกที่บริเวณปลายจมูกต่อไปเพียงอย่างเดียว พยายามไม่รับรู้ความรู้สึกที่หมุนเหมือนกังหัน อยู่ภายในนั้นสักครู่หนึ่งประมาณ ๕ นาที อาการหมุนดังกล่าวจึงได้หายไป กลับคืนสู่สภาพปกติ

การที่ความรู้สึกภายในหมุนเหมือนกังหันดังกล่าวเกิดขึ้นกับข้าพเจ้าในขณะที่ทดลองปฏิบัติ สมถกรรมฐานอยู่อีกประมาณ ๔-๕ ครั้ง แล้วก็หายไป ไม่เกิดขึ้นกับข้าพเจ้าอีกเลย ท่านเจ้าคุณ วิสุทธธรรมาภรณ์ และสมเด็จพระญาณสังวร แห่งวัดบวรนิเวศวิหาร ได้กรุณาอธิบายให้ข้าพเจ้า ฟังว่า อาการหมุนภายในดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากจิตเริ่มสงบรวมตัวลง ระบบร่างกายยังไม่สามารถ ปรับตัวเข้ากับระบบจิตที่เริ่มสงบรวมตัวลงดังกล่าวได้ จึงเกิดการขัดแย้งกันระหว่างระบบจิตและ ระบบร่างกาย ทำให้รู้สึกหมุนคล้ายกังหันเมื่อฝึกหัดปฏิบัติไปนาน ๆ แล้ว ระบบร่างกายสามารถ ปรับตัวเข้ากับระบบจิตได้แล้ว อาการดังกล่าวก็จะหายไปเอง

ต่อมาประมาณเดือนสิงหาคม ๒๕๑๙ หลังจากที่ข้าพเจ้าทดลองปฏิบัติไปได้ประมาณ ๔ สัปดาห์ วันหนึ่งเวลาประมาณ ๑๙.๐๐ น. ข้าพเจ้าได้เริ่มปฏิบัติสมถกรรมฐานในท่านั่ง ในบริเวณ อาคาร ส.ว. ที่วัดบวรนิเวศวิหาร โดยมีสมเด็จพระญาณสังวรกำลังอบรมธรรมปฏิบัติให้กับพระภิกษุ สามเณร อุบาสกอุบาสิกา อยู่ตามปกติ ข้าพเจ้ากำหนดจิตพิจารณาสังเกตลมหายใจเข้าออกที่ บริเวณปลายจมูกตามเดิม การกำหนดจิตพิจารณาลมหายใจเข้าออกดังกล่าว ปรากฏชัดเจนทั้ง ลมหายใจเข้าและลมหายใจออก จิตสงบอยู่ภายใน ลมหายใจละเอียด และเบาลง สักครู่หนึ่ง รู้สึกว่า ร่างกายของข้าพเจ้าค่อย ๆ สูงใหญ่ขึ้น ๆ จนกระทั่งรู้สึกว่าศีรษะใกล้จะจดกับเพดานข้างบน อาการ ดังกล่าวเป็นอยู่ประมาณ ๒๐ - ๓๐ นาที ความรู้สึกดังกล่าวก็หายไป กลับคืนสู่สภาพปกติ

ข. แสงสว่างเกิดขึ้น ประมาณต้นเดือนกันยายน ๒๕๑๙ หลังจากที่ข้าพเจ้าได้ทดลองปฏิบัติสมถกรรมฐานได้ประมาณ ๖ สัปดาห์ วันหนึ่งเวลาประมาณ ๑๔.๐๐ น. ข้าพเจ้าได้เริ่มทดลองปฏิบัติสมถกรรมฐานในท่านั่ง ในบริเวณกุฏิที่พักของข้าพเจ้า ณ วัดบวรนิเวศวิหาร โดยวิธีกำหนดจิตพิจารณาสังเกตลมหายใจเข้าออกที่บริเวณปลายจมูก และภาวนาในใจว่า “พุทโธ” ประกอบด้วย เมื่อกำหนดจิตพิจารณาลมหายใจเข้าและบริเวณหน้าท้องพองขึ้น ภาวนาในใจว่า “พุท” เมื่อกำหนดจิตพิจารณาลมหายใจออกและบริเวณหน้าท้องยุบลง ภาวนาในใจว่า “โธ” ทุกลมหายใจเข้าออก การพิจารณาสังเกตลมหายใจเข้าออก และบริเวณหน้าท้องพองขึ้นยุบลง ดังกล่าวปรากฏชัดเจน จิตสงบอยู่ภายใน ลมหายใจละเอียดและเบาลง ๆ จนกระทั่งอารมณ์ของจิตแน่วแน่ ลมหายใจบางเบาสม่ำเสมอ ความรู้สึกกายเบาใจเบาสบาย สักครู่ ได้ปรากฏแสงสว่างโพล่งขึ้นมาในจิต เป็นแสงสว่างเรืองคล้ายแสงอาทิตย์ในเวลากลางวัน ส่องสว่างออกไปรอบร่างกายของข้าพเจ้า ขณะเดียวกันนั้นเอง รู้สึกซาบซ่านไปทั่วทุกขุมขนทั่วร่างกายของข้าพเจ้า ความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าทั้งหลายได้หายไปโดยสิ้นเชิง คงมีแต่ความอึดเอิบใจแผ่ซ่านไปทั่ว หลังจากนั้น แสงสว่างเรืองดังกล่าวจะค่อย ๆ ลดความสว่างลงทีละน้อย ความรู้สึกซาบซ่านทั่วร่างกายก็ค่อย ๆ ลดลงตามไปด้วยสักครู่หนึ่ง ก็เกิดแสงสว่างโพล่งขึ้นมาในจิต และเกิดความซาบซ่านไปทั่วร่างกายใหม่อีกครั้งหนึ่ง และค่อยลดความสว่างและความรู้สึกซาบซ่านลงไปอีก วนเวียนอยู่เช่นนี้หลายครั้งหลายหน

ค. ภาพปรากฏ ในเดือนกันยายน ๒๕๑๙ นั้นเอง วันหนึ่งเวลาประมาณ ๑๐.๐๐ น. ข้าพเจ้าได้เริ่มทดลองปฏิบัติสมถกรรมฐานในท่านอน ในบริเวณกุฏิที่พักของข้าพเจ้า ณ วัดบวรนิเวศวิหาร โดยวิธีกำหนดจิตพิจารณาสังเกตลมหายใจเข้าออกที่บริเวณหน้าท้อง ประกอบกับคำภาวนาในใจว่า “พุทโธ” ตามเดิม ปรากฏว่า การพิจารณาสังเกตลมหายใจเข้าออก และบริเวณหน้าท้องพองขึ้นยุบลงดังกล่าวดังกล่าวปรากฏชัดเจน จิตสงบอยู่ภายใน ลมหายใจละเอียดและเบาลงจนอารมณ์ของจิตแน่วแน่ ลมหายใจบางเบาสม่ำเสมอ ความรู้สึกกายเบาใจเบาสบาย สักครู่ ได้ปรากฏแสงสว่างโพล่งขึ้นมาในจิต และมีแสงสว่างเรืองออกไปรอบร่างกาย ข้าพเจ้าจึงกำหนดจิตเพ่งพิจารณาร่างกายของข้าพเจ้า และแสงสว่างที่ห่อหุ้มร่างกายของข้าพเจ้าอยู่นั้น สักครู่ ข้าพเจ้าได้พิจารณาสังเกตเห็นร่างกายของข้าพเจ้ามีลักษณะโปร่งใสเหมือนวัตถุโปร่งแสงคล้ายแก้ว และต่อมาข้าพเจ้าได้สังเกตเห็นร่างกายของข้าพเจ้ามีลักษณะเป็นสีทอง โปร่งใสไปตลอดร่างกายสวยงามมาก

ต่อมาประมาณเดือนตุลาคม ๒๕๑๙ ออกพรรษาแล้ว ข้าพเจ้ายังบรรพชาอุปสมบทอยู่ ได้เดินทางไปพักที่วัดเขาสุกิม จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นสำนักฝึกอบรมกรรมฐาน เพื่อฝึกหัดปฏิบัติกรรมฐานเพิ่มเติม สำนักดังกล่าว มีพระอาจารย์สมชาย จิตวิริโย เป็นพระอาจารย์ผู้ฝึกสอน เมื่อ

ข้าพเจ้าเดินทางไปถึงวัดเขาสุทิม ปรากฏว่า พระอาจารย์สมชายไม่อยู่ ได้เดินทางไปกรุงเทพมหานคร ข้าพเจ้าได้พักฝึกหัดปฏิบัติสมณกรรมฐานอยู่ที่วัดดังกล่าวต่อมา หลังจากนั้นประมาณ ๓ วัน ขณะนั้นเป็นเวลาประมาณ ๑๒.๐๐ น. ข้าพเจ้าได้ฝึกหัดปฏิบัติสมณกรรมฐานตามปกติ ณ กุฏิที่พักของข้าพเจ้า ที่วัดเขาสุทิม เมื่อจิตสงบดีแล้ว จึงอธิษฐานในใจว่า ข้าพเจ้าเดินทางมาก็ไม่พบพระอาจารย์สมชาย ขอให้ปรากฏนิมิตพระอาจารย์สมชาย เพื่อทราบข่าวด้วยเถิด เมื่ออธิษฐานจิตแล้ว ข้าพเจ้าก็ปฏิบัติกรรมฐานต่อไปประมาณ ๔๕ นาที ก็ไม่ปรากฏว่าเห็นนิมิตสิ่งใด จึงได้ออกจากสมาธิไป ต่อมาเวลาประมาณ ๑๕.๐๐ น. ของวันเดียวกัน ข้าพเจ้าเริ่มต้นฝึกหัดสมณกรรมฐานอีกครั้งหนึ่ง เมื่อจิตสงบดีแล้ว ปรากฏแสงสว่างขึ้นมาในจิต ข้าพเจ้าจึงกำหนดจิตเพ่งพิจารณาแสงสว่างดังกล่าว แสงสว่างนั้นค่อย ๆ รวมตัวกันเข้าและเปลี่ยนเป็นสีฟ้าอ่อนเย็นตา เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๒ คืบ ข้าพเจ้าเพ่งแสงสว่างสีฟ้าอ่อนดังกล่าวต่อไปอีก แสงสว่างสีฟ้าอ่อนดังกล่าว ได้เปลี่ยนเป็นสีม่วงอ่อนจาง ๆ สักครู่ได้เกิดภาพเงาคนครึ่งตัวขึ้นกลางแสงสว่างดังกล่าวเมื่อข้าพเจ้าพิจารณาเพ่งภาพดังกล่าว ภาพนั้นก็ปรากฏชัดขึ้น ๆ และใกล้เข้ามาทุกที ในที่สุดก็เห็นได้ชัดเจนด้วยจิตว่า เป็นภาพของพระอาจารย์สมชาย ห่มจีวร สีรักสโตสี

ง. จิตทำงานนอกร่าง ประมาณปลายเดือนสิงหาคม ๒๕๒๐ เวลาประมาณ ๒๐.๐๐ น. ข้าพเจ้าได้ลาสิกขาบทแล้ว ได้เริ่มปฏิบัติสมณกรรมฐานที่บ้านพักของข้าพเจ้าในทำนอง จิตค่อย ๆ รวมตัวสงบอยู่ภายใน ลมหายใจละเอียดและบางเบาได้จังหวะสม่ำเสมอ ปิติเกิดขึ้นและชานไปทั่วกายอย่างสอดคล้องกับจังหวะของลมหายใจ จิตแนบแน่นอยู่กับลมหายใจและปิติที่เกิดขึ้นตลอดเวลาทันใดนั้นเอง รู้สึกว่าจิตและความรู้สึกทั้งหมดภายในร่างกายของข้าพเจ้า ได้แยกออกไปจากร่างกายของข้าพเจ้า ไปอยู่ทางด้านซ้ายมือ ห่างจากร่างกายของข้าพเจ้าประมาณ ๑ เมตรเศษ อาการที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นไปอย่างรวดเร็วมาก จนข้าพเจ้าไม่สามารถทราบได้ว่าออกไปได้อย่างไร และทางใด ข้าพเจ้ารู้แต่ว่า จิตและความรู้สึกทั้งหมดในร่างกายของข้าพเจ้า ได้แยกออกไปจากร่างกายไปอยู่นอกร่างกายอย่างอิสระ ส่วนร่างกายเดิมของข้าพเจ้าในขณะนั้น ไร้ความรู้สึกใด ๆ ทั้งสิ้นเป็นแต่เพียงเปลือกนอกที่ปราศจากความรู้สึกใด ๆ เท่านั้น ขณะนั้นเอง ได้เกิดความรู้ขึ้นมาว่า จิตมนุษย์นั้นแยกออกจากกายได้ เมื่อมนุษย์ถึงแก่ความตายแล้ว จิตนี้เองที่สืบต่อก่อกำเนิดใหม่ได้ การสืบต่อภพชาติเป็นเช่นนี้เอง ขณะนั้นเอง เกิดความกลัวตายขึ้นในจิตใจ จิตที่แยกออกไปนอกร่างกาย จึงได้กลับเข้าไปซ้อนอยู่ในร่างกายตามเดิม มีความรู้สึกในร่างกายเช่นปกติธรรมดา ข้าพเจ้ากำหนดจิตพิจารณาลมหายใจต่อไปสักครู่ จึงได้ออกจากสมาธิ เมื่อเวลาประมาณ ๒๑.๐๐ น. ของวันเดียวกัน รวมเวลาประมาณ ๑ ชั่วโมงที่เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้น

ต่อมา หลังจากนั้นประมาณ ๔-๕ วัน วันหนึ่งเวลาประมาณ ๒๐.๐๐ น. ข้าพเจ้าอยู่ที่บ้านพัก ได้เริ่มปฏิบัติสมถกรรมฐานในท่านั่ง จิตค่อย ๆ รวมตัวสงบอยู่ภายใน ลมหายใจละเอียดและบางเบาได้จังหวะสม่ำเสมอ ปิติเกิดขึ้นและชานไปทั่วกายอย่างสอดคล้องกับจังหวะของลมหายใจ จิตแนบแน่นอยู่กับลมหายใจและปิติที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ทันใดนั่นเอง รู้สึกว่าจิตและความรู้สึกทั้งหมดภายในร่างกายของข้าพเจ้า ได้แยกออกไปจากร่างกายของข้าพเจ้า ไปอยู่ทางด้านขวามือ ห่างจากร่างกายของข้าพเจ้าประมาณ ๑ เมตรเศษ อาการที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นไปอย่างรวดเร็วมาก จนข้าพเจ้าไม่สามารถทราบได้ว่าออกไปได้อย่างไร และทางใด ข้าพเจ้ารู้แต่ว่า จิตและความรู้สึกทั้งหมดในร่างกายของข้าพเจ้า ได้แยกออกไปจากร่างกาย ไปอยู่นอกร่างกายอย่างอิสระ ส่วนร่างกายเดิมของข้าพเจ้าในขณะนั้นไร้ความรู้สึกใด ๆ ทั้งสิ้น ขณะนั่นเอง ได้เกิดความรู้ขึ้นมาว่า จิตมนุษย์นั้นแยกออกจากกายได้ เมื่อมนุษย์ถึงแก่ความตายแล้ว จิตนี้เองที่สืบต่อก่อกำเนิดใหม่ได้ ขณะนั่นเองเกิดความกลัวตายขึ้นมาในจิตใจ จิตที่แยกออกไปนอกร่างกาย จึงได้กลับเข้าไปซ่อนอยู่ในร่างกายตามเดิม ข้าพเจ้ากำหนดจิตพิจารณาลมหายใจต่อไปสักครู่ จึงได้ออกจากสมาธิ

หลังจากนั้นประมาณ ๖-๗ วัน วันหนึ่งเวลาประมาณ ๒๑.๐๐ น. ข้าพเจ้าอยู่ที่บ้านพัก ได้เริ่มปฏิบัติสมถกรรมฐานในท่านั่ง จิตค่อย ๆ รวมตัวสงบอยู่ภายในลมหายใจละเอียดและบางเบาได้จังหวะสม่ำเสมอ ปิติเกิดขึ้น และชานไปทั่วกายอย่างสอดคล้องกับจังหวะของลมหายใจ จิตแนบแน่นอยู่กับลมหายใจและปิติที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ทันใดนั่นเอง รู้สึกว่าจิตและความรู้สึกทั้งหมดภายในร่างกายของข้าพเจ้า ได้แยกออกไปจากร่างกายของข้าพเจ้า ลอยขึ้นสู่เบื้องบน เมื่อเริ่มแรกลอยขึ้นไปในลักษณะเอียงไปมา เหมือนกับลูกโป่งที่หลุดลอยออกไปจากมือมนุษย์ใหม่ ๆ ลอยขึ้นสู่ท้องฟ้าในลักษณะเอียงไปมา สักครู่ อาการเอียงไปมาดังกล่าวจึงหายไป แต่ยังคงลอยขึ้นสู่เบื้องบนอยู่ตลอดเวลา จากอาการที่ลอยขึ้นสู่เบื้องบนอย่างช้า ๆ เมื่อเริ่มแรก ได้ทวีความเร็วยิ่งขึ้นทุกที ลอยขึ้นไปไกลแสนไกลจนรู้สึกว่าหาที่สุดมิได้ ขณะนั่นเอง ข้าพเจ้ารู้ด้วยจิตว่า ร่างกายที่ปราศจากความรู้สึกของข้าพเจ้าอยู่เบื้องล่าง จิตและความรู้สึกทั้งหมดในร่างกายของข้าพเจ้า ได้แยกออกไปจากร่างกาย ลอยขึ้นสู่อากาศเบื้องบน เมื่อมนุษย์ถึงแก่ความตายแล้ว จิตนี้เองที่สืบต่อก่อกำเนิดใหม่ได้ ขณะนั่นเองเกิดความกลัวตายขึ้นมาในจิตใจ จิตที่แยกออกไปนอกร่างกาย จึงได้กลับเข้าไปซ่อนอยู่ในร่างกายตามเดิม ข้าพเจ้ากำหนดจิตพิจารณาลมหายใจต่อไปสักครู่จึงได้ออกจากสมาธิ

๑. การสังสมจดจำภายในจิต ประมาณเดือนกันยายน ๒๕๒๐ วันหนึ่งเวลาประมาณ ๑๗.๐๐ น. ข้าพเจ้าเลิกงานแล้ว ได้ขับรถยนต์ไปตามถนนเพื่อจะกลับบ้านตามปกติ ระหว่างทางได้พบหญิงสาวสวยคนหนึ่งเดินอยู่ริมถนนบริเวณป้ายหยุดรถประจำทางด้านซ้ายมือ ข้าพเจ้ามิได้

สนใจหญิงสาวดังกล่าวเกินกว่าปกติธรรมดาแต่ประการใด คงมีความรู้สึกแต่เพียงว่า หล่อนเป็นหญิงสาวที่สวยงามคนหนึ่งเท่านั้น แล้วข้าพเจ้าก็ขับรถยนต์ผ่านหล่อนไปเพื่อกลับบ้านพัก

หลังจากนั้นประมาณ ๗ วัน วันหนึ่งเวลาประมาณ ๒๐.๐๐ น. ข้าพเจ้าอยู่ที่บ้านพัก ได้เริ่มฝึกหัดปฏิบัติสมถกรรมฐานตามปกติ เมื่อจิตสงบแน่วแน่ต่ออารมณ์ของสมาธิแล้ว ภาพของหญิงสาวดังกล่าวก็ปรากฏขึ้นมาในจิตของข้าพเจ้าอีกครั้งหนึ่ง ขณะนั้นเองข้าพเจ้าเกิดความรู้ขึ้นมาว่า เมื่อความยินดี ความติดใจ ความพอใจ ความไม่พอใจ ความโกรธ ความขัดเคืองต่าง ๆ เกิดขึ้นแล้ว ย่อมจดจำสั่งสมไว้ในจิตของตนเสมือนหนึ่งอัดภาพและเสียงลงในเทปฉะนั้น เมื่อจิตสงบแน่วแน่อยู่ในอารมณ์ของสมาธิในระดับที่เหมาะสมแล้วภาพเหตุการณ์ดังกล่าวที่จดจำสั่งสมไว้ในจิต จะปรากฏออกมาได้ เหมือนกับการเปิดเทปให้ภาพและเสียงปรากฏขึ้นฉะนั้น หากบุคคลใดพิจารณาเห็นว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงเป็นของสกปรก ไม่สะอาด เป็นของไม่สวยงาม เป็นของไม่เที่ยง เกิดขึ้นแล้วย่อมดับไป แดกสลายไปในที่สุด เมื่อจิตรู้ถึงสภาวะความเป็นจริงดังกล่าวแล้ว ความยินดี ความติดใจ ความพอใจ ความไม่พอใจ ความโกรธ ความขัดเคืองต่าง ๆ เกิดขึ้นแล้วย่อมไม่สั่งสมจดจำหลงเหลืออยู่ในจิต เสมือนเทปที่ถูกล้างภาพและเสียงออกไปหมดแล้วฉะนั้น

ซิกมุนด์ ฟรอยด์ ปราชญ์ชาวเยอรมันเห็นว่าจิตของมนุษย์ในสภาวะต่าง ๆ อาจแบ่งออกได้เป็น ๓ ลักษณะ คือ จิตสำนึก จิตใต้สำนึก และจิตเหนือสำนึก

ประเภทแรก จิตสำนึก ได้แก่ จิตของบุคคลที่อยู่ในสภาวะกำลังตื่นอยู่ รู้สึกตัวอยู่ทั่ว ๆ ไป

ประเภทที่ ๒ จิตใต้สำนึก ได้แก่ จิตของบุคคลที่อยู่ในสภาวะกำลังหลับ ไม่รู้สึกตัว

ประเภทที่ ๓ จิตเหนือสำนึก ได้แก่ จิตของบุคคลที่อยู่ในสภาวะพิเศษนอกเหนือปกติ

อาจมีพลังจิตพิเศษ สามารถรับรู้สิ่งต่าง ๆ นอกเหนือปกติได้ เช่น คนที่อยู่ในสภาวะสะกดจิต อาจมีญาณหยั่งรู้เหตุการณ์ในอนาคต หรือเหตุการณ์ที่อยู่ห่างไกลออกไป เป็นพิเศษ นอกเหนือจากปกติได้เป็นต้น

เหตุการณ์และสิ่งต่าง ๆ ที่ได้รับรู้ ได้เห็น ได้ยินได้ฟังมา จะถูกจดจำสั่งสมไว้ในจิตใต้สำนึกของบุคคลนั้น ๆ เมื่อเวลานอนหลับถึงระดับหนึ่งแล้ว ภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จดจำสั่งสมไว้ในจิตใต้สำนึกดังกล่าว อาจปรากฏขึ้นในความฝันได้

จ. สุขเกิดขึ้น เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๒๐ เวลาประมาณ ๐๖.๑๐ น. เป็นวันหยุดราชการ ข้าพเจ้าได้เริ่มปฏิบัติสมถกรรมฐานในท่ามกลาง ที่บริเวณบ้านพักของข้าพเจ้า ลมหายใจค่อย ๆ ละเอียดย และบางเบาลงจนกระทั่งเหลือน้อย คงมีลมหายใจเคลื่อนไหวเข้าออกอยู่ที่ตรง

บริเวณช่องท้อง เคลื่อนไหวช้า ๆ และได้จังหวะสม่ำเสมอ จิตค่อย ๆ รวมตัวสงบนิ่งอยู่บริเวณเหนือช่องท้อง รู้สึกปลอดโปร่งสบาย สักครู่ได้เกิดปิติอิ่มเอิบใจ ซาบซ่านไปทั่วร่างกาย ต่อมาปิติได้จางคลายหายไป ความสุขใจได้เกิดขึ้นมาแทนที่ เป็นความสุขใจที่มนุษย์โดยทั่วไปไม่สามารถจะสัมผัสได้ในภาวะปกติ นอกจากจะสัมผัสได้ในสภาวะที่จิตเป็นสมาธิ จิตรู้สึกสงบนิ่งแน่วแน่นอยู่กับลมหายใจเข้าออกอย่างบางเบาตรงบริเวณช่องท้องอย่างไม่เคยเป็นมาก่อนเลย รู้สึกปลอดโปร่งและสบายอย่างยิ่ง และจิตอยู่ในสภาวะนั้น จนกระทั่งเวลาประมาณ ๐๗.๕๕ น. รวมเวลาประมาณ ๑ ชั่วโมง ๕๕ นาที จิตจึงคลายออกจากสมาธิ

ต่อมาวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๒๐ เวลาประมาณ ๐๗.๓๐ น. ก่อนเวลาทำงานตามปกติ ข้าพเจ้าได้เริ่มฝึกหัดปฏิบัติสมถกรรมฐานในท่านั่ง ที่ห้องทำงานของข้าพเจ้า ลมหายใจค่อย ๆ ละเอียดยาวและบางเบาลง จนกระทั่งเหลือน้อย จิตสงบอยู่ภายใน ได้เกิดปิติอิ่มเอิบใจซาบซ่านไปทั่วร่างกาย ต่อมาปิติได้จางคลายหายไป ความสุขใจได้เกิดขึ้นมาแทนที่ หลังจากนั้นความสุขใจได้จางคลายหายไป เกิดความสงบนิ่งแน่วแน่นขึ้นมาแทนที่ หมุนเวียนเปลี่ยนไปหลายครั้งหลายหน ลมหายใจจะบางเบาและเหลือน้อยลงทุกที จนแทบจะรู้สึกว่าการหายใจ จนกระทั่งเวลาประมาณ ๐๘.๓๐ น. รวมเวลาประมาณ ๑ ชั่วโมง จิตจึงคลายออกจากสมาธิ

ต่อมาวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๒๐ เวลาประมาณ ๐๘.๒๐ น. ก่อนเวลาทำงานตามปกติ ข้าพเจ้าได้เริ่มฝึกหัดปฏิบัติสมถกรรมฐานในท่านั่ง ที่ห้องทำงานของข้าพเจ้า ลมหายใจค่อย ๆ ละเอียดยาวและบางเบาลง จนกระทั่งเหลือน้อย จิตสงบอยู่ภายใน ได้เกิดปิติอิ่มเอิบใจซาบซ่านไปทั่วร่างกาย ต่อมาปิติได้จางคลายหายไป ความสุขใจได้เกิดขึ้นมาแทนที่ หลังจากนั้นความสุขใจได้จางคลายหายไป เกิดความสงบนิ่งแน่วแน่นขึ้นมาแทนที่ เป็นความสงบนิ่งแน่วแน่นยิ่งกว่าวันก่อน ๆ ต่อจากนั้น ได้เกิดปิติอิ่มเอิบใจที่ละเอียดลึกซึ้งยิ่งกว่าเดิม ความเครียดทั้งทางร่างกายและจิตใจได้คลายออกจนหมดสิ้น จิตเกิดความสุขใจอย่างลึกซึ้ง สงบ สบาย และเยือกเย็นอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน ต่อมาจิตคลายความสุขใจออก และสงบนิ่งแน่วแน่นยิ่งขึ้น รู้สึกปลอดโปร่งและเยือกเย็นสบายอย่างยิ่ง จนกระทั่งเวลาประมาณ ๐๙.๓๐ น. รวมเวลาประมาณ ๑ ชั่วโมง ๑๐ นาที จิตจึงคลายออกจากสมาธิ

(๒) ผลการทดลองปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ในการทดลองปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานดังกล่าว ปรากฏผลการทดลองดังนี้คือ

ก. วิปัสสนูปกิเลสเกิดขึ้น ประมาณปลายเดือนกันยายน ๒๕๒๐ วันหนึ่งเวลา ประมาณ ๐๕.๐๐ น. ข้าพเจ้าตื่นนอนขึ้นมา จึงเริ่มปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในท่านอน ในบ้านพักของ ข้าพเจ้า เริ่มต้นข้าพเจ้ากำหนดจิตพิจารณาสังเกตลมหายใจเข้าออก เมื่อลมหายใจเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ก็รู้ว่าลมหายใจเกิดขึ้นตั้งอยู่ และดับไป เมื่อปิติเกิดขึ้น ก็รู้ว่าปิติเกิดขึ้น เมื่อปิติจาง คลายไป ก็รู้ว่าปิติดับไป เมื่อสุขเกิดขึ้น ก็รู้ว่าสุขเกิดขึ้น เมื่อสุขจางคลายไป ก็รู้ว่าสุขดับไป ข้าพเจ้า กำหนดจิตเฝ้าพิจารณาสังเกตลมหายใจ ปิติ สุข เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป หมุนเวียนเปลี่ยนไป หลายครั้งหลายหน อย่างเพลิดเพลิน เป็นระยะเวลาติดต่อกันประมาณ ๑ ชั่วโมง จนกระทั่งเวลา ประมาณ ๐๕.๐๐ น. เศษ ขณะที่กำลังกำหนดจิตพิจารณาสังเกตลมหายใจเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และ ดับไป ตรงบริเวณช่องท้องของข้าพเจ้าอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ปิติได้เกิดขึ้นและจางคลายไป ความสุขใจได้เกิดขึ้นมาแทนที่ ทันใดนั่นเอง ความรู้ได้เกิดแวบขึ้นมาในจิตอย่างกะทันหัน เป็นความ รับรู้ที่เกิดขึ้นในจิตอย่างลึกซึ้งรุนแรงว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงมีสภาวะเช่นนี้เอง คือ เกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็ดับไป เป็นของไม่เที่ยง หาสาระแก่นสารอะไรมิได้ พระนิพพานเป็นทางเดียวเท่านั้นที่จะพ้น ไปจากความเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป อันน่าเบื่อหน่ายนี้ได้ เป็นความสงบเย็น จิตเกิดความปลอดภัย ในพระนิพพานอย่างลึกซึ้ง และในขณะนั่นเอง รู้สึกกระทบกระเทือน จิตใจภายในอย่างรุนแรงที่สุดในชีวิต จิตได้สลัดสิ่งที่กำลังสังเกตพิจารณาอยู่ออกไปจนหมดสิ้น รู้สึกปลอดโปร่งแจ่มใส พ้นจาก ภาระใด ๆ ทั้งสิ้น จิตเป็นอุเบกขา วางเฉยต่อสิ่งทั้งหลายทั้งปวงอย่างไม่เคยเป็นมาก่อนเลยในชีวิต สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมากภายในวินาทีเท่านั้นเอง ได้เกิดขึ้นในจิตโดยกะทันหัน เสมือนสายฟ้าแลบ มิใช่เป็นการคิดนึกเอาด้วยเหตุด้วยผลตามปกติแต่ประการใด แต่เกิดขึ้นจาก การที่ได้เฝ้าพิจารณาสังเกตลมหายใจ ปิติ และสุขที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป ให้เห็นอยู่ต่อหน้า เป็นเวลานาน จนจิตเกิดความรู้ขึ้นมาโดยฉับพลันทันทีในขณะนั่นเองว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็ดับไป หาความยั่งยืนมิได้ หาสาระแก่นสารมิได้ เสมือนนักวิทยาศาสตร์ทำการทดลอง ทางวิทยาศาสตร์ ได้พบข้อมูล ข้อเท็จจริงในขณะที่ทำการทดลอง แล้วเกิดความรู้ขึ้นในขณะที่ทดลองฉะนั้น

ขณะนั้น ข้าพเจ้ายังมีได้ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับผลของการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานใน รายละเอียดมาก่อนจึงไม่มีความรู้ว่สิ่งที่เกิดขึ้นคืออะไร เกิดความเข้าใจผิดขึ้นว่า สภาวะของจิต ที่ได้รู้ ได้เห็นตามความเป็นจริง และเกิดอุเบกขาวางเฉยต่อสิ่งทั้งหลายทั้งปวงนั้น คือสภาวะของ ผู้ที่สำเร็จอรหัตต์

ข้าพเจ้าพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ชั่วขณะแล้วลุกขึ้นไปอาบน้ำ แปรงฟัน ขณะนั้น จิตวางเฉย ต่อบุตรภรรยาที่นอนอยู่ และวางเฉยต่อร่างกายและความรู้สึกทางกายอย่างแปลก ประหลาด เหมือนกับว่า ตั้งแต่นั้นต่อไป จิตกับกายจะแยกกันอยู่ ต่างคนต่างทำหน้าที่ของตนไป

ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอีก จนกว่าจะตายจากกันไปขณะนั้น รู้สึกจิตสงบ ปลอดภัย และแจ่มใส เป็นอิสระ วางเฉยต่อทุกสิ่งทุกอย่าง อย่างประหลาดที่สุดในชีวิต จนกระทั่งเวลาประมาณ ๐๗.๐๐ น. ของวันเดียวกัน จึงรู้สึกว่าอุเบกขาความวางเฉยต่อสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวค่อย ๆ จางหายไป จิตกลับคืนสู่สภาวะปกติที่เคยเป็นมา เมื่อจิตกลับคืนสู่สภาวะเดิมแล้ว จึงเกิดความรู้ขึ้นมาว่า สิ่งที่เกิดขึ้นมิใช่ความหลุดพ้นจากกิเลสต้นหาอย่างแท้จริง เป็นเพียงการหลุดพ้นจากกิเลสต้นหาเพียงชั่วคราวที่เรียกว่าตังควิมุตติเท่านั้น หลังจากนั้นไม่นานนัก ข้าพเจ้าได้มีโอกาสเรียนถามพระราชวิสุทธิโสภณ แห่งวัดดอนยานนาวา กรุงเทพมหานคร จึงได้ทราบว่า สิ่งที่เกิดขึ้น เป็นวิปัสสนูปกิเลสชนิดหนึ่ง เรียกว่าอุเบกขาวิปัสสนูปกิเลส มักจะเกิดขึ้นเมื่อจิตเข้าสู่อุทกขณอย่างอ่อน ๆ ซึ่งเป็นวิปัสสนาญาณเบื้องต้น จะต้องปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานต่อไปอีก เพื่อให้จิตเข้าสู่วิปัสสนาญาณสูงขึ้นตามลำดับ จนกว่ามรรคญาณจะปรากฏ

ข. สติเกิดขึ้น เรื่องของสติในทางพุทธศาสนานั้น บางครั้งก็มีความหมายตรงกัน และเหมือนกันกับที่ชาวบ้านเข้าใจกันทั่วไป บางครั้งก็มีความหมายแตกต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น คนวิกลจริตนั้น ทั้งทางพุทธศาสนาและชาวบ้านทั่วไป ต่างเข้าใจตรงกันว่าเป็นคนที่ไม่มีความสติ หรือมีสติวิปลาส เป็นต้น แต่มีบางกรณี que เข้าใจแตกต่างกัน เช่น กรณีมีคนร้ายเอาปืนไปปล้นทรัพย์และฆ่าเจ้าทรัพย์ตายนั้น ศาลและชาวบ้านทั่วไปมีความเห็นว่า บุคคลดังกล่าว มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ เนื่องจากไม่วิกลจริต จะต้องรับโทษตามกฎหมาย แต่ในทางพุทธศาสนาเห็นว่า บุคคลดังกล่าวขาดสติ จึงไม่รู้จักผิดชอบชั่วดี ไม่รู้จักบาปบุญคุณโทษ เพราะคนที่มีสติสัมปชัญญะ ย่อมรู้จักผิดชอบชั่วดี รู้จักบาปบุญคุณโทษ ย่อมไม่ทำบาป คนที่ขาดสติเท่านั้นจึงกระทำความบาปกรรมได้

ในการทดลองปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานนั้น เริ่มต้นจะต้องฝึกหัดปฏิบัติในสติปัฏฐาน ๔ ก่อน คือการพิจารณาภายในกาย การพิจารณาเวทนาในเวทนา การพิจารณาจิตในจิต และการพิจารณาธรรมในธรรม

ในการพิจารณาจิตในจิตนั้น ต้องฝึกหัดกำหนดจิตพิจารณาสังเกตให้รู้ได้ทันทีว่า เมื่อจิตมีราคะ ก็รู้ว่าจิตมีราคะ เมื่อจิตมีโทสะ ก็รู้ว่าจิตมีโทสะ เมื่อจิตมีโมหะ ก็รู้ว่าจิตมีโมหะ เมื่อจิตหตหุ ก็รู้ว่าจิตหตหุ เมื่อจิตฟุ้งซ่าน ก็รู้ว่าจิตฟุ้งซ่าน เมื่อจิตตั้งมั่น ก็รู้ว่าจิตตั้งมั่น เมื่อจิตไม่ตั้งมั่น ก็รู้ว่าจิตไม่ตั้งมั่น เมื่อฝึกหัดจนชำนาญชำนาญแล้ว จิตก็จะคอยติดตามรู้เท่าทันจิตใจของตนอยู่ตลอดเวลา เช่น เมื่อจิตมีความปรารถนาอยากได้สิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมา ก็จะได้ทันที่ว่าจิตมีความโลภอยากได้ เป็นการมีสติรู้เท่าทันจิตของตนได้ตลอดเวลา สามารถเตือนตนเองได้

เรื่องของจิตนั้นเป็นเรื่องมหัศจรรย์ คือเมื่อจิตคิดนึกหรือมีอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น ในทางที่ไม่ดีไม่งาม เป็นบาป หากสติรู้เท่าทันจิตว่า จิตกำลังคิดนึกหรือมีอารมณ์ที่ไม่ดีไม่งาม เป็นบาป จิตจะเลิกคิดนึกหรือละอารมณ์นั้น ๆ เองโดยทันที ยกตัวอย่างเช่น สิ่งของมีค่าชิ้นหนึ่ง ตกแตกเสียหาย จิตเกิดความโกรธ เศร้าโศกเสียใจ เสียหาย หากสติรู้เท่าทันจิตในขณะนั้นว่า ตนกำลังโกรธ เศร้าโศกเสียใจ เสียหายในทันทีที่รู้สึกตัวดังกล่าว จิตจะหายโกรธ หายเศร้าโศก เสียใจ หายเสียใจทันที เพราะสติเตือนให้รู้ว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงเป็นของไม่เที่ยง เกิดขึ้นแล้ว ย่อมดับไป แดกสลายไปเป็นธรรมดา

ข้าพเจ้าได้ทดลองปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมาเป็นระยะเวลายาวนานพอสมควร โดยเฉพาะ การพิจารณาเห็นจิตในจิตดังกล่าว สติจึงดีขึ้นกว่าแต่ก่อน เมื่อจิตคิดนึกหรือมีอารมณ์อย่างใด อย่างหนึ่ง สติก็มักจะรู้เท่าทันจิต หากจิตคิดนึกสิ่งที่ไม่ดีไม่งาม เป็นบาป สติก็จะเตือนจิตให้ละเลิก เพิกถอนเสีย หากเป็นสิ่งที่ดีงามเป็นบุญกุศล สติก็จะเตือนจิตให้มีกำลังกล้าแข็งในการปฏิบัติยิ่งขึ้นไป

ความใจร้อน โกรธง่าย ความเห็นแก่ตัว ความเศร้าโศกเสียใจ เมื่อเกิดขึ้นในจิตแล้ว สติจะรู้เท่าทันจิตได้รวดเร็วกว่าแต่ก่อน และอาจละเสียได้อย่างรวดเร็ว

ความเมตตากรุณา ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เกิดมีมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ปิติ สุข และ อุเบกขา เกิดมีขึ้นอยู่ในจิตเสมอ ๆ ทั้งนี้เพราะอาศัยสติช่วยดูแลจิต

ค. วิปัสสนากรรมฐานเกื้อกูลสมาธิ ประมาณต้นเดือนตุลาคม ๒๕๑๙ วันหนึ่งเวลา ประมาณ ๑๑.๐๐ น. ขณะนั้น ข้าพเจ้ายังบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนาอยู่ ข้าพเจ้า ได้สนทนากับพระภิกษุรูปหนึ่ง ซึ่งเป็นพระภิกษুবวชใหม่ เดิมเป็นนายทหารชั้นผู้ใหญ่ ท่านได้ ชวนสนทนาเรื่องการเมือง ข้าพเจ้าไม่สนใจเนื่องจากบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุแล้ว ท่านคง เข้าใจผิดว่า ข้าพเจ้าไม่กล้าสนทนาวิพากษ์วิจารณ์เรื่องการเมือง เนื่องจากความกลัว จึงได้กล่าว วาจาในทำนองกระทบกระเทียบข้าพเจ้าว่า คนขี้ลาดนั้นควรจะอยู่อย่างเต่าในบ่อวัดบวรนิเวศวิหาร เมื่อเวลามีภัยมาก็หดหัวเข้ากระดองไป ข้าพเจ้าได้ยินแล้วรู้สึกไม่พอใจ ขุ่นมัวขึ้นในใจ แต่มิได้ กล่าววาจาสิ่งใดโต้ตอบออกไปแต่ประการใด เหตุที่เกิดความไม่พอใจ ขุ่นมัวขึ้นในใจ ก็เพราะ มีความคิดในเรื่องตัวตนขึ้นมา คือมีความคิดว่า ตัวข้าพเจ้านั้นเป็นคนกล้าหาญ มิได้เป็นคนขลาด ตามที่พระภิกษุดังกล่าวพูดกระทบกระเทียบแต่ประการใด

ต่อมาเวลาประมาณ ๑๓.๐๐ น. ของวันเดียวกันนั่นเอง ข้าพเจ้าได้เริ่มฝึกหัดปฏิบัติสมาธิ หรือสมถกรรมฐานตามปกติ เวลาผ่านไปประมาณ ๓๐ นาที ขณะที่จิตสงบแน่วแน้อยู่กับอารมณ์ ของสมาธินั่นเอง ภาพเหตุการณ์ที่พระภิกษุดังกล่าวพูดวาจาในทำนองกระทบกระเทียบข้าพเจ้าว่า เป็นคนขี้ขลาด ก็ปรากฏขึ้นมาภายในจิต ทำให้เคลื่อนออกไปจากอารมณ์ของสมาธิ ข้าพเจ้าจึง เริ่มต้นฝึกหัดปฏิบัติสมาธิ หรือสมถกรรมฐานใหม่อีกครั้งหนึ่ง เวลาผ่านไปประมาณ ๓๐ นาที พอจิตสงบแน่วแน่วอยู่ในอารมณ์ของสมาธิดี ภาพเหตุการณ์ที่พระภิกษุกล่าววาจาในทำนองกระทบ- กระเทียบข้าพเจ้าว่าเป็นคนขี้ขลาด ก็ปรากฏขึ้นมาในจิตอีก ทำให้เคลื่อนออกไปจากอารมณ์ของ สมาธิ ข้าพเจ้าจึงพิจารณาหาทางแก้ไข หากไม่แก้ไขแล้ว สมาธิย่อมจะก้าวหน้าต่อไปไม่ได้ ข้าพเจ้า คิดว่า ควรจะใช้วิธีการของการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเข้ามาขัดเกลาโทสะความไม่พอใจที่หลงเหลือ อยู่ใจจิตของข้าพเจ้าให้หมดสิ้นไปเสียก่อน แล้วจึงเริ่มฝึกหัดปฏิบัติสมาธิหรือสมถกรรมฐานใหม่

ข้าพเจ้าเริ่มต้นปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน โดยวิธีกำหนดจิตพิจารณาว่า ร่างกายของ ข้าพเจ้านั้น สักแต่ว่าประกอบขึ้นด้วยธาตุ ๔ คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม เริ่มแรกพิจารณา ธาตุดินภายในกายที่ละเอียดก่อน คือพิจารณาว่า เส้นผม ประกอบด้วยเชื้อโคลนห่อหุ้มอยู่ สกปรก ไม่สะอาด ต้องหมั่นสระล้างกันอยู่เสมอไม่น่ารัก น่าขัง เส้นผมจะค่อย ๆ ยาวขึ้นและหลุดร่วง ไปจากศีรษะ แดกสลายทำลายไปในที่สุด เป็นของไม่เที่ยง ยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นของเรามีได้ ต่อไป ก็พิจารณาเส้นขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เส้นเอ็น กระดูก สมอง หัวใจ ตับ ปอด กระเพาะอาหาร ไล่ใหญ่ ไล่ย่อย กากอาหารในลำไส้ พิจารณาตามลำดับที่ละเอียดกว่า เป็นของสกปรก ไม่สะอาด ไม่น่ารัก น่าขัง เป็นของไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน ยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นของเรามีได้

ต่อมาพิจารณาธาตุน้ำในร่างกายของข้าพเจ้าที่ละเอียด คือ เลือด หนอง น้ำลาย น้ำย่อย น้ำปัสสาวะ พิจารณาที่ละเอียดกว่า เป็นของสกปรก ไม่สะอาด ไม่น่ารัก น่าขัง หลังจากนั้น พิจารณา ธาตุไฟ คือ ความร้อนภายในร่างกาย และพิจารณาธาตุลม คือลมหายใจและลมภายในร่างกาย เมื่อตายแล้ว ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ก็จะทำลายไปสู่อะไรสักอย่าง แยกสลายทำลายไปสู่ ธรรมชาติจนหมดสิ้น ตัวของเรานั้นไม่มี มีแต่ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม มารวมกันเข้า ชั่วคราวเท่านั้นเอง เมื่อตายแล้วก็ไม่มีอะไรเหลือ กลายเป็นธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลมไปหมด จึงไม่ใช่ตัวตนของเรา ไม่ควรยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นตัวตนของเรา เมื่อพิจารณาเห็นความจริงดังกล่าว แล้ว ก็รู้ถึงความโง่งของตนเองที่หลงยึดถือว่ามีตัวตนและเป็นตัวตนชนิดที่เป็นคนกล้าหาญ ใครว่า ขี้ขลาดตาขาวไม่ได้เสียด้วย จิตปล่อยวางความไม่พอใจ ความขุ่นมัวอย่างสิ้นเชิง เห็นว่าคำพูด ดังกล่าวหาสาระแก่นสารอะไรมิได้ หลังจากนั้น เมื่อฝึกหัดปฏิบัติสมาธิหรือสมถกรรมฐานอีก ก็ไม่

ปรากฏภาพพระภิกษุดังกล่าว กล่าววาจาในทำนองกระทบกระเทียบว่าเป็นคนขี้ลาดอีกเลย การฝึกหัดปฏิบัติสมาธิหรือสมถกรรมฐานจึงสามารถก้าวหน้าต่อไปได้

เอกสารอ้างอิง

พระไตรปิฎก

บรรยาย บุญฤทธิ, เบื้องหลังการค้นคว้าพลังจิตและพลังอันลึกลับในโลกตะวันตกและโลกหลังม่านเหล็ก, กรุงเทพฯ : บริษัทธนบรรณจำกัด, พิมพ์ครั้งที่ ๒, ๒๕๒๔.

ปัญญานันโท, การฝึกหัดสมาธิและวิปัสสนาเบื้องต้น, กรุงเทพฯ : ศ. ส. การพิมพ์, ๒๕๒๒.

ปัญญานันโท, “ตายแล้วเกิด” ใน นิตยสารคนพันโลก, ประจำเดือนตุลาคม, ๒๕๒๓.

ปัญญานันโท, “พิสูจน์ตายแล้วเกิดโดยวิธีสะกดจิต” ใน นิตยสารคนพันโลก, ประจำเดือนกุมภาพันธ์, ๒๕๒๔.

ปัญญานันโท, “อาจารย์มหาปิ่นในความทรงจำของข้าพเจ้า” ใน นิตยสารคนพันโลก, ประจำเดือนสิงหาคม, ๒๕๒๔.

พระราชวิสุทธิโสภณ, กรรมที่ปณี, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, ๒๕๒๑.

พระราชวิสุทธิโสภณ, วิมุตติรัตนมาลี, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรบัณฑิต, ๒๕๑๗.

พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ, ปรมัตถโชติกะปริเฉทที่ ๔ วิถีสังคหะ, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไพศาลวิทยา, ๒๕๒๗

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์, ธรรมานุกรม, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๕

Bio-Logic Devices Incorporated, Operating Instructions Biosone 2 Brain-wave Monitor No 1668, Plainview Newyork.

ประวัติผู้เขียน

กำเนิด

๓ ตุลาคม ๒๔๗๘

การศึกษา

— รป.บ. (ตร)

— น.บ. (เกียรตินิยมอันดับ ๑)

— ร.ม.

— M.P.A.

อาชีพ

รับราชการตำรวจ ยศ พล.ต.ท.

เอกสารพิมพ์เผยแพร่

- การฝึกหัดสมาธิและวิปัสสนาเบื้องต้นพิมพ์ครั้งที่ ๖ โรงพิมพ์มหา-
มกุฏราชวิทยาลัย กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๕๒๙
- หลักธรรมที่ประเสริฐสุด พิมพ์ในนิตยสารคนพันโลก ฉบับประจำเดือน
มกราคม ๒๕๒๒ และฉบับประจำเดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒
- ตายแล้วเกิด พิมพ์ในนิตยสารคนพันโลก ฉบับประจำเดือนตุลาคม ๒๕๒๓
- พิสูจน์ตายแล้วเกิดโดยวิธีสะกดจิต พิมพ์ในนิตยสารคนพันโลก ฉบับ
ประจำเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๒๔
- อาจารย์มหาปิ่นในความทรงจำของข้าพเจ้า พิมพ์ในนิตยสารคนพันโลก
ฉบับประจำเดือนสิงหาคม ๒๕๒๔

ยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎก

ต้นฉบับเดิม

ยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎก ฉบับเต็ม

เปิดกรุได้ที่เมืองสวรรค์โลก มีคำกล่าวในหนังสือว่า ผู้ใด
มีไว้ประจำบ้านเรือนมีอานิสงส์ยิ่งได้สร้างพระเจดีย์ทองคำสูงเทียม
เทวโลก และป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ทำมาหากินเจริญฯ

หนังสือ ยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎก

ผู้ใดสร้างไว้สวดมนต์ สักการะบูชาเป็นกุศลอันยิ่งใหญ่ และ
จะมีความสุข ศิริสวัสดิ์เจริญต่อไปทั้งปัจจุบัน กาลอนาคต และภาย
หน้าภาคหน้า ด้วยอำนาจของความเคารพในพระคานานี้
สร้างครบ ๗ วัน ครบอายุ หมดเคราะห์โศกทุกประการฯ

ประวัติกล่าวไว้ต้นฉบับเดิมว่า

หนังสือยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎกนี้มีคำกล่าวไว้ในหนังสือนำว่า ศักดิ์สิทธิ์ถ้าผู้ใดได้สวดมนต์ภาวนาทุกคำเช้าแล้ว ผู้นั้นจะไม่ไปตกอบายภูมิ แม้ได้บูชาไว้กับบ้านเรือนก็อาจป้องกันอันตรายต่าง ๆ จะภาวนาพระคาถาอื่น ๆ สัก ๑๐๐ ปี อานิสงส์ก็ไม่เท่าภาวนาพระคาถานี้ครั้งหนึ่ง ถึงแม้ว่า อินทร์ พรหม ยม ยักษ์ ที่มีอิทธิฤทธิ์จะเนรมิตแผ่นอิฐเป็นทองคำก็เป็นพระเจดีย์ ตั้งแต่มนุษย์โลกสูงขึ้นไปจนถึงพรหมโลก อานิสงส์ก็ยังไม่เท่าภาวนายอดพระกัณฑ์ไตรปิฎกนี้ แล มีคำอธิบายคุณความดีไว้ในต้นฉบับเดิมนั้นอีกหลายประการฯ

ต้นฉบับเดิมเปิดกรุได้ที่เมืองสวรรคโลก เป็นอักษรขอมจารึกไว้ในใบลานจึงแปลเป็นอักษรไทย (พระภิกษุแสง) หลวงธรรมาธิกรณ์ได้มาแต่พระแท่นศิลาอาสน์มณฑลพิษณุโลก

ยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎกนี้ ถ้าผู้ใดบริจาคทรัพย์สร้างถวายพระภิกษุสงฆ์ สามเณร หรือ ญาติ-มิตรสหาย จนครบ ๗ วัน หรือครบอายุปัจจุบันของตน จะบังเกิดโชคลาภทำมาค้าขายเจริญ พ้นเคราะห์และภัยพิบัติทั้งปวง

ยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎกนั้นว่าดังนี้

๑. อิติปิโสภะคะวาอะระหัง วัจจะโส ภะคะวาฯ อิติปิโสภะคะวา สัมมาสัมพุทธโธวัจจะโสภะคะวา ฯ อิติปิโสภะคะวา วิชาจะระณะสัมปันโน วัจจะโสภะคะวา ฯ อิติปิโสภะคะวา สุกะโต วัจจะโสภะคะวา ฯ อิติปิโสภะคะวาโลกะวิฑู วัจจะโสภะคะวา

๒. อะระหังตั้ง สະระณังคัจฉามิ อะระหังตั้ง สิริสทานะมามิ ฯ สัมมาสัมพุทธัง สະระณังคัจฉามิ สัมมาสัมพุทธัง สิริสทานะมามิ ฯ วิชาจะระณะ สัมปันนัง สະระณังคัจฉามิ วิชาจะระณะสัมปันนัง สิริสทานะมามิ ฯ สุกะตั้ง สະระณังคัจฉามิ สุกะตั้ง สิริสทานะมามิ ฯ โลกะวิฑังสະระณังคัจฉามิ โลกะวิฑังสิริสทานะมามิ ฯ

๓. อิติปิโสภะคะวา อะนุตตะโร วัจจะโสภะคะวาฯ อิติปิโสภะคะวา ปุริสธัมมะสาระถิ วัจจะโสภะคะวาฯ อิติปิโสภะคะวา สัตถาทะวะมะนุสสานัง วัจจะโสภะคะวาฯ อิติปิโสภะคะวาพุทธโธ วัจจะโสภะคะวาฯ

๔. อะนุตตะรังสະระณังคัจฉามิ อะนุตตะรังสิริสทานะมามิฯ ปุริสธัมมะสาระถิ สະระณังคัจฉามิ ปุริสธัมมะสาระถิ สิริสทานะมามิ ฯ สัตถาทะวะมะนุสสานัง สະระณังคัจฉามิ สัตถาทะวะมะนุสสานัง สิริสทานะมามิฯ พุทธัง สະระณังคัจฉามิ พุทธังสิริสทานะมามิ อิติปิโสภะคะวา ฯ

๕. อิติปิโสภะคะวารูปะขันโธ อะนิจจะลักขณะ ปาระมี จะสัมปันโน อิติปิโส ภะคะวา ฯ อิติปิโสภะคะวา เวทะนาขันโธ

อนิจจะลักขณะ ปาระมี จะสัมปันโน อิติปิโสภะคะวาฯ อิติปิโส
ภะคะวา สัณฺญาชฺชนโร อนิจจะลักขณะ ปาระมี จะสัมปันโน อิติ
ปิโสภะคะวา ฯ อิติปิโสภะคะวา สังขาระชฺชนโร อนิจจะลักขณะ
ปาระมีจะสัมปันโน อิติปิโสภะคะวา ฯ อิติปิโสภะคะวา วิญญานะ
ชฺชนโร อนิจจะลักขณะ ปาระมี จะสัมปันโน อิติปิโส ภะคะวา ฯ

๖. อิติปิโสภะคะวา ปะละวีจักกะ วาพะจาตุมะหาราชิกา
ตาวะติงสาธาตุ สัมมาทธานะสัมปันโน ฯ อิติปิโสภะคะวา เตโซ
จักกะวาพะ จาตุมะหาราชิกา ตาวะติงสา ธาตุสัมมาทธานะสัม
ปันโน ฯ อิติปิโสภะคะวา วาโยจักกะวาพะ จาตุมะหาราชิกาตาวะ
ติงสา ธาตุสัมมาทธานะ สัมปันโน ฯ อิติปิโสภะคะวา อาโปจักกะ
วาพะ จาตุมะหาราชิกา ตาวะติงสา ธาตุสัมมาทธานะสัมปันโน ฯ
อิติปิโสภะคะวา อากาสะจักกะวาพะ จาตุมะหาราชิกา ตาวะติงสา
ธาตุสัมมาทธานะสัมปันโน ฯ

๗. อิติปิโสภะคะวา ยามาธาตุ สัมมาทธานะสัมปันโน ฯ อิติ
ปิโสภะคะวาตฺสึตาธาตุสัมมาทธานะสัมปันโน ฯ อิติปิโสภะคะวา
นิมมานะระติ ธาตุสัมมา ทธานะสัมปันโน ฯ อิติปิโสภะคะวา กามา
วะจะระธาตุสัมมาทธานะสัมปันโน ฯ อิติปิโสภะคะวา รูปาวะจะระ
ธาตุสัมมาทธานะสัมปันโน ฯ

๘. อิติปิโสภะคะวา ปะละมะณานะ ธาตุสัมมาทธานะสัม
ปันโน ฯ อิติปิโสภะคะวาทุติยะณานะ ธาตุสัมมาทธานะ สัมปันโน ฯ
อิติปิโสภะคะวา ตะติยะณานะ ธาตุสัมมาทธานะสัมปันโน อิติปิโส

ภะคะวา จะตถุถะณานะ ธาตุสัมมาทิยานะ สัมปันโน ๑ อิติปิโส
ภะคะวา ปัญจะมะณานะธาตุมสัมมาทิยานะสัมปันโน ๑

๙. อิติปิโสภะคะวา อากาสนัญญุ จายะตะนะ เนวะสัณญานา
สัณญายะตะนะ อะรูปาวะจะระ ธาตุมสัมมาทิยานะสัมปันโน ๑
อิติปิโสภะคะวา วิญญาณัญญา ยะตะนะ เนวะสัณญานา สัณญายะ
ตะนะ อะรูปาวะจะระธาตุมสัมมาทิยานะสัมปันโน ๑ อิติปิโสภะ
คะวา อากิญจัญญายะตะนะ เนวะสัณญานา สัณญายะตะนะ อะรูปา
วะจะระ ธาตุมสัมมาทิยานะสัมปันโน ๑

๑๐. อิติปิโสภะคะวา โสตาปฎิมัคคะ ธาตุมสัมมาทิยานะสัม
ปันโน ๑ อิติปิโส ภะคะวาสักกิทาคาปฎิมัคคะ ธาตุมสัมมาทิยานะ
สัมปันโน ๑ อิติปิโสภะคะวา อะนาคาปฎิมัคคะ ธาตุมสัมมาทิยานะ
สัมปันโน ๑ อิติปิโสภะคะวา อะระหัตตะปฎิมัคคะ ธาตุมสัมมาทิยานะ
สัมปันโน ๑

๑๑. อิติปิโสภะคะวา โสตาอะระหัตตะ ปฎิณะละ ธาตุมสัมมา
ทิยานะสัมปันโน ๑ อิติปิโสภะคะวา สักกิทาคา อะระหัตตะ ปฎิณะละ
ธาตุมสัมมาทิยานะสัมปันโน ๑ อิติปิโสภะคะวา อะนาคามิอะระหัตตะ
ปฎิณะละ ธาตุมสัมมาทิยานะสัมปันโน ๑

๑๒. กุสะลาธัมมา อิติปิโสภะคะวา อะอายาวะชีวัง พุทธัง
สระระณังคัจฉามิ ๑ ชัมภุทิปัญจะอิสสระโร กุสะลาธัมมานะโม พุท
ธายะ นะโมธัมมาเยะ นะโมสังฆายะ ๑ ปัญจะพุทธานะมามิหัง อา
ปามะจุปะทีมะสังอังขุ สังวิธาปุกะยะปะ ๑ อูปะสะชะสุ เหาสาเยะ

โสโสสะสะ อะอะอะอะนิเตชะสุเนมะ ฯ กุจะนาวิเวอะสังวิสุโรปุสะ
ภุพะ อิสะวาสุสะวาอิ กุสะลาธัมมาจิตติ วิธติ ฯ

๑๓. อิติปิโสภะคะวา อะระหังอะอายาวะชีวัง พุทธังสะระณัง
คัจฉามิ สาโพธิ ปัญจะอิสะโรธัมมา ฯ

๑๔. กุสะลาธัมมา นันทะวิวังโก อิติสัมมาสัมพุทโธ สุคะลา
โนยาวะชีวัง พุทธัง สะระณังคัจฉามิ ฯ จาตุมะหาราชิกาอิสสะโร
กุสะลาธัมมา อิติวิชาจะระณะสัมปันโน ฯ ออุยวาทาวะติงสาอิส-
สะโร กุสะลาธัมมา ฯ นันทะปัญจะสุคะโตโลกะวิฑู มะหาเอโอ-
ยวอะชีวัง พุทธังสะระณังคัจฉามิ ฯ ยามาอิสสะโร กุสะลาธัมมา
พรหมมาสัททะปัญจะสัตตะ สัตตาปาระมีอะนุตตะโร ฯ ยะมะกะชะ
ยวอะชีวัง พุทธังสะระณังคัจฉามิ ฯ

๑๕. ตุสิตาอิสสะโร กุสะลาธัมมา ปุยะปะกะปุริสะธัมมะ
สาระถิ ยวอะชีวัง พุทธังสะระณังคัจฉามิ ฯ

๑๖. นิมมานะระติอิสสะโร กุสะลาธัมมา เหตุโปวะสัตถา
เทวะมะนุสสานัง ฯ ตะถะยวอะชีวัง พุทธังสะระณังคัจฉามิ ฯ

๑๗. ปาระนิมิตตะอิสสะโร กุสะลา ธัมมา สังขาระขันโธ
ทุกขัง อะนิจจังอะนัตตารูปะขันโธ ฯ พุทธะปะณะยวอะชีวัง พุทธัง
สะระณังคัจฉามิ ฯ

๑๘. พรหมมาอิสสะโร กุสะลาธัมมา นัจจิปัจจะยา วินะปัญจะ
ภะคะวะตายา ะนิพพานัง สะระณังคัจฉามิ ฯ นะโม พุทธัสสะ
นะโมธัมมัสสะ นะโมสังฆัสสะ ฯ พุทธิลาโลกะลาภะระกะนา เอเตนะ
สัจเจนะ สุวัตติโหนตุ หุตุ หุตุ หุตุ สะวาหายะ ฯ

๑๙. นะโมพุทฺธัสสะ นะโมธัมมัสสะ นะโมสังฆัสสะ ฯ วิตติ
วิตติ วิตติ มิตติ มิตติ จิตติ จิตติ อตฺตติ อตฺตติ ฯ มะยยะสุ สุวตฺติโหนตุ
หุถุ หุถุ หุถุ สะวาหาเย ฯ

๒๐. อินทะสาวัง มะหาอินทะสาวัง พรหมมะสาวัง มะหา
พรหมมะสาวัง ฯ จักกะวัตติสาวัง มะหาจักกะวัตติสาวัง เทวาสาวัง
มะหาเทวาสาวัง ฯ อีสีสาวัง มะหาอีสีสาวัง มุนีสาวัง มะหามุนี-
สาวัง ฯ สัปปุริสาวัง มะหาสัปปุริสาวัง พุทธะสาวัง ปัจเจกะพุทธะ
สาวัง ฯ อะระหัตตะสาวัง สัพพะ สิทธิ วิชาระรานังสาวัง ฯ สัพพะ
โลกา อิริยานังสาวัง เอเตนะสัจเจนะสุวตฺติโหนตุ ฯ

๒๑. สาวังคุณณัง วัชชะพะลังเตชัง วิริยังสิทธิกัมมัง ฯ นิพ-
พานังโมกขังคฺชหะกังถานังสีลลัง ฯ ปัญญาณิกขัง ปุญญัง ภาคะยง
ตปฺปิงสุขังสิริรูปัง ฯ จะตุวิสะติเสนัง เอเตนะสัจเจนะสุวตฺติโหนตุ
หุถุ หุถุ หุถุ สะวาหาเย ฯ

๒๒. นะโม พุทฺธัสสะ ทุกขังอะนิจจัง อะนัตตา ฯ รูปะขันโธ
เวทนาขันโธ สันญญาขันโธ สังขาระขันโธ วิญญาณะขันโธ นะโม
อิตฺติปิโสกะคะวา ฯ

๒๓. นะโม พุทฺธัสสะ ทุกขังอะนิจจัง อะนัตตา ฯ รูปะขันโธ
เวทนาขันโธ สันญญาขันโธ สังขาระขันโธ วิญญาณะขันโธ นะโม
สะวากขาโต กะคะวาตา ธัมโม ฯ

๒๔. นะโม ธัมมัสสะ ทุกขังอะนิจจัง อะนัตตา ฯ รูปะขันโธ
เวทนาขันโธ สันญญาขันโธ สังขาระขันโธ วิญญาณะขันโธ นะโม
สะวากขาโต กะคะวะตา ธัมโม ฯ

๒๕. นะโม ถัมมัสสะ ทุกขังอะนิจจัง อะนัตตา ฯ รูปะขันโธ
เวทนาขันโธ สัญญาขันโธ สังขาระขันโธ วิญญาณะขันโธ นะโม
สุปะฏิปันโน ภาวะะโตะ อภาวะะสังโฆ ฯ

๒๖. นะโม สังฆัสสะ ทุกขังอะนิจจัง อะนัตตา ฯ รูปะขันโธ
เวทนาขันโธ สัญญาขันโธ สังขาระขันโธ วิญญาณะขันโธ นะโม
สุปะฏิปันโน ภาวะะโตะสภาวะะสังโฆ วาหะปะริตตัง ฯ

๒๗. นะโม พุทธายะ มะอะอุ ทุกขังอะนิจจัง อะนัตตา ฯ
ยวาระตัสสะหาโย โมนะ อุอะมะทุกขังอะนิจจังอะนัตตา ฯ อุอะมะ
อาวันทา นะโมพุทธายะ นะอะกะติ นิสะระนะ ฯ อาระปะชุงังมะ
อะอุทุกขังอะนิจจัง อะนัตตา ฯ จบแล ฯ

วิปัสสิต (กรวดน้ำ)

อภินา ~~.....~~ ข้าได้สร้าง และ
สวดยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎกนี้ ขออุทิศส่วนกุศลให้แก่ คุณบิดามารดา
และทั้ง ๑๖ ชั้นฟ้า ๑๕ ชั้นดิน ผู้มีพระคุณ ญาติกาครูอุปัชฌาย์
อาจารย์ เจ้ากรรมนายเวร พระมหากษัตริย์ และมิตรรักสนิท เพื่อน
สาราสัตว์น้อยใหญ่ พระภูมิเจ้าที่ เจ้ากรุงพาลี แม่พระธรณี แม่
พระคงคา แม่พระเพลิง แม่พระพาย แม่พระโพสพ พระยายมราช
นายนิริยบาล ท้าวจตุโลกบาล ศิริพุทธอำมาตย์ ชั้นจาตุมหา-
ราชาธิกาเบื้องบน จนถึงที่สุดพรหมาเบื้องต่ำ ตั้งแต่เวจีขึ้นมา จนถึง
มนุษยโลก โดยรอบสุดขอบจักรวาล อนันตะจักรวาล คุณพระศรี-
รัตนตรัย และเทพยดาทั้งหลาย ตลอดทั้งอินทร์ พรหม ยมยักษ์ คน
ธรรพ์ นาคา ท่านทั้งหลายที่ต้องทุกข์ขอให้พ้นจากทุกข์ ท่านทั้ง-
หลายที่ได้สุข ขอให้ได้สุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป ด้วยเดชะผลบุญแห่งข้าอุทิศ
ให้ไปนี้ จงเป็นอุปนิสัย ปัจจัยให้ถึงพระนิพพานในปัจจุบัน และ
อนาคตกาลเบื้องหน้าโน้นเทอญ ฯ

